

Określenie sposobu wyboru operatora lub operatorów prowadzących działalność służącą realizacji celów GPR w wyremontowanych kamienicach

Raport z Zadania 3 realizowanego w ramach projektu

Opracowanie modelu zasiedlania kamienic wyremontowanych w ramach programu „Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi”

przygotowany przez PCG Polska Sp. z o.o.
na zlecenie Urzędu Miasta Łodzi

Autorzy:

dr hab. Ewa Bogacz-Wojtanowska, prof. UJ

Monika Daab

Anna Kołodziejczyk

Marek Pilc

Ewa Rogalska

6 marca 2019 r.

Spis treści

Wykaz stosowanych skrótów i definicji pojęć wykorzystywanych w dokumencie	4
1. Aspekty prawne	6
2. Weryfikacja zapotrzebowania na funkcje społeczne	9
2.1. Problemy społeczne	9
2.2. Planowane funkcje społeczne	14
Świetlice – Centra Aktywności Lokalnej	15
Środowiskowy Dom Samopomocy	26
Łódzkie Centrum Obywatelskie	29
Ośrodek Interwencji Kryzysowej	31
Pozostałe funkcje społeczne zaplanowane w ramach ROCT	33
2.3. Funkcje społeczne niezaplanowane w ramach ROCT	37
2.4. Wywiady terenowe na obszarze rewitalizacji – poza obszarem ROCT	38
2.5. Badanie wśród organizacji pozarządowych	42
2.6. Podsumowanie	47
3. Potencjał organizacji	53
4. Sposób wyboru operatorów	77
4.1. Tryb wyboru operatora	77
4.2. Założenia profilowania najmu	80
4.3. Analiza zapisów wniosków o dofinansowanie i rekomendacje zmian zapisów dla Świetlic/CAL	84
4.4. Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora/operatorów	93
Centra aktywności lokalnej	93
Środowiskowy Dom Samopomocy	114
Ośrodek Interwencji Kryzysowej	119
Łódzkie Centrum Obywatelskie	123
4.5. Dokumentacja niezbędna do wyboru operatora	128
5. Procedura zarządzania funkcjami społecznymi	128
Wybór Operatorów funkcji społecznych	130
Organizacja i realizacja zadań przewidzianych w ramach poszczególnych funkcji społecznych	132
Administrowanie techniczne nieruchomości	134

Obsługa finansowo-administracyjna	135
Załącznik.....	137
Wzór ogłoszenia o konkursie ofert.....	137
Metodologia analizy przygotowania lokalnych organizacji pozarządowych, PES oraz innych podmiotów realizujących zadania lub świadczących usługi do zarządzania lokalami z przypisaną funkcją społeczną.....	144
Analiza danych zastanych	144
Badanie ilościowe	144
Badanie jakościowe.....	145
Bibliografia	147

Wykaz stosowanych skrótów i definicji pojęć wykorzystywanych w dokumencie

Zogniskowany wywiad grupowy	Zamiennie również “wywiad sfokusowany”, „grupa fokusowa”, „FGI” – z angielskiego <i>Focus Group Interview</i> : metoda badawcza wykorzystywana w badaniach jakościowych polegająca na prowadzeniu przez moderatora z zaproszonymi wcześniej respondentami (dobranymi zgodnie z kryteriami wynikającymi z celów projektu) dyskusji skupionej (sfokusowanej) na określonym temacie.
GPR	Program Rewitalizacji miasta Łodzi 2026+ Gminny Program Rewitalizacji – dokument określony w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rozdział 4 art. 14-24 (Dz. U. z 2017 r. poz. 1023 z późn. zm.) przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Łodzi nr XXXV/916/16 z dnia 28 września 2016 roku. Aktualizacja GPR została przyjęta uchwałą Rady Miejskiej w Łodzi Nr LXXIII/1980/18 z dnia 5 lipca 2018 r. zmieniającą uchwałę w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji w Łodzi 2020+.
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
Miks społeczny	Struktura społeczna łącząca przedstawicieli różnych grup społecznych, przeciwdziałająca wykluczeniu społecznemu oraz przyczyniająca się do budowania silnych, wspierających się społeczności lokalnych, tworzenia kapitału społecznego.
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
NGO	Organizacja pozarządowa (z ang. Non-Governmental Organisation)
Obszar rewitalizacji	Obszar Miasta Łodzi określony uchwałą Nr XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 roku w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i zrewitalizowanego.
ROCL	Rewitalizacja Obszarowa Centrum Łodzi – projekty współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego

Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 realizowane na 8 wyznaczonych obszarach w Centrum Łodzi, tzw. Obszarach lub projektach 1-8:

Projekt 1 – obszar ograniczony ulicami: Wschodnia, Rewolucji 1905 r., Kilińskiego, Jaracza.

Projekt 2 – obszar ograniczony ulicami: Piotrkowska, Narutowicza, Kilińskiego, Tuwima

Projekt 3 – obszar ograniczony ulicami: Kilińskiego, Narutowicza, Składowa/ Targowa, Tuwima + pierzeje ul. Kilińskiego na odcinku od ul. Jaracza do ul. Narutowicza

Projekt 4 – obszar ograniczony ulicami: Zachodnia, Podrzeczna/Stary Rynek/ Wolborska, Franciszkańska, Północna, Wschodnia, Rewolucji 1905 r.

Projekt 5 – obszar ograniczony ulicami: Piotrkowska, Tuwima, Kilińskiego, Nawrot

Projekt 6 – obszar ograniczony ulicami: Piotrkowska, Nawrot, Sienkiewicza, Piłsudskiego

Projekt 7 – obszar ograniczony ulicami: Cmentarna, Ogrodowa, Gdańska, Legionów

Projekt 8 – obszar ograniczony ulicami: Gdańska, Ogrodowa, Zachodnia, Legionów

Zadanie 1

Określenie sposobu przydziału lokali komunalnych w kamienicach wyremontowanych w ramach programu ROCŁ najemcom w zasobie komunalnym Miasta Łodzi oraz oczekującym na przyznanie lokalu komunalnego, w tym mieszkań komunalnych o statusie socjalnego.

Zadanie 2

Określenie sposobu wyboru i przydziału lokali w kamienicach wyremontowanych w ramach programu ROCŁ na potrzeby mieszkańców w szczególnej sytuacji życiowej (mieszkania chronione) oraz modelu zarządzania tym segmentem najmu,

1. Aspekty prawne

Niniejsza Analiza jest podsumowaniem przeglądu obowiązujących krajowych i gminnych regulacji prawnych dotyczących przekazania lokali wchodzących w skład gminnego zasobu mieszkaniowego na potrzeby realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej lub zadań związanych ze wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej. Zawiera dyskusję oraz rekomendacje dotyczące możliwości prawnych, w tym sposobu wyboru operatora lub operatorów prowadzących działalność służącą realizacji celów GPR w wyremontowanych kamienicach.

Analiza została sporządzona w oparciu o:

- 1) Ustawę z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz.1234 z późn. zm.) – dalej nazywaną „ustawą o ochronie praw lokatorów”

Ustawa o ochronie praw lokatorów reguluje zasady i formy ochrony praw wszystkich lokatorów oraz zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy. Ustawa ta w 2018 roku była dwukrotnie nowelizowana. Ustawą z dnia 26 stycznia 2018 roku znowelizowano art. 32 określając obowiązki gminy w zakresie zapewnienia lokali zamiennych. Natomiast ustawą z dnia 8 lutego 2018 roku o zmianie ustawy o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz niektórych innych ustaw wprowadzono szereg zmian w celu zwiększenia stopnia zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób najuboższych (większość zmian w zakresie ustawy o ochronie praw lokatorów wejdzie w życie dopiero od 21 kwietnia 2019 roku).

- 2) Ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zm.)

Ustawa ta ma zastosowanie w przypadku przekazania lokali wchodzących w skład gminnego zasobu mieszkaniowego na potrzeby realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym prowadzenia mieszkań chronionych (treningowych lub wspieranych). Możliwość taka została wprowadzona przy okazji ostatniej nowelizacji ustawy o ochronie praw lokatorów, o której mowa w punkcie 1. Postanowienia te wchodzi w życie z dniem 21 kwietnia 2019 roku (przepis ten ma na celu m.in. uporządkowanie regulacji i dodanie jasnej podstawy prawnej dla działań, które w praktyce były już stosowane przez JST).

- 3) Ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2018 roku, poz. 450 z późn. zm.)

Ustawa reguluje działalność organizacji pożytku publicznego, w tym zasady współpracy tych organizacji z organami administracji publicznej.

Nową regulacją, która wejdzie w życie w kwietniu 2019 roku wraz z nowelizacją ustawy o ochronie praw lokatorów, jest przepis, który umożliwia przekazanie lokali wchodzących w skład gminnego zasobu mieszkaniowego na potrzeby realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej lub zadań związanych ze wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej. Z możliwości tej Miasto Łódź będzie mogło

skorzystać na potrzeby realizacji ROCL – lokale będą mogły zostać przekazane samorządowym jednostkom organizacyjnym lub organizacjom pożytku publicznego realizującym zadania publiczne w tych obszarach zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Wobec braku uregulowania sposobu przekazania nieruchomości na realizację innych zadań publicznych (niezwiązanych z pomocą społeczną, wspieraniem rodziny lub pieczą zastępczą, które to doczekały się szczegółowych regulacji), należy przyjąć, iż nadal będzie możliwe korzystanie ze stosowanego do tej pory wyłączenia lokali z mieszkaniowego zasobu miasta i dysponowanie nimi na zasadach ogólnych na mocy zarządzenia Prezydenta Miasta.

W szczególności, Miasto będzie mogło wyłączyć lokale z mieszkaniowego zasobu miasta z przeznaczeniem na prowadzenie działalności pożytku publicznego, czyli działalności społecznie użytecznej, prowadzonej przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Mogą to być na przykład działania w następujących obszarach (art. 4 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego):

- a) działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- b) działalność na rzecz osób niepełnosprawnych;
- c) działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- d) działalność wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych.

NGO mogą i powinny współpracować z administracją publiczną, na każdym szczeblu. Jest to zgodne z zapisaną w Preambule Konstytucji zasadą subsydiarności (zwanej inaczej zasadą pomocniczości). Zgodnie z tą zasadą każdy szczebel władz publicznych winien realizować tylko te zadania, które nie mogą być skutecznie zrealizowane na niższym szczeblu.

Jedną z form współpracy pomiędzy JST a NGO jest przekazanie (powierzenie, zlecenie) organizacji realizacji zadań publicznych. Oznacza to, że władze publiczne, przekazują organizacji całość zadania wraz ze środkami finansowymi niezbędnymi do prawidłowego wywiązywania się z jego realizacji. Organ administracji wycofuje się ze świadczenia określonej usługi, nadzorując wyłącznie czy praca organizacji jest zgodna z ustalonymi standardami. Ta forma współpracy została opisana jako współpraca finansowa i uregulowana w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Finansowe formy współpracy to nie tylko zlecanie NGO realizacji zadań publicznych i przekazywanie dotacji na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie przewidziano sześć form współpracy finansowej administracji z sektorem pozarządowym:

- a) powierzanie wykonywania zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na sfinansowanie jego realizacji (art. 5 ust 4 pkt 1 o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie);

- b) wspieranie wykonywania zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na częściowe dofinansowanie jego realizacji (art. 5 ust. 4 pkt 2 o działalności pożytku publicznego i wolontariacie);
- c) inicjatywy lokalne (art. 5 ust. 2 pkt 6 o działalności pożytku publicznego i wolontariacie);
- d) umowy partnerstwa określonej w ustawie o zasadach prowadzenia rozwoju (art. 5 ust. 2 pkt 7 o działalności pożytku publicznego i wolontariacie);
- e) partnerstwo publiczno-prywatne (art. 11 ust. 5 o działalności pożytku publicznego i wolontariacie);
- f) umowy międzynarodowe dotyczące niepodlegających zwrotowi środków ze źródeł zagranicznych (art. 11 ust. 5 o działalności pożytku publicznego i wolontariacie).

Jednocześnie, wymienione w podpunktach e) i f) formy współpracy administracji publicznej z sektorem pozarządowym są możliwe jedynie w sytuacji jeżeli na realizację określonego zadania publicznego będą przekazywane niepodlegające zwrotowi środki ze źródeł zagranicznych (art. 11 ust. 5). Ponadto, w przypadku partnerstwa publiczno-prywatnego wybór podmiotu musi się odbywać zgodnie z trybem określonym w ustawie o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Zlecanie zadań publicznych i przekazywanie dotacji przez organy administracji publicznej na rzecz organizacji pozarządowych przewidują również inne ustawy, np. ustawa o pomocy społecznej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu niepełnosprawnych, ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Jednak tryb zlecania zadań publicznych jest zawsze ten sam – określony ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie określiła zasady na jakich każde stowarzyszenie, spółdzielnia socjalna, organizacja kościelna, fundacja czy przedsiębiorstwo społeczne mogą otrzymać pieniądze ze środków publicznych (czyli z budżetów miasta, gminy, województwa lub ministerstwa) w formie dotacji na realizację zadań publicznych.

Pieniądzy na realizację zadań publicznych nie mogą otrzymać jedynie te podmioty, co do których w ustawie wprowadzono taki zakaz (art. 3 ust. 4). Są to: partie polityczne i utworzone przez nie fundacje, związki zawodowe i organizacje pracodawców, samorządy zawodowe (izby lekarskie, pielęgniarskie, adwokackie, itp.), kluby sportowe działające w formie sportowych spółek akcyjnych, fundacje których jedynym fundatorem jest Skarb Państwa lub JST (chyba, że majątek takiej fundacji nie jest w całości mieniem publicznym albo prowadzi ona działalność statutową na rzecz nauki).

2. Weryfikacja zapotrzebowania na funkcje społeczne

2.1. Problemy społeczne

W celu weryfikacji zapotrzebowania na zaplanowane funkcje społeczne w pierwszej kolejności dokonano diagnozy problemów społecznych, które dotyczą różnych obszarów miasta, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru projektów 1-8 ROCŁ. Identyfikacja najistotniejszych deficytów i negatywnych zjawisk społecznych pozwoli ocenić, w jakim stopniu działania prowadzone w ramach poszczególnych funkcji społecznych będą mogły przyczynić się do ich niwelowania, stanowiąc pierwszy element weryfikacji zapotrzebowania na zaplanowaną ofertę wsparcia.

Najczęściej wskazywanymi w literaturze problemami społecznymi występującymi w Łodzi są:

- **Przestępczość** – według danych Komendy Miejskiej Policji w Łodzi liczba przestępstw z roku na rok spada, choć ich częstotliwość nadal jest niepokojąca. Należy zwrócić uwagę również na współczynnik wykrywalności przestępstw, który w roku 2015 wyniósł 44%¹, a dwa lata później 47,9%². Miasto oraz Komenda Miejska Policji w Łodzi podejmują liczne działania mające na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa, m.in. poprzez: Krajową Mapę Zagrożeń Bezpieczeństwa³, program „Dzielnicowy bliżej nas” oraz debaty społeczne. Wciąż niepokojącą kwestią pozostają przestępstwa związane z handlem narkotykami oraz przestępstwa popełnione pod wpływem alkoholu. Dodatkowo Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa pokazuje, że zarówno w obszarze rewitalizacji, jak i na terenie ROCŁ często odnotowywane są akty wandalizmu (najczęściej w dzielnicy Polesie, w okolicach placu Barlickiego).
- **Przemoc** – ostatnie sprawozdanie Wydziału Prewencji Komendy Głównej Policji z roku 2017⁴ pokazuje, że najczęściej odnotowywaną formą przemocy w Łodzi była przemoc psychiczna, następnie fizyczna, ekonomiczna, a najrzadziej zaś – na tle seksualnym. Liczba osób, wobec których zaistniało podejrzenie, że są ofiarami przemocy wyniosła 5650. Zatrzymano 1603 osoby podejrzane o stosowanie przemocy w rodzinie⁵. Poniższa mapa przygotowana przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przedstawia rozmieszczenie wydawania „Niebieskich Kart” na terenie Łodzi. Pozwala ona stwierdzić, gdzie problem przemocy występuje z największym natężeniem (granatowe kropki). Do miejsc najbardziej dotkniętych przemocą w rodzinie zaliczyć

¹ Główny Urząd Statystyczny, Warunki życia – dane o Łodzi 2016, Wymiar sprawiedliwości. Bezpieczeństwo publiczne, http://lodz.stat.gov.pl/files/gfx/lodz/pl/defaultstronaopisowa/1216/2/1/201612_r_16m_dzial_04.pdf [dostęp: 20 grudnia 2018 r.]

² Łódź w liczbach 2018, Urząd Statystyczny w Łodzi, <http://lodz.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/foldery/lodz-w-liczbach-2018,3,6.html#> [dostęp: 27 grudnia 2018 r.]

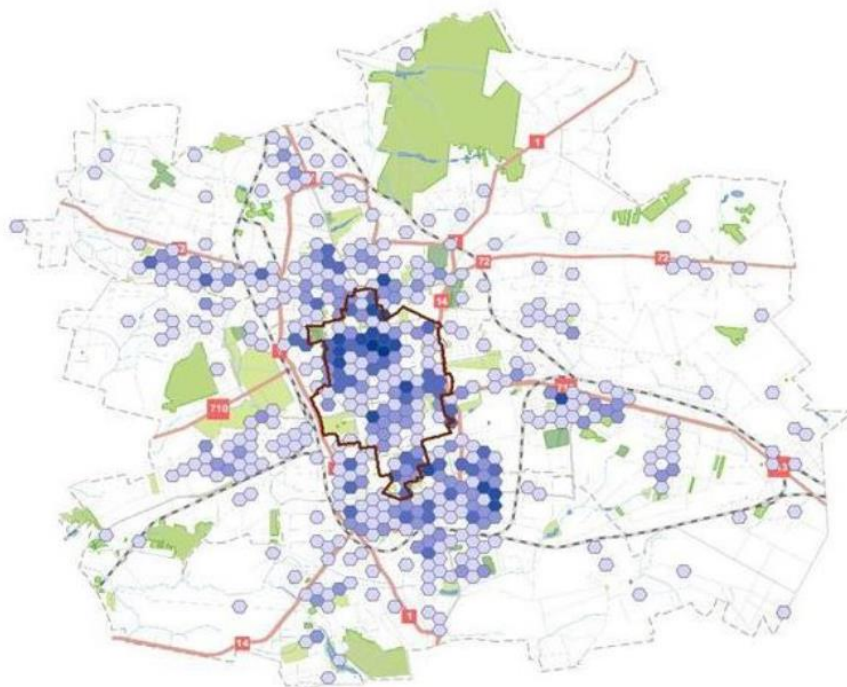
³ Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa, <http://www.policja.pl/pol/mapa-zagrozen-bezpiecze/33880,dok.html> [dostęp: 20 grudnia 2018 r.]

⁴ Sprawozdanie z realizacji procedury „Niebieskiej Karty” z 2017 r., Wydział Prewencji Komendy Głównej Policji, <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/137709,Sprawozdania-z-realizacji-procedury-quotNiebieskie-Kartyquot.html> [dostęp: 27 grudnia 2018 r.]

⁵ Uchwała Nr XXXIX/1032/2016 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na rok 2017, http://archiwum.uml.lodz.pl/files/p_21088_2a1a9904.pdf [dostęp: 27 grudnia 2018 r.]

można Śródmieście, zwłaszcza okolice ul. Pomorskiej przy ul. Solnej, okolice ul. Gdańskiej między ulicami Próchnika i Struga, obszar ograniczony ulicami: Piotrkowska, Narutowicz, Kilińskiego, Rewolucji 1905 r., okolice ul. Nawrot przy ul. Targowej oraz ul. Kościuszki przy ul. Żwirki.

Rysunek 1. Rozmieszczenie wydawania „Niebieskich Kart” na terenie miasta Łodzi z uwzględnieniem obszaru Strefy Wielkomiejskiej.

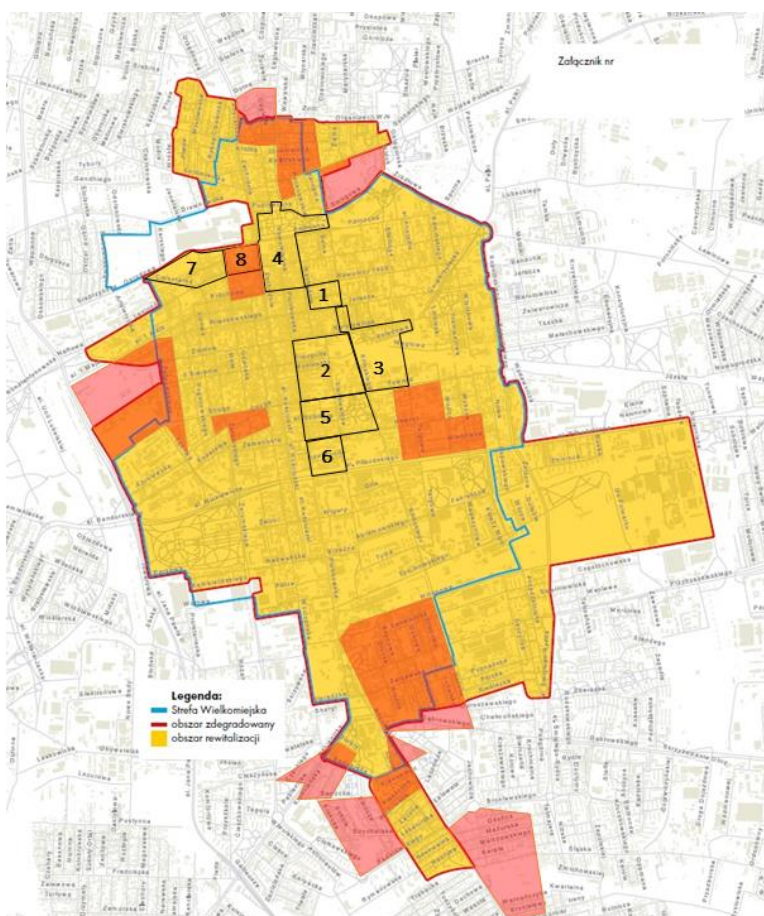
Źródło: Dane z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi z grudnia 2015 r.

- Bezrobocie – dane publikowane przez Urząd Miasta Łodzi i Główny Urząd Statystyczny w Łodzi pokazują, że skala problemu zdecydowanie zmniejszyła się na przestrzeni ostatnich lat. Niemniej jednak nadal odnotowuje się blisko 20 tys. osób bezrobotnych (19 461 osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, stopa bezrobocia 6%)⁶, a wśród nich najliczniejszą grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotne.
- Uzależnienia – w literaturze najczęściej wskazywane są uzależnienia od alkoholu i środków odurzających. Według Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa od momentu prowadzenia rejestru w całej Łodzi odnotowano blisko 300 potwierdzonych zdarzeń dotyczących zażywania środków odurzających, z czego ponad połowa pochodziła z 7 obszaru ROCT (157 zdarzeń z ul. Mielczarskiego).
- Marginalizacja osób z niepełnosprawnościami i osób starszych – według najnowszych badań przeprowadzonych przez Urząd Statystyczny w Łodzi osoby w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej) stanowią 27,4% ludności Łodzi, a do marginalizacji tej grupy przyczyniają się takie czynniki jak zły stan zdrowia, wiek, status na rynku pracy i zagrożenie niedostatkiem. Z kolei na

⁶ Powiatowy Urząd Pracy w Łodzi, Statystyki bieżące, Sprawozdanie o rynku pracy MRPiPS-01 – listopad 2018

wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnościami (13,1% populacji Łodzi⁷) wpływają, poza zagrożeniem niedostatkiem, bariery architektoniczne i ograniczenie samoobsługi. Odrębny aspekt stanowi automarginalizacja przejawiająca się poprzez ograniczone uczestnictwo w życiu społecznym czy brak życiowych celów.

- Ubóstwo – jak wynika z przeprowadzonej w 2008 r. weryfikacji, zdefiniowane w 1999 r. łódzkie enklawy biedy w dużej mierze pozostają aktualne⁸, wskazując na koncentrację zamieszkiwania osób ubogich w centrum miasta. W pierwszej publikacji wskazano 17 obszarów, w których co najmniej 30% mieszkańców korzystało z zasiłków z pomocy społecznej. Znaczna większość z nich (12 obszarów) znajduje się w strefie śródmiejskiej, z czego 11 częściowo lub w całości należy do dzisiejszych granic Strefy Wielkomiejskiej.

Rysunek 2. Mapa przedstawiająca enklawy biedy (pomarańczowe pola) i obszary ROCL (1-8).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie UCHWAŁY NR XXV/589/16 RADY MIEJSKIEJ W ŁODZI z dnia 10 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Łodzi oraz Warzywoda-Kruszyńska, W., Łódzkie enklawy biedy po 10-ciu latach w ramach projektu WZLOT – Wzmocnić szansę i osłabić transmisję biedy wśród mieszkańców miast województwa łódzkiego, Łódź 2010.

Na poniższych mapach przedstawiono rozkład wypłat poszczególnych zasiłków na terenie miasta Łodzi z uwzględnieniem obszaru rewitalizacji i ROCL oraz łódzkich enklaw biedy. Na tej podstawie można zdefiniować miejsca zamieszkiwane przez środowiska najbardziej ubogie.

Do obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem można zaliczyć:

- na terenie ROCL: projekty 1, 2, 4, 5, 6, 8

⁷ Niepełnosprawni w województwie łódzkim, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź 2014.

⁸ Warzywoda-Kruszyńska, W., Golczyńska-Grondas, A., Łódzkie enklawy biedy po 10-ciu latach w ramach projektu WZLOT – Wzmocnić szansę i osłabić transmisję biedy wśród mieszkańców miast województwa łódzkiego, Łódź 2010.

- na obszarze rewitalizacji: północną część dzielnicy Górna, zwłaszcza osiedla Górniak, Chojny-Dąbrowa oraz Piastów-Kurak.

Rysunek 3. Mapy przedstawiające rozkłady wypłat zasiłków (niebieski – zasiłek stały, pomarańczowy – zasiłek celowy, zielony – zasiłek okresowy, fioletowy – dożywianie) na terenie obszaru rewitalizacji i ROCL.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwały nr XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Łodzi oraz UCHWAŁA NR XXIV/570/16 RADY MIEJSKIEJ W ŁODZI z dnia 3 lutego 2016 r. w sprawie przyjęcia „Polityki Społecznej 2020+ dla Miasta Łodzi – Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych”.

Wyżej opisane problemy społeczne potwierdzono w toku kolejnych badań prowadzonych w ramach weryfikacji zapotrzebowania na funkcje społeczne, m. in. podczas wywiadów terenowych z lokalną społecznością, pracownikami różnych podmiotów (w tym zlokalizowanych w sąsiedztwie planowanych funkcji społecznych), wywiadów pogłębionych z Latarnikami Społecznymi i Gospodarzami Obszarów oraz w toku analizy odpowiedzi przedstawicieli Policji na ankiety on-line. Tabela 1 zawiera podsumowanie diagnozy przeprowadzonej na obszarze rewitalizacji ze szczególnym uwzględnieniem obszarów 1-8 ROŁ.

Tabela 1. Główne problemy społeczne według obszarów.

Problem społeczny	Obszar występowania	Komentarz
Przestępczość	obszar rewitalizacji (szczególnie 1, 4, 7, 8 ROŁ)	- głównie wandalizm, grabież pustostanów, handel narkotykami - kradzieże w sklepach (obszary 4 i 8 ROŁ)
Przemoc	obszar rewitalizacji (szczególnie 1, 4, 5, 6, 7, 8 ROŁ)	- dotyczy głównie młodzieży, rodzin (wielodzietnych i samotnych rodziców) oraz osób starszych - szacunkowa liczba założonych „Niebieskich kart” na przestrzeni 12 miesięcy na 4 badanych obszarach ROŁ⁹ wynosi 53 (najwięcej na obszarze 4 ROŁ)
Bezrobocie	4, 7, 8 ROŁ	- dotyczy głównie rodzin wielodzietnych i samotnych rodziców - największa koncentracja problemu na obszarze 7 ROŁ
Uzależnienie od alkoholu	obszar rewitalizacji (szczególnie 1, 4, 5, 6, 7, 8 ROŁ)	- dotyczy głównie rodzin (wielodzietnych i samotnych rodziców) oraz osób samotnych w średnim wieku - szacunkowa liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu na badanych obszarach ROŁ na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy jest bliska 1000 (najwięcej na obszarze 4 ROŁ)¹⁰
Uzależnienie od narkotyków	obszar rewitalizacji (szczególnie 1, 4, 7, 8 ROŁ)	- dotyczy rodzin (wielodzietnych i samotnych rodziców) i młodzieży - szacunkowa liczba interwencji policji związanych z zażywaniem narkotyków na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy wynosi 261 (najwięcej na obszarze 4)¹¹ - często uzależnienie wiąże się z handlem narkotykami
Marginalizacja osób starszych i OzN	1, 2, 3 ROŁ	dotyka głównie osób chorujących psychicznie, które niekiedy nie są odpowiednio diagnozowane
Ubóstwo	obszar rewitalizacji	zadłużenia czynszowe, pobieranie i niespłacanie pożyczek typu „chwilówki”, problemy finansowe
Wyczucona bezradność	4, 7, 8 ROŁ	- często dotyczy samotnych rodziców oraz osób bezrobotnych - problem jest tożsamy z biernością i roszczeniowością - zintensyfikowane korzystanie z pomocy społecznej (tzw. „życie na zasiłkach”)

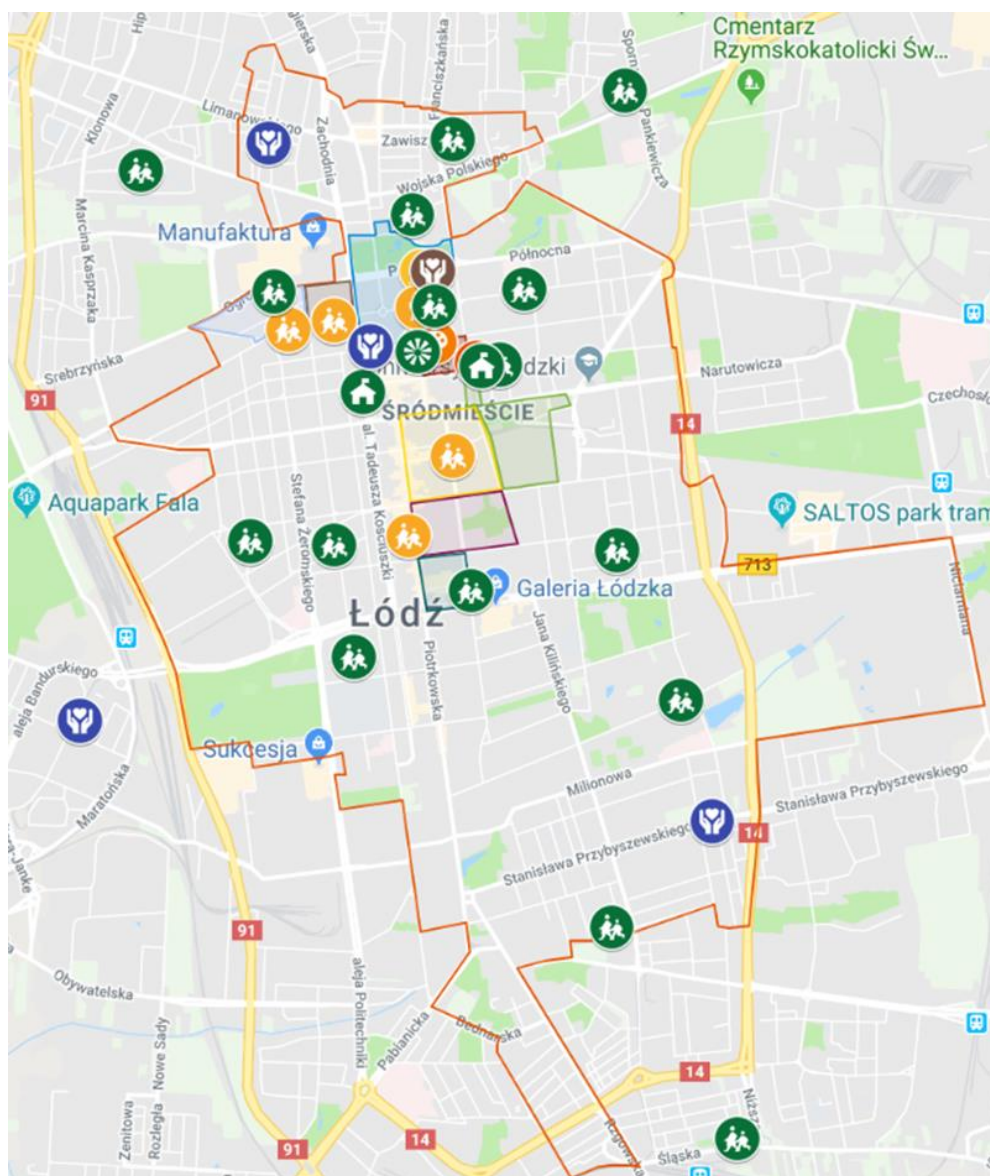
Źródło: Opracowanie własne

^{9,10,11} W badaniu wzięli udział dzielnicowi obszarów 1, 4, 7 oraz 8 ROŁ.

2.2. Planowane funkcje społeczne

Na poniższej mapie zestawiono wszystkie funkcje społeczne będące przedmiotem niniejszego raportu wraz z podobnymi, już istniejącymi w Łodzi działającymi instytucjami i organizacjami, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji. Koncentracja podmiotów zauważalna jest na terenach dotkniętych w największym stopniu zróżnicowanymi problemami społecznymi, tj. na terenie projektów 1 i 4. Stosunkowo mało funkcji społecznych zlokalizowanych jest w zdiagnozowanych enklawach biedy w dzielnicach Polesie i Górna, co nie znajduje odzwierciedlenia w mniejszym niż w pozostałych częściach miasta zapotrzebowaniu na adekwatne formy wsparcia. Powyższe kwestie zostały omówione szczegółowo w kolejnych częściach raportu.

Rysunek 4. Mapa przedstawiająca lokalizacje planowanych na obszarze ROCŁ i podobnych istniejących funkcji społecznych w Łodzi.

Zaplanowane funkcje społeczne

- Świetlice/centra aktywności lokalnej
- Świetlica artystyczna
- Łódzkie Centrum Obywatelskie
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej
- Środowiskowy Dom Samopomocy

Istniejące podobne funkcje społeczne

- Świetlice/ogniska wychowawcze
- Punkty poradnictwa
- Środowiskowy Dom Samopomocy

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem Map Google i kwerendy źródeł internetowych oraz na podstawie Uchwały nr XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Łodzi (granice obszarów w przybliżeniu, wyłącznie w celach poglądowych). Szczegółowa wersja mapy dostępna pod linkiem: goo.gl/VYcN7A.

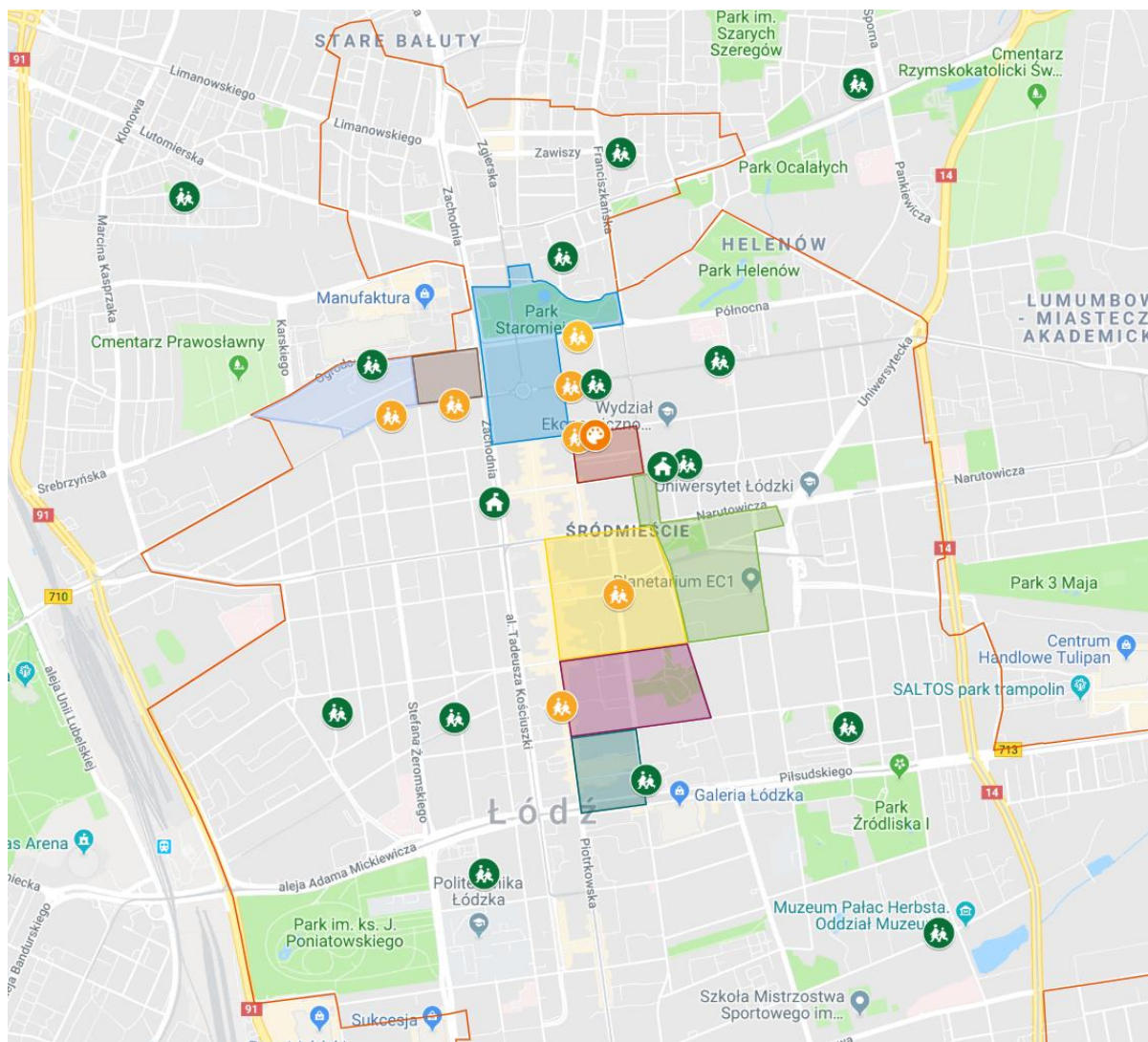
Świetlice – Centra Aktywności Lokalnej

Na potrzeby projektu ROCL wybrano 8 lokalizacji, w których powstaną świetlice/kluby osiedlowe/centra aktywności lokalnej (CAL) dla różnych grup wiekowych. Miejsca te mają wspomóc integrację społeczną i budowanie relacji międzysąsiedzkich. Organizowany będzie w nich czas wolny, w tym zajęcia sportowe, koła zainteresowań, czy pomoc w nauce. Ponadto, świadczone może być w tych lokalach wsparcie psychologiczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz inne działania w ramach aktywizacji społecznej i zawodowej. Świetlice powinny stanowić uzupełnienie działań realizowanych w pozostałych funkcjach społecznych na obszarze rewitalizacji, w szczególności w najbliższej okolicy.

Profil działalności Świetlic – Centrów Aktywności Lokalnej – będzie odpowiadał na następujące problemy społeczne:

- przemoc,
- uzależnienia – związane z czynnikami takimi jak m. in. rozluźnienie więzi rodzinnych, kryzys wartości, niepowodzenia szkolne/zawodowe, przemoc, problemy finansowe,
- wykluczanie grup społecznych zagrożonych marginalizacją – związane ze stereotypowym myśleniem, obawą przed przebywaniem i podejmowaniem działań z osobami z niepełnosprawnością/starszymi,
- kryzys moralności – związany z brakiem odpowiednich wzorców,
- bezrobocie – związane z obniżeniem aktywności życiowej, poczucia własnej wartości,
- niewielkie możliwości zaspokajania potrzeb kulturalnych – wynikające w dużej mierze z niskiego wykształcenia i często wiążącym się z tym ubóstwem.

Rysunek 5. Mapa przedstawiająca lokalizacje planowanych Centrów Aktywności Lokalnej oraz funkcjonujących podmiotów realizujących podobne cele na tle obszaru rewitalizacji oraz obszarów ROCL 1-8.

Zaplanowane funkcje społeczne		Istniejące podobne funkcje społeczne	
	Świetlice/centra aktywności lokalnej		Świetlice/ogniska wychowawcze
	Świetlica artystyczna		Punkty poradnictwa
			Obszar rewitalizacji
			Obszary ROCL

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem Map Google i kwerendy źródeł internetowych oraz na podstawie Uchwały nr XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Łodzi (granice obszarów w przybliżeniu, wyłącznie w celach poglądowych). Szczegółowa wersja mapy dostępna pod linkiem: goo.gl/VYcN7A.

Analiza obecnie dostępnej oferty wsparcia

W poniższej tabeli opisano działalność funkcjonujących już ośrodków wsparcia, które realizują cele podobne do planowanych w ramach CALi. Uwzględniono także ich lokalizację oraz przykłady realizowanych zadań.

Tabela 2. Wykaz organizacji pozarządowych realizujących cele podobne do zaplanowanych w ramach Centrów Aktywności Lokalnej.

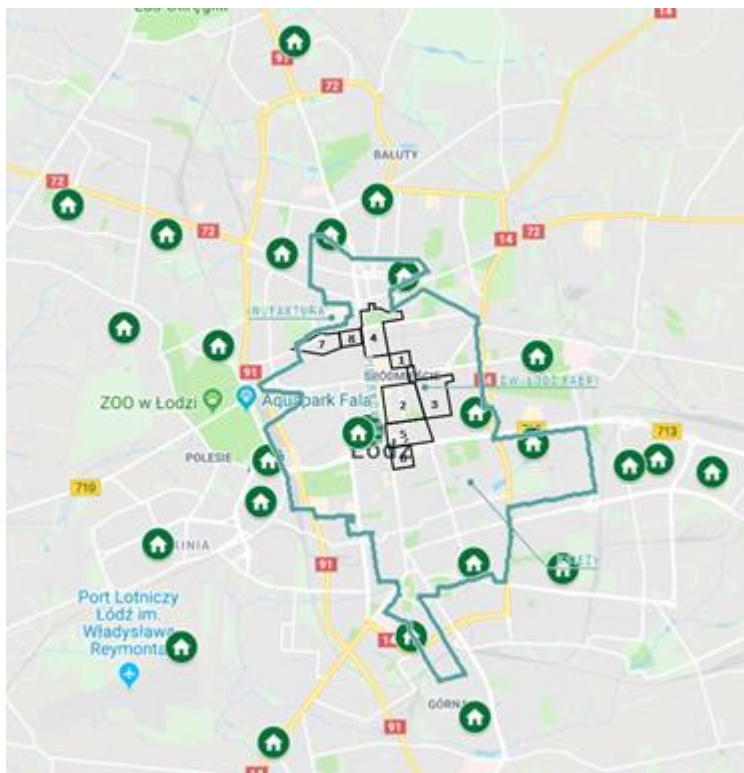
Nazwa organizacji	Lokalizacja	Zakres działalności
Caritas Archidiecezji Łódzkiej	ul. Gdańska 111	Podmiot realizuje wsparcie dzienne w formie pracy podwórkowej w rejonie ul. Lutemiejskiej, ul. Bazarowej, ul. Rybnej, ul. Limanowskiego, ul. Drewnowskiej.
	ul. Odolanowska 46	Specjalistyczna Świetlica Środowiskowa organizuje zajęcia sportowe, rekreacyjne, kulturalne, pomoc w nauce, rozwijaniu zainteresowań. Organizacja współpracuje ze szkołami, pomocą społeczną, kuratorami rodzinnymi oraz innymi instytucjami pomagającymi dziecku i rodzinie.
Stowarzyszenie Ewangelizacyjno-Charytatywne „Mocni w Duchu”	ul. Sienkiewicza 60	Świetlica socjoterapeutyczna „Anielisko” organizuje dla dzieci i młodzieży zajęcia, m.in.: psychoedukacyjne, socjoterapeutyczne, korekcyjne i kompensacyjne, artystyczne, edukacyjne, sportowo-rekreacyjne. Dodatkowo świetlica zapewnia: pomoc psychologiczną i pedagogiczną, wsparcie w sytuacjach kryzysowych, dożywianie, wsparcie socjalne o charakterze interwencyjnym (np. odzież, lekarstwa).
Centrum Wsparcia Terapeutycznego	ul. Pomorska 54	Świetlica podwórkowa podejmująca działania na rzecz dzieci i młodzieży z okolic ul. Pomorskiej, ul. Sterlinga, ul. Kilińskiego uczy wychowanków odpowiednich zachowań zdrowotnych, prospołecznych. Nacisk kładziony jest na kształtowanie umiejętności organizowania czasu wolnego bez używek.
Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	ul. Ogrodowa 28	Organizacja prowadząca świetlice socjoterapeutyczne realizujące pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, rozwój zainteresowań, zabawy i zajęcia sportowe, zajęcia socjoterapeutyczne, korekcyjne, pomoc w kryzysach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych, osobistych, pomoc socjalną oraz dożywianie. Ponadto, TPD podejmuje działania na rzecz włączania dzieci z niepełnosprawnościami w środowisko dzieci zdrowych.
	ul. Księży Młyn 1	
	ul. Gdańska 150	
	ul. 28 Pułku Strzelców Kaniowskich 52/54	
	ul. Rzgowska 151	
	ul. Kaliska 25/27	
	ul. Karpia 65/67	
	ul. Jaracza 42	Środowiskowe Ognisko Wychowawcze prowadzi działalność opiekuńczo-wychowawczą, w tym: indywidualną pracę wychowawczą z podopiecznym – pomoc w rozwiązywaniu problemów rodzinnych, szkolnych, rówieśniczych, wsparcie w rozwoju dziecka oraz rozwijanie zainteresowań, zajęcia edukacyjne, artystyczne, ruchowe, zabawy integracyjne. Ponadto, Środowiskowe Ognisko Wychowawcze realizuje działania profilaktyczne, takie jak eliminacja zaburzeń zachowania, agresji, przemocy, wulgarności. Pracownicy organizacji współpracują na bieżąco z rodziną dziecka poprzez indywidualne spotkania czy organizację pomocy materialnej.
	ul. Bojowników Getta Warszawskiego 3	

Zgromadzenie Córek Maryi Wspomożycielki SS	ul. Brauna 5	Świetlica Środowiskowa – Oratorium św. Jana Bosko – dla dzieci biednych i ubogich. Uwzględnia kontakty ze szkołami i rodzicami poprzez wywiad środowiskowy.
Stowarzyszenie Oratorium im. św. Dominika Savio	ul. Wodna 36	Podmiot prowadzi Młodzieżowy Klub Środowiskowy „Źródło”, który jest placówką wsparcia dziennego. Realizuje działania specjalistyczne i opiekuńcze dla młodzieży w wieku gimnazjalnym i starszej. Ponadto, stowarzyszenie prowadzi świetlicę środowiskową „Iskierka Przyjaźni Dominika”.
Centrum Zajęć Pozaszkolnych nr 1 w Łodzi	ul. Zawiszy Czarnego 39	Celem działań podejmowanych przez Centrum jest wspieranie edukacyjnego i artystycznego rozwoju dzieci i młodzieży. Ponadto, realizowane przedsięwzięcia mają prowadzić do wyrównywania szans rozwoju dzieci i młodzieży ze środowisk dysfunkcyjnych wychowawczo oraz osób z niepełnosprawnościami. Pracownicy wraz z podopiecznymi kształtują i rozwijają zainteresowania, prowadzą edukację kulturalną, tworzą wzorce i kształtują nawyki kulturalnego i zdrowego sposobu spędzania wolnego czasu.
	ul. Pomorska 16a	
Fundacja Wsparcia Psychospołecznego	ul. Zachodnia 97	Organizacja prowadzi specjalistyczne poradnictwo prawne, psychologiczne, socjalne i rodzinne. Fundacja oferuje również wsparcie w nauce.
Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży	ul. Jaracza 40	Organizacja prowadzi specjalistyczne poradnictwo prawne, psychologiczne, socjalne i rodzinne oraz zajęcia stałe dla dzieci i młodzieży i ich rodzin.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazu organizacji pozarządowych oraz podmiotów, o których mowa w Art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, współpracujących z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Łodzi w 2017 r.

Rozmieszczenie powyżej wymienionych placówek w dużej mierze jest adekwatne do wyznaczonych przez Warzywodę-Kruszyńską enklaw biedy w Łodzi. Niemalże przy wszystkich obszarach, poza tymi w okolicach Ronda Lotników Lwowskich, ul. Paderewskiego, ul. Bednarskiej i ul. Rzgowskiej, znajdują się placówki wsparcia dziennego, czyli świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne i ogniska wychowawcze. Jednocześnie, mając na uwadze profil działalności CALi, czyli działanie na rzecz nie tylko dzieci, ale też dorosłych, seniorów, dla których CAL ma być miejscem integracji, wzmacniania relacji oraz pobudzania aktywności, należy wziąć pod uwagę inne podmioty realizujące zadanie z takich obszarów. Obecnie w Łodzi nie funkcjonują jednostki tożsame z Centrami Aktywności Lokalnej. Funkcjonuje natomiast 26 Klubów Seniora z ofertą zorientowaną na dojrzałych mieszkańców Miasta¹¹. Jednak jak widać na poniższej mapie (Rysunek 6), żadna z tych grup nie działa na terenie ROCŁ, a tylko 6 punktów mieści się w granicach obszaru rewitalizacji. Pozostałe 20 klubów zlokalizowanych jest poza tą strefą.

¹¹ Kluby Seniora, Strona UMŁ, <https://uml.lodz.pl/seniorzy/informator-60/kluby-seniora/>

Rysunek 6. Lokalizacja Klubów Seniora na tle obszaru rewitalizacji (niebieski obrys) i projektów ROCŁ (czarny obrys z numeracją).

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem Map Google, portalu mapa.lodz.pl i Uchwały nr XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Łodzi oraz listy Klubów Seniora: <https://uml.lodz.pl/seniorzy/informator-60/kluby-seniora/> [dostęp: 4 marca 2019].

W Łodzi działają również 4 Kluby Integracji Społecznej – KIS – (w tym jeden dla osób z niepełnosprawnościami) z ofertą skierowaną do osób dorosłych¹². Miejsca te oferują usługi indywidualne, zakładające zapewnienie uczestnikom dostępu do różnych form pracy socjalnej, pomocy w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych związanych z poszukiwaniem zatrudnienia, poruszania się po rynku pracy oraz coachingu życiowego, który ma pomóc uczestnikom w odkrywaniu potencjału osobistego i zawodowego. Ponadto, KISy oferują usługi grupowe, a wśród nich m.in.: samopomocową grupę wsparcia, warsztaty psychoedukacyjne (trening umiejętności społecznych), zajęcia integracyjne promujące alternatywne formy spędzania czasu wolnego, warsztaty edukacji społecznej i zawodowej.

Z kolei działania skierowane na promowanie integracji różnych pokoleń realizowane są w Łodzi w ramach różnych projektów. Dla przykładu – Fundacja Euro Event prowadzi „Międzypokoleniową Akademię Aktywności”, która opiera się na współdziałaniu 60 seniorów w wieku powyżej 60 r.ż. oraz 30 dzieci, wspierając transfer wiedzy w kontekście zmian społecznych¹³.

Model promujący pełną integrację międzypokoleniową, bez ukierunkowania działań na rzecz jednej wybranej grupy wiekowej opracowało Miasto Gdańsk w ramach Modelu Domu Sąsiedzkiego¹⁴. Taka forma najwierniej oddaje zamysł CALi dedykowanych budowaniu lokalnych wielopokoleniowych wspólnot i może stanowić inspirację na etapie formułowania programu ich działalności.

¹² Strona internetowa Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej dot. Klubów Integracji Społecznej <https://mops.uml.lodz.pl/pomoc/kluby-integracji-spoecznej/> [dostęp: 27 lutego 2019 r.]

¹³ Strona Fundacji Euro Event http://www.fundacjaeuroevent.pl/?page_id=1466 [dostęp: 27 lutego 2019 r.]

¹⁴ Model Domu Sąsiedzkiego, Gdańska Fundacja Innowacji Społecznej, Gdańsk 2011, https://inicjatywa.um.warszawa.pl/sites/inicjatywa.um.warszawa.pl/files/GFIS_MODEL_-_Dom-S%C4%85siedzki.pdf [dostęp: 27 lutego 2019 r.]

Weryfikacja zapotrzebowania na CAL na obszarze ROŁ

W celu dalszej weryfikacji zapotrzebowania na Centra Aktywności Lokalnej we wszystkich zaplanowanych lokalizacjach, zgodnie z przyjętą metodologią stanowiącą załącznik do niniejszego Raportu, przeprowadzono rozmowy z Latarnikami Społecznymi i Gospodarzami poszczególnych obszarów oraz badania terenowe angażujące jako rozmówców osoby mieszkające i/lub pracujące w pobliżu przedmiotowych miejsc przyszłych działań społecznych. Poniżej w syntetycznej formie przedstawiono podsumowanie tych wywiadów wsparte wybranymi cytatami.

ul. Rewolucji 1905 r. 15 i 17

Źródło: <http://rewitalizacja.uml.lodz.pl/dzialania/1-okolice-ul-wlokienniczej/> [dostęp: 4 marca 2019 r.]

Zidentyfikowane problemy społeczne:

- ⊖ uzależnienie od alkoholu i narkotyków
- ⊖ ubóstwo
- ⊖ dysfunkcje w pełnieniu ról społecznych
- ⊖ pozostawianie dzieci bez opieki
- ⊖ osamotnienie wśród seniorów, stanowiących liczną grupę mieszkańców

Była tutaj kiedyś taka porządna kobieta ze zdjęciem swojej córki. Dziewczyna kolejny raz uciekła z domu. Okazało się, że przyjmuje od dawna narkotyki. I to nie wina rodziców. W takie towarzystwo dziewczyna wpadła. (...)

Zidentyfikowane potrzeby:

- ⊖ pomoc psychologiczna i terapeutyczna, potrzebna zwłaszcza tym, którzy od wielu lat znajdują się w trudnej sytuacji życiowej
- ⊖ miejsce spędzania wolnego czasu – dedykowane dzieciom i młodzieży
- ⊖ miejsce aktywności dla seniorów
- ⊖ porady prawne dot. możliwego wsparcia z pomocy społecznej

Wielu dysfunkcyjnych rodzin już tutaj nie ma, ale często miałam okazję obserwować dzieci, które znaczną część dnia spędzały na podwórku. Zaglądały niekiedy do piekarni, ale rzadko kiedy z rodzicami. CAL mógłby być odpowiedzią na tego typu problemy.

[pracownik piekarni]

Opisane przez rozmówców problemy społeczne oraz potrzeby mieszkańców okolic ul. Rewolucji potwierdzają wysokie zapotrzebowanie na planowaną funkcję społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem **wsparcia terapeutycznego i psychologicznego**, a także z ofertą aktywności dedykowaną dzieciom, młodzieży oraz seniorom.

ul. Sienkiewicza 22

Źródło: <http://rewitalizacja.uml.lodz.pl/dzialania/2-okolice-ul-traugutta/> dostęp: 4 marca 2019 r.]

Zidentyfikowane problemy społeczne:

- ⊖ ubóstwo
- ⊖ przemoc
- ⊖ zaburzenia psychiczne wśród dzieci i młodzieży prowadzące do dużych deficytów dydaktycznych
- ⊖ brak wzorców i niewiedza, które zachowania są poprawne, a które niemoralne i destrukcyjne

Dzieci często używają wulgaryzmów nie zdając sobie sprawy, że zachowanie takie nie jest wskazane, nie dostrzegają w nim problemu. Często traktują takie wyrażenia jako normalne, również w obecności nauczycieli i osób dorosłych. Bierze się to z języka, jaki jest używany w środowisku domowym. Dzieci przejmują zachowania dorosłych, twierdzą, że skoro rodzice tak robią to one też mogą.

[nauczyciel]

W okolicy planowanego Centrum Aktywności Lokalnej przy ul. Sienkiewicza 22 rozmawiano m.in. z przedstawicielem Szkoły Podstawowej nr 173 w Łodzi przy ul. Sienkiewicza 46. Znaczna część uczniów tej placówki korzysta ze wsparcia udzielanego poza szkołą. Najczęściej wskazywanym podmiotem pomocowym jest świetlica „Anielisko” prowadzona przez Stowarzyszenie "Mocni w Duchu" działająca jako placówka wsparcia dziennego w formie opiekuńczo-specjalistycznej (Sienkiewicza 60, 11 min spacerem). "Anielisko" organizuje dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym zajęcia psychoedukacyjne, socjoterapeutyczne, korekcyjne i kompensacyjne, artystyczne, edukacyjne, sportowo-rekreacyjne, uczące samodzielności (np. kulinarne), wyjazdy wakacyjne. Ponadto Świetlica zapewnia wychowankom pomoc psychologiczną i pedagogiczną, wsparcie w sytuacjach kryzysowych, opiekę duszpasterską, dożywianie, wsparcie socjalne o charakterze interwencyjnym (np. odzież, lekarstwa).¹⁵ Świetlica zapewnia dzieciom opiekę w dni robocze od godziny 11:00 do 19:00.

Z uwagi na popularność świetlicy zlokalizowanej przy ul. Sienkiewicza 60, rodzi się pytanie czy nowopowstający podmiot o podobnym profilu działalności będzie cieszył się zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży. Rekomenduje się zatem, aby w centrum aktywności lokalnej realizowane były działania komplementarne do tych oferowanych przez „Anielisko”, zorientowane – zgodnie ze szczegółowymi planami Studium Wykonalności dla projektu 2¹⁶ – na rozwój umiejętności w obszarze przedsiębiorczości. Ze względu na charakter proponowanej działalności centrum aktywności lokalnej,

¹⁵ Strona internetowa Świetlicy „Anielisko”, <http://www.anielisko.pl/swietlica-anielisko/o-swietlicy> [dostęp: 24 stycznia 2019 r.]

¹⁶ Rewitalizacja Obszarowa Centrum Łodzi –Projekt 2. Studium wykonalności, 2017. Materiały udostępnione przez Miasto Łódź.

warto by oferta zajęć skierowana została również do osób dorosłych, seniorów oraz stymulowała integrację międzypokoleniową i tworzenie więzi społecznych.

ul. Pomorska 11

Źródło: <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/dzialania/4-okolice-placu-wolnosc-i-starego-ryнку> [dostęp: 4 marca 2019]

ul. Północna 23

Źródło: <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/dzialania/4-okolice-placu-wolnosc-i-starego-ryнку> [dostęp: 4 marca 2019 r.]

Zidentyfikowane problemy społeczne:

- ⚠ **handel narkotykami i dopalaczami**
- ⚠ **uzależnienie od alkoholu i narkotyków**
- ⊖ przestępczość
- ⊖ dysfunkcyjne pełnienie ról społecznych
- ⊖ pozostawianie dzieci bez opieki
- ⊖ bezrobocie
- ⊖ zagrożenie bezdomnością
- ⊖ bierność, wyuczona bezradność mieszkańców

Tutaj ludzie prędzej Pani powiedzą, gdzie dostać dopalacze, niż gdzie jest najbliższa piekarnia. Wszyscy to wiedzą.

[pracownik sklepu spożywczego]

Stoją takie młode chłopaki w bramie i obie strony dobrze wiedzą, co się dzieje, a oni do mnie „Szczęść Boże”. Przecież ja wiem, że oni handlują, robią zło i oni też wiedzą. Ale nic, póki co, z tym nie robią.

[ksiądz]

Rozmówcy w badaniach terenowych potwierdzili zasadność planowanego centrum aktywności lokalnej, głównie z uwagi na liczbę mieszkających w okolicy dzieci. Wyrazili jednak wątpliwość, co do powielania podmiotów o podobnym charakterze, bowiem naprzeciwko ul. Pomorskiej 11 w Centrum Zajęć Pozaszkolnych również prowadzona jest świetlica dla dzieci, w której opiekunowie pomagają w lekcjach i organizują dla podopiecznych różne aktywności.

Rekomenduje się zatem ścisłą współpracę między dwoma podmiotami tak, aby realizowane działania nie powielały się, a były komplementarne, tzn. aby w ww. CALach świadczone były formy wsparcia, które

nie są oferowane przez istniejącą świetlicę. W jednej z powyższych lokalizacji (np. przy Pomorskiej 11) – ze względu na dużą liczbę osób starszych zamieszkujących okolicę – można rozważyć wprowadzenie rozwiązań dedykowanych tej grupie wiekowej, np. w formie klubu Seniora, Centrum Aktywnego Seniora i nakierowanych na integrację sąsiedzką.

Inną propozycją ze strony rozmówców było uwzględnienie w centrum aktywności lokalnej przy ul. Pomorskiej 11 działań na rzecz osób dorosłych borykających się z uzależnieniami (w tym wsparcia psychologicznego), czy szukających porad prawnych.

ul. Piotrkowska 115

Źródło: <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/dzialania/5-okolice-pasazu-schillera-i-parku-sienkiewicza> [dostęp: 4 marca 2019 r.]

Zidentyfikowane problemy społeczne:

- ⊖ żebractwo
- ⊖ przemoc domowa
- ⊖ alkoholizm

Ludzie żebrzą na Piotrkowskiej, bo tu jest najłatwiej – jest dużo ludzi, którzy często coś dadzą albo kupią, więc Ci żebrzący jak dostaną raz, drugi to się przyzwyczajają i tu wracają.

[mieszkaniec Strefy Wielkomiejskiej]

Na podstawie przeprowadzonych rozmów w toku badań jakościowych oraz analiz dokumentów zastanych,¹⁷ można uznać, że lokalizacja planowanej funkcji jest słuszna, głównie z uwagi na nietypowy charakter występujących w okolicy problemów społecznych. Umieszczenie funkcji społecznych w bezpośrednim sąsiedztwie mieszkańców jednej z głównych atrakcji Miasta – ul. Piotrkowskiej – będzie okazją do poprawy jakości ich życia przy jednoczesnym wspieraniu działań społecznych przeciwdziałających wykluczeniu grup borykających się z problemami. Nieruchomości przy ul. Piotrkowskiej i w pobliżu zamieszkują osoby w różnym wieku i o zróżnicowanych potrzebach, dlatego rekomenduje się, aby CAL ten przyjął profil ogólny, międzysąsiedzki i był nastawiony na tworzenie więzi międzypokoleniowych. Ponadto, przy uruchamianiu funkcji przy ul. Piotrkowskiej 115 należy wziąć pod uwagę odpowiednie kanały komunikacji do rozprzestrzenienia informacji o prowadzonej działalności.

¹⁷ Rewitalizacja Obszarowa Centrum Łodzi –Projekt 5. Studium wykonalności, 2017. Materiały udostępnione przez Miasto Łódź.

ul. Legionów 20a

Źródło: <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/dzialania/8-okolice-ul-ogrodowej/legionow-20a/> [dostęp: 4 marca 2019 r.]

ul. Legionów 44

Źródło: <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/dzialania/7-okolice-ul-legionow-i-ul-mielczarskiego> [dostęp: 4 marca 2019 r.]

Zidentyfikowane problemy społeczne:

- ⊖ uzależnienie od alkoholu i narkotyków
- ⊖ przestępczość
- ⊖ dysfunkcyjne pełnienie ról społecznych
- ⊖ pozostawianie dzieci bez opieki
- ⊖ samotność wśród dorosłych
- ⊖ zagrożenie bezdomnością
- ⊖ bierność, roszczeniowość mieszkańców

✔ zauważalny spadek przestępczości

Kiedyś było tu gorzej. Ludzie kradli na potęgę, bo taki jest ich sposób na życie. Teraz też tak jest, ale znacznie rzadziej. Stoją sobie tu w bramach, ale nie są agresywni, nic nie robią, zwłaszcza jak człowieka znaję.

[pracownik sklepu spożywczego]

Tutaj wszyscy są tak zdemoralizowani, że nie warto w coś takiego [CAL] brnąć. Prędzej czy później ludzie i tak to zniszczą.

[dozorczyń]

Zidentyfikowane potrzeby:

- ⊖ wsparcie terapeutyczne i psychologiczne
- ⊖ aktywizacja osób starszych
- ⊖ działania mające na celu wykształcenie lokalnego lidera
- ⊖ indywidualizacja działań, praca podwórkowa

Centra na pewno są potrzebne, ale wsparcie trzeba zindywidualizować – zaangażować wielu streetworkerów docierających do osób, które wykazują się dużą biernością, niekiedy roszczeniowością, które jeszcze nie sięgnęły po wsparcie inne niż materialne.

[ksiądz]

Trzeba stawiać na aktywizację społeczną i włączać w nią osoby starsze. Można by tam [w CALach] organizować potańcówki, zajęcia dla seniorów, natomiast może niekoniecznie zajęcia sportowe. Najważniejsza jest integracja, trzeba wykształcić lidera – inicjatywy będą się pojawiać, ale potrzebne jest wsparcie, by je rozkręcić.

[Latarnik Społeczny, Gospodarz Obszaru]

Opisane przez rozmówców problemy i potrzeby społeczne odnotowywane w okolicy ul. Legionów potwierdzają wysokie zapotrzebowanie na planowaną funkcję społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem **wsparcia terapeutycznego i psychologicznego** dla osób współ- i uzależnionych. Z uwagi na zróżnicowane problemy społeczne dotyczące wielu grup wiekowych nie dostrzega się przeciwwskazań w niewielkiej odległości między dwoma zaplanowanymi podmiotami, zwłaszcza, że w pobliżu brakuje podmiotów o podobnym profilu. Dlatego też rekomenduje się, aby CAL przy ul. Legionów 20a gromadził mieszkańców z okolic ul. Zachodniej oraz prowadził działania terapeutyczne zorientowane głównie na dzieci i młodzież, natomiast podmiot przy ul. Legionów 44 był miejscem spotkań dla mieszkańców od zachodniej strony (okolice ul. Mielczarskiego, Cmentarnej) i również prowadził zajęcia terapeutyczne skierowane głównie dla najmłodszych dzieci, dzieci w wieku szkolnym i wchodzących w wiek nastoletni.

Na koniec weryfikacji zapotrzebowania na Centra Aktywności Lokalnej w zaplanowanych lokalizacjach zestawiono lokalizacje poszczególnych placówek w odniesieniu do punktów dystrybuujących alkohol. O ile trudno przewidzieć obecność punktów handlowych z koncesją w przestrzeni miasta w przyszłości, Operatorzy CALi powinni uwzględniać programy profilaktyczne przeciwdziałające uzależnieniom i budujące właściwe postawy wśród beneficjentów programów aktywności – dzieci, młodzieży i dorosłych.

Tabela 3. Przybliżona odległość do najbliższego punktu dystrybuującego alkohol od zaplanowanych CALi.

Lokalizacja Centrum Aktywności Lokalnej	Przybliżona odległość do najbliższego punktu dystrybuującego alkohol
 ul. Rewolucji 1905 r. 15	 ~ 30 m
 ul. Rewolucji 1905 r. 17	 ~ 55 m
 ul. Sienkiewicza 22	 ~ 180 m
 ul. Pomorska 11	 ~ 60 m
 ul. Północna 23	 ~ 280 m
 ul. Piotrkowska 115	 ~ 0 m
 ul. Legionów 20a	 ~ 55 m
 ul. Legionów 44	 ~ 25 m

Źródło: Opracowanie własne.

Przeprowadzone badania wskazują na zapotrzebowanie na Centra Aktywności Lokalnej w zaplanowanych lokalizacjach. Wniosek ten potwierdzony został także przez przedstawicieli Policji działających na terenie ROCŁ. Według dzielnicowych, którzy zostali włączeni do rozmów, CAŁe cieszyłyby się relatywnie dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców, a ich liczba oraz umiejscowienie zostały zaplanowane w stopniu adekwatnym do występujących potrzeb. Istotne jest jednak, by miejsca te zostały odpowiednio sprofilowane, tak by w możliwie najwyższym stopniu odpowiadały na lokalne problemy poprzez dookreślenie rodzaju wsparcia i grup mieszkańców, do których ma być ono kierowane.

Środowiskowy Dom Samopomocy

W Środowiskowym Domu Samopomocy przewidziane jest świadczenie wsparcia na rzecz ok. 30 rodzin i 30 seniorów cierpiących na choroby neurodegeneracyjne przez ok. 8 osobowy personel wspierająco-aktywizujący. Instytucja ta będzie miała na celu indywidualne i grupowe wsparcie łodzian poprzez treningi samoobsługi, treningi umiejętności społecznych, takich jak nauka, rozwijanie i/lub podtrzymywanie umiejętności wykonywania czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Środowiskowy Dom Samopomocy zlokalizowany będzie przy ul. Północnej 23.

ŚDS będzie odpowiadał głównie na problem społeczny, jakim jest **marginalizacja osób z niepełnosprawnościami / osób starszych**. Dzięki wsparciu i opiece oferowanej przez placówkę osoby te będą miały szansę integrować się z lokalnym środowiskiem i uczestniczyć w życiu społecznym, w miarę swoich możliwości zdrowotnych. Jest to szczególnie istotne biorąc pod uwagę, że seniorzy stanowią 25% wszystkich łodzian, a prognozy przygotowane przez Urząd Statystyczny w Łodzi pokazują, że odsetek osób w wieku poprodukcyjnym będzie stale wzrastał, przy jednocześnie malejącej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym.

Analiza obecnie dostępnej oferty wsparcia

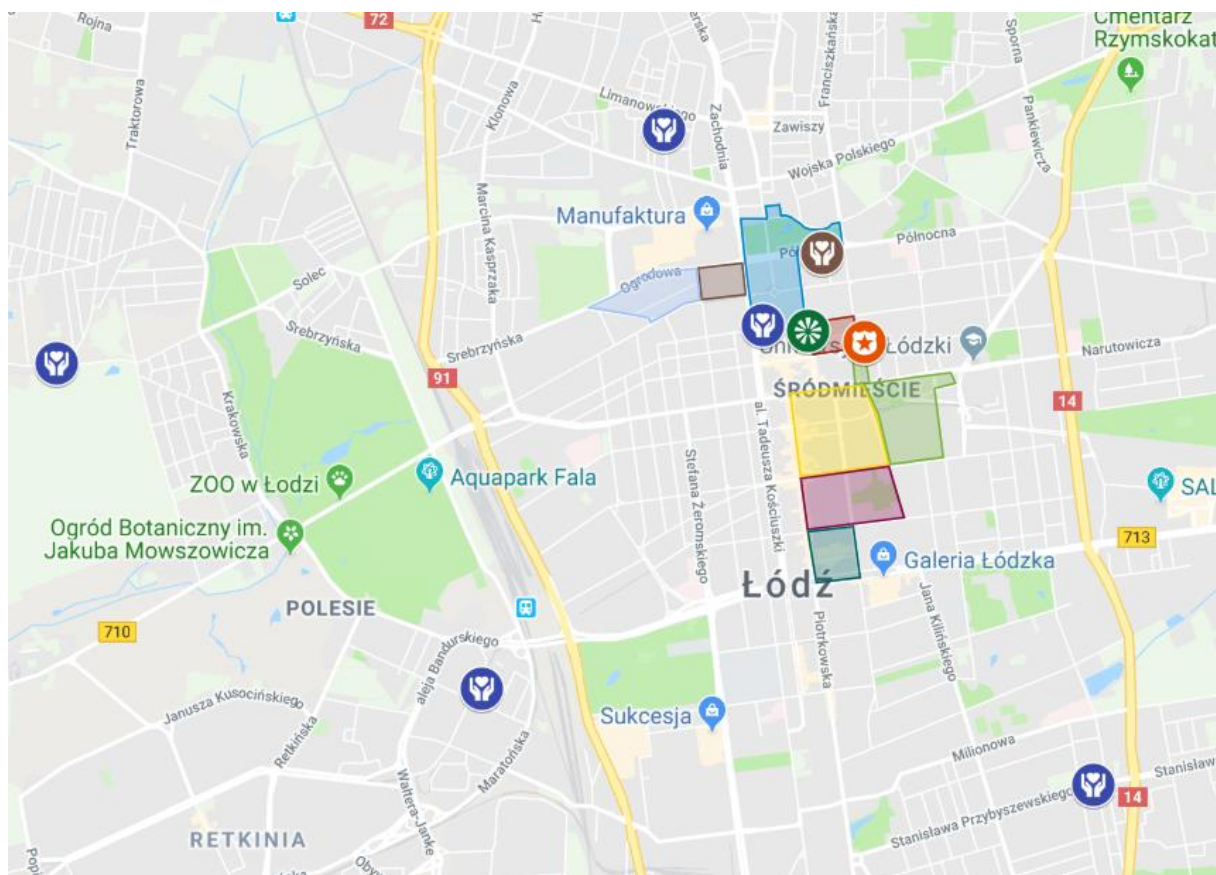
Rozpowszechnienie tego typu placówek w Łodzi na dzień 21 grudnia 2018 r. przedstawia się następująco:

- 2 Kluby Samopomocy oferują wsparcie dla łącznie 70 osób
- 5 Środowiskowych Domów Samopomocy dysponuje łącznie 205 miejscami, z czego jedynie 3 zlokalizowane są na terenie obszaru rewitalizacji, a 1 (przy ul. Przybyszewskiego) dedykowany jest osobom chorującym na Alzheimera.¹⁸

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że nowa placówka planowana jest w lokalizacji oddalonej od pozostałych obecnie funkcjonujących Środowiskowych Domów Samopomocy.

¹⁸ Wykaz Środowiskowych Domów Samopomocy w województwie łódzkim,
http://www.pomoc.lodzkie.eu/data/other/wykaz_sds_oraz_ks.pdf [dostęp: 21 grudnia 2018 r.]

Rysunek 7. Mapa przedstawiająca lokalizację planowanego Środowiskowego Domu Samopomocy (brązowy znacznik) oraz funkcjonujących podmiotów realizujących podobne cele (niebieskie znaczniki).

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem Map Google i Uchwały nr XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Łodzi. Szczegółowa wersja mapy dostępna pod linkiem: goo.gl/VYcN7A.

W poniższej tabeli przedstawiono organizacje, które obecnie prowadzą Środowiskowe Domy Samopomocy w Łodzi. Ich lokalizacje zobrazowano także na Rysunku 7.

Tabela 4. Wykaz organizacji pozarządowych realizujących cele podobne do zaplanowanych w ramach Środowiskowego Domu Samopomocy.

Podmiot prowadzący i lokalizacja Środowiskowego Domu Samopomocy	Grupa odbiorców placówki
Łódzkie Towarzystwo Alzheimerowskie ul. Przybyszewskiego 111	Osoby chorujące na Alzheimera
Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Łodzi ul. Chocianowicka 198	Osoby chorujące na autyzm
Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Łodzi ul. Karolewska 70/7	Osoby z upośledzeniem umysłowym

ul. Garnizonowa 38	
Stowarzyszenie Młodzieży i Osób z Problemami Psychicznymi, ich Rodzin i Przyjaciół "Pomost"	Osoby z zaburzeniami psychicznymi
ul. Próchnika 7	
Towarzystwo Przyjaciół Niepełnosprawnych	Osoby z zaburzeniami psychicznymi
ul. Pabianicka 132	

Podmiot prowadzący i lokalizacja Klubu Samopomocy	Grupa odbiorców placówki
Klub Lokalnej Integracji „Lonia”	Osoby z zaburzeniami psychicznymi
ul. Wrocławska 8	
Towarzystwo Przyjaciół Niepełnosprawnych	Osoby z zaburzeniami psychicznymi
ul. Pabianicka 132	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazu organizacji pozarządowych oraz podmiotów, o których mowa w Art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, współpracujących z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Łodzi w 2017 r.

Analiza zapotrzebowania

Według danych szacunkowych w 2015 roku w Polsce osoby chore na Alzheimera stanowiły 0,95% – 1,24% ludności, co oznacza, że w samej Łodzi problem ten dotyczył od 6663 do 8698 osób.¹⁹ Jeśli chodzi o chorobę Parkinsona, kolejną z katalogu schorzeń neurodegeneracyjnych, wg. statystyk zdiagnozowanych chorych jest blisko 70 tys.²⁰, co może oznaczać ponad 1200 osób chorych w samej Łodzi. Jeszcze inne źródło podaje, że w Łodzi osób dotkniętych zespołem otępiennym w 2014 r. mogło być nawet 30 tys., w tym 18 tys. to osoby chore na Alzheimera.²¹ Mimo, że brakuje precyzyjnych informacji na temat liczby seniorów cierpiących na schorzenia neurodegeneracyjne, prognozy jasno wskazują, że ich liczba będzie wciąż rosła. Dlatego też niezbędne jest podejmowanie działań mających na celu wsparcie osób chorych, m.in. poprzez Środowiskowe Domy Samopomocy.

Zapotrzebowanie na Środowiskowy Dom Samopomocy wybrzmiewało m.in. podczas wywiadów prowadzonych z Latarnikami Społecznymi i Gospodarzami Obszarów. Przedstawiciele Urzędu Miasta wielokrotnie podkreślali, iż liczba tego typu placówek jest niewystarczająca. Jednocześnie zwrócili uwagę na pewne ryzyka związane z planowaną funkcją.

To zależy od tego, jak to wszystko będzie funkcjonować. Na pewno przydałyby się dodatkowe Środowiskowe Domy Samopomocy i miejsca, w których osoby starsze mogłyby aktywnie spędzać czas, bo takich osób w okolicy jest bardzo dużo.

¹⁹ Strona internetowa Najwyższej Izby Kontroli <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-opiece-nad-chorymi-na-alzheimera.html> [dostęp: 7 stycznia 2019 r.]

²⁰ Strona internetowa Choroba Parkinsona <http://www.chorobaparkinsona.net/parkinson/parkinson-statystyki/> [dostęp: 7 stycznia 2019 r.]

²¹ Strona internetowa Dziennika Łódzkiego, <https://dzienniklodzki.pl/w-lodzi-chorzy-na-alzheimera-czekaja-20-lat-na-miejsce-w-placowce/ar/3563283> [dostęp: 1 marca 2019 r.]

Widzę natomiast pewne ryzyko związane z funkcjonowaniem ŚDS – w planowanej lokalizacji jest ogromne podwórko, mogą tam rodzić się konflikty. Okoliczni mieszkańcy (zwłaszcza z ul. Solnej) potrafią być nietolerancyjni, mogą nie przyjąć „problematicznych” osób starszych. Jedna lokatorka oprotowała Dom Dziecka w lokalu pod nią, bo „nie będą jej bachory hałasować, ani kaleki kręcić się pod oknem”. Poza tym ul. Północna to obszar położony „peryferyjnie”, na ulicach jest pusto, nic się tam nie dzieje. Próby tchnięcia w nią życia mogą się nie powieść.

[Latarnik Społeczny]

Przede wszystkim trzeba zachęcić i przekonać do tych funkcji mieszkańców, którzy mieliby z nich korzystać. Oni boją się stygmatyzacji, boją się prosić o pomoc. Czasami trzeba ich za rękę zaprowadzić. Obawiam się, że w efekcie Środowiskowy Dom Samopomocy skończy jako placówka dedykowana podopiecznym Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

[Gospodarz Obszaru]

Zapotrzebowanie na tego typu placówki poddano weryfikacji również podczas wywiadu pogłębionego z organizacją pozarządową, która przy ul. Przybyszewskiego 111 prowadzi Środowiskowy Dom Samopomocy dedykowany osobom chorującym na Alzheimera. Placówka ta oferuje dzienny pobyt, opiekę medyczną, psychologiczną, terapię i rehabilitację, obejmując wsparciem 20 osób. Tymczasem liczba seniorów oczekujących na miejsce w 2018 r. wynosiła 20. Kierownik ośrodka nie potrafiła ocenić, ile spośród tych osób nadal potrzebuje wsparcia ze względu na fakt, iż choroby neurodegeneracyjne szybko postępują, a co za tym idzie – nawet miesięczny okres oczekiwania może sprawić, iż potencjalny beneficjent nie będzie miał już szansy skorzystania z pomocy.

Wnioski z przeprowadzonych badań wskazują na znaczną skalę niezaspokojonego zapotrzebowania na Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób dotkniętych chorobami neurodegeneracyjnymi, a także na potrzebę pilnego podjęcia adekwatnych działań.

Łódzkie Centrum Obywatelskie

Łódzkie Centrum Obywatelskie jest miejscem zrzeszającym organizacje pozarządowe oraz wspierającym je w działaniach na rzecz społeczeństwa poprzez m.in. tworzenie przestrzeni do dzielenia się doświadczeniami z realizowanych projektów. Miasto Łódź od 2013 roku wspiera Centrum finansowo. Obecnie jest ono prowadzone przez dwie organizacje, funkcjonujące w dwóch różnych lokalizacjach:

- Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS, Narutowicza 8/10,
- Fundacja Edukacji i Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, 28 Pułku Strzelców Kaniowskich 71/73.

Działanie podejmowane obecnie przez ŁCO to przede wszystkim szkolenia rozwojowe, z zakresu planowania działań organizacji pozarządowych, pozyskiwania środków, aspektów prawnych, przygotowywania ofert realizacji zadań publicznych. Dodatkowo, Centrum oferuje indywidualne usługi doradcze, m.in. w obszarze ekonomizacji działań, księgowości oraz ww. aspektów. ŁCO organizuje

również warsztaty tematyczne i spotkania informacyjne dla organizacji pozarządowych działających na terenie Miasta Łodzi, a także aktywności integracyjne dla III sektora.²²

Celem nowopowstającego ŁCO przy ul. Wschodniej 50 jest skumulowanie dotychczas podejmowanych działań w jednym miejscu, co docelowo ma znacznie ułatwić i zoptymalizować jego funkcjonowanie. Ponadto, nowa lokalizacja umożliwi działalności:

- szkoleniową poprzez udostępnianie sal szkoleniowych,
- konferencyjną poprzez udostępnianie sali konferencyjnej,
- biurową poprzez udostępnianie przestrzeni biurowych, w tym z funkcją coworkingu

Podwórko przy ul. Wschodniej 50 będzie współdzielone z Centrum Aktywizacji Zawodowej, co stwarza możliwości do podejmowania wspólnych działań przez sąsiadujące organizacje.

Analiza zapotrzebowania

Poniżej przedstawiono mapę ilustrującą rozmieszczenie organizacji pozarządowych w mieście Łodzi oraz lokalizację Łódzkiego Centrum Obywatelskiego. Można zauważyć, że planowana funkcja społeczna będzie znajdowała się w otoczeniu wielu potencjalnych beneficjentów. Dodatkowo – dzięki centralnemu umiejscowieniu – ul. Wschodnia 50 jest dobrze skomunikowana z innymi częściami miasta. Oba te aspekty mogą pozytywnie wpłynąć na liczbę organizacji chcących skorzystać z oferty ŁCO.

Rysunek 8. Mapa przedstawiająca liczbą i rozmieszczenie organizacji pozarządowych w Łodzi oraz lokalizację planowanego Łódzkiego Centrum Obywatelskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Biura ds. Partycypacji Społecznej, Departament Komunikacji Społecznej i Zdrowia UMŁ z grudnia 2016 r.

²² Strona internetowa Urzędu Miasta Łodzi, <https://uml.lodz.pl/dla-mieszkancow/lodzianie-decyduja/ngo/lodzkie-centrum-obywatelskie/> [dostęp: 21 grudnia 2018 r.]

Zapotrzebowanie na tego typu funkcję potwierdzone zostało także w toku wywiadu eksperckiego z Centrum OPUS, które obecnie prowadzi Łódzkie Centrum Obywatelskie we współpracy z Fundacją FERSO. Dane z 2018 r. pokazują, że technicznie, tj. m.in. poprzez wynajmowanie powierzchni, z ŁCO korzysta ok. 50 organizacji, z czego 15 podpisuje umowy na stałe. Znacznie więcej organizacji korzysta z usług doradczych, wspierających, które łącznie sięgają setek godzin pracy.

[ŁCO] też mi się podoba – dzięki niemu będą mogli rozwijać się ludzie – lokalni liderzy. Mi tego brakowało, kiedy byłem małym chłopcem.

[Latarnik Społeczny]

Łódzkie organizacje pozarządowe bardzo cenią sobie dedykowaną im przestrzeń, ponadto chętnie korzystają ze spotkań doradczych i wspierających, dzięki którym mogą rozwijać swoją działalność. Z biegiem czasu uwydatnia się zapotrzebowanie na przestrzeń biurową dla organizacji, które często nie mają swojej siedziby. Rozmówcy wywiadów terenowych potwierdzają zapotrzebowanie na funkcjonowanie Łódzkiego Centrum Obywatelskiego w zaplanowanej formie.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Ośrodki Interwencji Kryzysowej (OIK) mają zapewnić kompleksową pomoc odpowiadającą na wielokrotnie występujące u rodzin z obszarów rewitalizowanych problemy sprzężone, tzn. występujące w jednym środowisku np. alkoholizm i przemoc. Takie nagromadzenie potęguje występowanie kolejnych problemów, co końcowo wymaga działań interdyscyplinarnych w stosunku do osób i rodzin znajdujących się w trudnej, niekiedy kryzysowej sytuacji. W Ośrodku Interwencji Kryzysowej powstającym przy ul. Kilińskiego 36 będzie możliwość skorzystania m.in. z pomocy psychologicznej, poradnictwa socjalnego lub prawnego. Ponadto, Ośrodek będzie udzielał schronienia potrzebującym mieszkańcom na czas uzależniony od indywidualnej sytuacji socjalnej, mieszkaniowej i psychicznej.

Planowana funkcja społeczna będzie zapobiegała i odpowiadała na następujące problemy społeczne:

- Przemoc – poprzez udzielanie indywidualnego wsparcia, schronienia osobom doznającym różnych form przemocy; doradztwo prawne i socjalne,
- Alkoholizm – poprzez ofertę pomocy psychologicznej,
- Problemy lokalowe – poprzez udzielanie schronienia potrzebującym łodzianom, mieszkańcom, których dobytek uległ zniszczeniu w pożarze
- Próby samobójcze – poprzez zapewnienie lokalu i pomocy specjalistów.

Analiza obecnie dostępnej oferty wsparcia

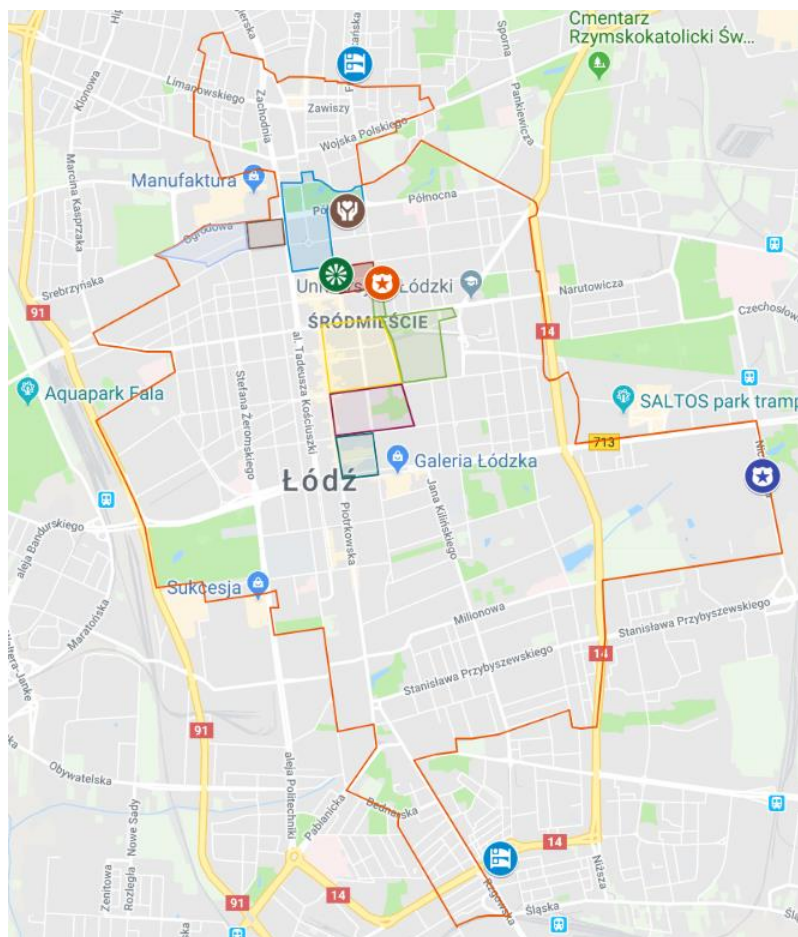
Obecnie w Łodzi funkcjonują dwa ośrodki, które udzielają schronienia ofiarom przemocy:

- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy ul. Franciszkańskiej 85,
- Dom Samotnej Matki przy ul. Broniewskiego 1a, udzielający pomocy matkom z małymi dziećmi kobietom w ciąży dotkniętych przemocą w rodzinie,

Brakuje natomiast typowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej, który oddziaływałby interdyscyplinarnie na pojawiające się kryzysy. Według W. Badura-Madej, matki interwencji kryzysowej, jest to *forma pomocy psychologicznej, polegająca na kontakcie terapeutycznym, skoncentrowanym na problemie wywołującym kryzys, czasowo ograniczonym, w którym dochodzi do konfrontacji osoby z kryzysem i do*

jego rozwiązania²³. Wyszukiwarka internetowa pozwala wprowadzić na znalezienie informacji o kilku miejscach udzielających wsparcia dla osób w kryzysie, jednocześnie dane często są nieaktualne, a zakres i sposób realizowania pomocy odbiega znacznie od standardów specjalistycznych ośrodków tego typu.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy ul. Piotrkowskiej 102 już od kilku lat nie funkcjonuje z uwagi na znajdującą się obok dyskotekę. Z kolei Środowiskowy Hufiec Pracy usytuowany przy ul. Milionowej 96 oferuje wsparcie interwencyjne jedynie dzieciom należącym do jednostki. Bariery dostępu jeszcze innego typu wiążą się z korzystaniem z oferty Ośrodka Interwencji Kryzysowej Miejskiego Centrum Terapii i Profilaktyki Zdrowotnej im. bł. Rafała Chylińskiego w Łodzi (MCTiPZ). Ośrodek świadczy pomoc głównie poprzez telefon zaufania. Co prawda istnieje możliwość bezpośredniego spotkania dla osób doświadczających głębokiego kryzysu, jednak przybiera ono formę wsparcia psychologicznego czy terapeutycznego, a nie typowej interwencji kryzysowej. Ponadto, w tej samej lokalizacji (przy ul. Niciarnianej 41) znajduje się Ośrodek Terapii Uzależnień i hostel dla sprawców przemocy. Takie zestawienie funkcji nie sprzyja wspieraniu ofiar przemocy, a może wręcz skutkować pogłębieniem kryzysu.

Rysunek 9. Mapa przedstawiająca lokalizację planowanego Ośrodka Interwencji Kryzysowej (pomarańczowy znacznik) oraz funkcjonujące podmioty realizujące podobne cele (niebieskie znaczniki).

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem Map Google i Uchwały nr XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Łodzi. Szczegółowa wersja mapy dostępna pod linkiem: goo.gl/VYcN7A.

²³ Badura-Madej, W., Wybrane zagadnienia interwencji kryzysowej, Poradnik dla pracowników socjalnych, Wydawnictwo "Śląsk", Katowice 1999

Analiza zapotrzebowania

Zapotrzebowanie na OIK zweryfikowano również w drodze wywiadu pogłębionego z ekspertem z zakresu interwencji kryzysowej, pracującym w niemalże wszystkich ośrodkach interwencyjnych dotychczas działających w Łodzi. Rozmówca zauważył, że na ten moment w mieście nie ma ośrodka, które realizowałby cele interwencji kryzysowej. Na podstawie swoich wcześniejszych doświadczeń podkreśla, jak ważne i potrzebne jest miejsce oferujące w sytuacjach kryzysowych doraźną pomoc o każdej porze dnia i nocy.

To jest pierwszy taki moment, być może jedyny, że człowiek zdecyduje się iść po pomoc. Jak nie zareaguje Ośrodek Interwencji Kryzysowej to ten człowiek już nie wróci. Pierwszy czas to jest praca nad motywacją tego człowieka, żeby mu się w ogóle chciało tu przychodzić.

[rozmówca wywiadu eksperckiego]

Gdy działał jeszcze OIK przy ul. Piotrkowskiej, będący placówką całodobową, prowadzona była Księga Pracy Wykonanej. W ciągu roku znalazło się w niej ponad 8000 wpisów, z czego 5000 to kontakt telefoniczny, a 3000 osobisty. Natomiast w Ośrodku Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przestępstwem²⁴ w 2018 roku odnotowano 3500 wpisów telefonicznych w księdze i udzielono pomocy 210 osobom podczas 1100 wizyt. Jednocześnie pomoc ta była dedykowana wyłącznie osobom pokrzywdzonym przestępstwem i udzielana przez 7 godzin dziennie w dni robocze oraz 4 godziny w sobotę przy zaangażowaniu mniejszej liczby pracowników²⁵.

Niezaspokojone zapotrzebowanie na Ośrodek Interwencji Kryzysowej zostało potwierdzone także przez Latarników Społecznych i Gospodarzy Obszarów, a także – w toku badań terenowych – przez osoby mieszkające i/lub pracujące w okolicy ul. Kilińskiego 36, w tym dzielnicowych. Rozmówcy zwracali uwagę na dogodną lokalizację planowanej funkcji, a także na to, iż widzą w niej szansę na wsparcie mieszkańców całej Łodzi, nie tylko obszaru ROCŁ.

Pozostałe funkcje społeczne zaplanowane w ramach ROCŁ

W tym miejscu warto nadmienić, że na terenie ROCŁ planowane są również inne funkcje społeczne, mające na celu dopełnienie wielowymiarowego wsparcia, zmniejszenie skali występowania negatywnych zjawisk i zainicjowanie pozytywnych przemian społecznych. Funkcje te – przedstawione w poniższej tabeli – w dużej mierze odpowiadają na problemy społeczne i potrzeby zdiagnozowane w toku prowadzonych badań i analiz.

²⁴ Ośrodek Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przestępstwem prowadzony przez Fundację Subvenio
<http://subvenio.org.pl/osrodek-pomocy-dla-osob-pokrzywdzonych-przestepstwem/> [dostęp: 1 marca 2019 r]

²⁵ Dane z wywiadu pogłębionego z ekspertem z zakresu interwencji kryzysowej

Tabela 5. Pozostałe funkcje społeczne planowane na terenie ROCŁ.

Obszar 1	
ul. Włókiennicza 5, 6 i 16	Placówka opiekuńczo-wychowawcza
ul. Pogonowskiego 34	Łódzkie Centrum Usług Społecznych, a w nim m.in. Centrum Treningu Umiejętności Społecznych, Placówka Opiekuńczo-Terapeutyczna, Klub Integracji Społecznej, Międzypokoleniowy Klub Podwórkowy
Obszar 2	
ul. Tuwima 12	Remont budynków, w których mieszczą się siedziby Policji prowadzący do większej przystępności dla klientów oraz przystosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
ul. Sienkiewicza 28/30	
Obszar 3	
ul. Tuwima 33	Dom Dziennego Pobytu
ul. Tuwima 35	Punkt Pracy Socjalnej
ul. Tuwima 46	Filia Miejskiej Biblioteki Publicznej
Obszar 4	
ul. Północna 23	Placówka opiekuńczo-wychowawcza
ul. Wschodnia 35	
ul. Wschodnia 42	Filia Miejskiej Biblioteki Publicznej
Obszar 5	
ul. Piotrkowska 118	Centrum Administracyjne dla placówek typu interwencyjnego - (Centrum Praw Kobiet)
Obszar 6	
ul. Piotrkowska 142	Dom Dziennego Pobytu dla Osób z Niepełnosprawnościami
ul. Sienkiewicza 79	Dom Dziennego Pobytu dla Seniorów
ul. Sienkiewicza 75/77	Teatr Pinokio z punktem bibliotecznym
Obszar 7	
ul. Mielczarskiego 15	Placówka opiekuńczo-wychowawcza
ul. Legionów 44	
Obszar 8	
ul. Gdańska 8	Filia Miejskiej Biblioteki Publicznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Łodzi.

Ponadto, na obszarach 1, 4, 7, 8 planowane jest propagowanie idei wolontariatu i angażowanie mieszkańców w różnego rodzaju akcje. Jest to trafnie ukierunkowane działanie, zwłaszcza na obszarze 4, który licznie zamieszkują rodziny i osoby starsze będące już na emeryturze. Wolontariat mógłby bowiem wpływać aktywizująco na seniorów, zapobiegając ich wykluczeniu społecznemu, a jednocześnie

promować ideę integracji międzypokoleniowej. Podobna struktura mieszkańców występuje na obszarach 7 i 8. Natomiast w przypadku obszaru 1 działania wolontarystyczne mogą spotkać się z relatywnie niewielkim zainteresowaniem wśród mieszkańców, głównie z uwagi na mnogość dysfunkcji występujących w okolicach. Rekomenduje się wobec tego, aby w pierwszej kolejności pracować z lokalną społecznością nad wyeliminowaniem problemów społecznych, a następnie angażować mieszkańców w wolontariat, aby wytworzyć i zachować dobre nawyki.

W kwestii zaplanowanych funkcji należy także podkreślić, iż rozmowy prowadzone z Latarnikami Społecznymi i Gospodarzami Obszarów potwierdzają duże zapotrzebowanie na Domy Dziennego Pobytu dedykowane seniorom – nie tylko osobom chorym, ale wszystkim samotnym osobom starszym.

Przed wszystkim należy dostrzec potrzeby osób starszych i wyjść naprzeciw problemowi samotności.

[Latarnik Społeczny]

Dodatkowo przy okazji funkcji społecznych warto nadmienić nowopowstające mieszkania chronione dla osób z niepełnosprawnościami, zarówno intelektualnymi, jak i ruchowymi, z zaburzeniami psychicznymi oraz dla osób opuszczających pieczę zastępczą. Wykaz lokali przeznaczonych na te cele przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Rozmieszczenie mieszkań chronionych na terenie ROCŁ.

Obszar 1

ul. Wschodnia 45	Mieszkanie chronione dla osób z pieczy zastępczej
ul. Włókiennicza 3	Mieszkanie chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi
ul. Kilińskiego 36	Mieszkanie chronione dla osób z pieczy zastępczej

Obszar 2

ul. Narutowicza 4	Mieszkanie chronione dla osób z pieczy zastępczej
ul. Narutowicza 12	Mieszkanie chronione dla osób z pieczy zastępczej (2 lokale)

Obszar 3

ul. Tuwima 33	Mieszkanie chronione dla osób z pieczy zastępczej
ul. Kilińskiego 39	Mieszkanie chronione dla osób z niepełnosprawnością ruchową

Obszar 4

ul. Wschodnia 35	Mieszkanie chronione dla osób z niepełnosprawnością intelektualną
ul. Wschodnia 42	Mieszkanie chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi
ul. Zachodnia 56	Mieszkanie chronione dla osób z niepełnosprawnością ruchową

Obszar 5

ul. Piotrkowska 115	Mieszkanie chronione dla osób z niepełnosprawnością intelektualną
	Mieszkanie chronione dla osób z pieczy zastępczej

Obszar 6

ul. Sienkiewicza 56	Mieszkanie chronione dla osób z pieczy zastępczej
---------------------	---

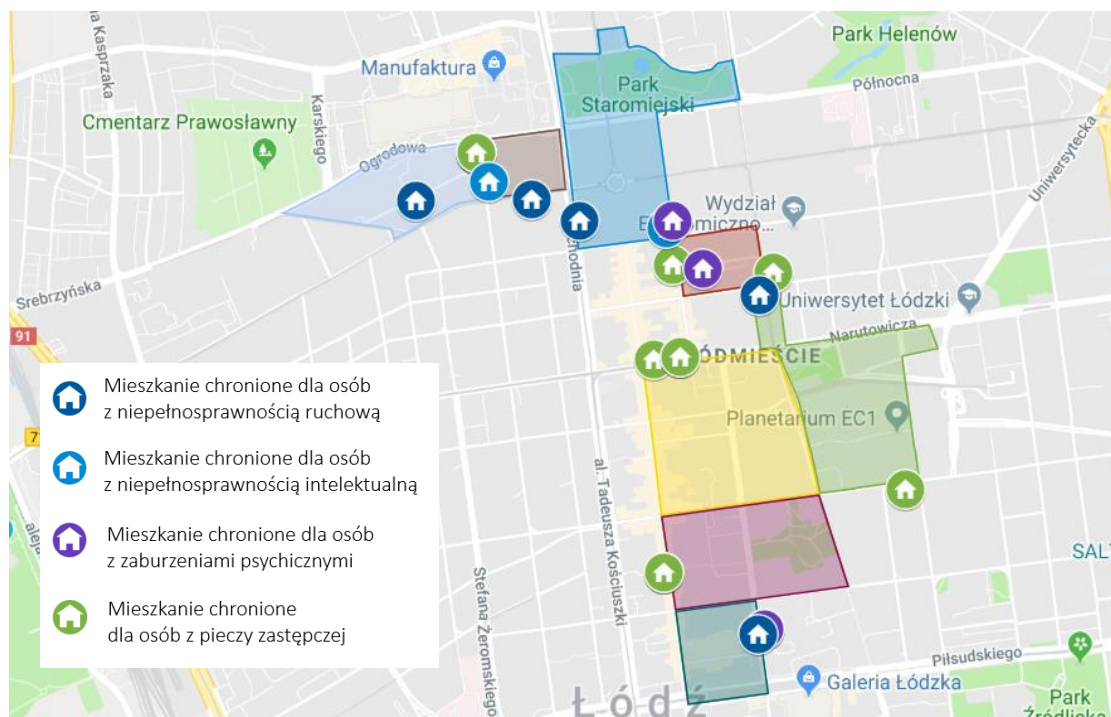
	Mieszkanie chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi
ul. Sienkiewicza 79	Mieszkanie chronione dla osób z niepełnosprawnością ruchową
Obszar 7	
ul. Gdańska 1	Mieszkanie chronione dla osób z pieczy zastępczej (4 lokale)
ul. Mielczarskiego 22	Mieszkanie chronione dla osób z niepełnosprawnością ruchową
Obszar 8	
ul. Gdańska 8	Mieszkanie chronione dla osób z niepełnosprawnością intelektualną
ul. Legionów 20	Mieszkanie chronione dla osób z niepełnosprawnością ruchową

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Łodzi.

Na szczególną uwagę zasługują mieszkania dedykowane osobom z zaburzeniami psychicznymi, które – jak ustalono w toku badań – są relatywnie liczną grupą wśród mieszkańców obszarów 1 i 4. Dzięki umiejscowieniu mieszkań chronionych także na tych obszarach, potencjalni beneficjenci mogliby uniknąć zmiany sąsiedztwa, co z kolei mogłoby ograniczyć stres związany z przeprowadzką i pozytywnie wpłynąć na stan zdrowia i poczucie bezpieczeństwa przyszłych lokatorów mieszkań chronionych.

Rysunek 10. Mapy przedstawiające lokalizacje pozostałych planowanych funkcji społecznych na terenie ROCL.

Mieszkania chronione

Pozostałe funkcje społeczne

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem Map Google (j.w.) Szczegółowa wersja mapy dostępna pod linkiem: goo.gl/VYcN7A.

2.3. Funkcje społeczne niezaplanowane w ramach ROCL

Przeprowadzone badania pozwoliły także stworzyć katalog dodatkowych potrzeb oraz działań mających na celu ich zaspokojenie, nieujętych dotychczas w ramach funkcji społecznych zaplanowanych na obszarze ROCL. Wśród nich można wymienić:

- Placówki lecznicze dla osób chorujących psychicznie / poradnie zdrowia psychicznego – Latarnicy Społeczni i Gospodarze Obszarów zwracają uwagę na liczne przypadki schizofrenii (szczególnie na terenie projektu 1) oraz na ograniczone możliwości uzyskania pomocy w tym zakresie, zwłaszcza w najbliższej okolicy.
- Programy mikrograntów, mikroinicjatywy, które pomogłyby zjednoczyć mieszkańców wokół wspólnego celu, stworzyły szansę na wyłonienie lokalnych liderów i stały się podstawą do integracji i budowania więzi sąsiedzkich. Finansowanie w ramach mikrograntów stanowiłoby

dotatkową motywację dla mieszkańców do podjęcia wspólnych działań, które inaczej mogłyby być trudne do zainicjowania.

- Punkt wymiany dóbr i usług – tego typu forma samopomocy sąsiedzkiej nie tylko umożliwiłaby nabycie niezbędnych przedmiotów lub usług bez konieczności posiadania środków finansowych (co jest istotne w obliczu zdiagnozowanego problemu ubóstwa), ale także sprzyjałaby integracji i nawiązywaniu więzi sąsiedzkich.
- Dom Samotnego Ojca – miejsce tego typu funkcjonowało kiedyś przy ul. Trębackiej, jednak po jego zamknięciu pojawiło się zapotrzebowanie na analogiczną funkcję społeczną.

2.4. Wywiady terenowe na obszarze rewitalizacji – poza obszarem ROCŁ

Polesie

Wywiady terenowe na obszarze poza ROCŁ zaczęto od rozmowy z przedstawicielem Gimnazjum nr 26 przy ul. 1 Maja. Rozmówczyni zauważa szerokie spektrum problemów emocjonalnych u uczniów i ich rodzin, które są wywołane stresem, wysokimi ambicjami oraz problemami wychowawczymi i pewną bezradnością ze strony rodziców.

Są problemy emocjonalne wśród dzieci, w rodzinie, czy związane z nauką. Ambitne dzieci nie radzą sobie z wymaganiami. Proszę rodziców o oddanie ich na Czechosłowacką. Jest dużo przypadków hejtu w Internecie. Rodzice sobie nie radzą. Pogubiły się role w rodzinie: ojciec nie jest ojcem, matka nie jest matką, tylko np. próbuje być koleżanką.

[pedagog szkolny, Gimnazjum]

Uczniowie szkoły przy ul. 1 Maja otrzymują wsparcie ze strony szkoły, do ich dyspozycji pozostają psycholog, pedagog oraz wychowawca, jednocześnie, jak zauważa rozmówczyni, jest to niewystarczający czas dla młodzieży, która w obliczu narastających problemów podejmuje próby samookaleczania się.

Mamy dzieci z rodziny kryminalistów, które mieszkają u dziadków. Cóрка oskarża ojca o molestowanie. Dzieci przychodzą do szkoły pocięte i to my pierwsi [nauczyciele/szkoła] to zauważamy, a nie rodzice.

[Dyrektor Gimnazjum]

W wyniku obserwacji i pracy z młodzieżą rozmówczyni stwierdza większe zapotrzebowanie na wsparcie psychologiczne, w niektórych przypadkach również psychiatryczne. Zapytana o podmioty świadczące wsparcie mieszkańcom w omawianym zakresie mówi o dzielnicowych, którzy systematycznie pojawiają się w szkole i uczestniczą w prelekcjach nt. edukacji prawnej i odpowiedzialności oraz o Fundacji Słonie na Balkonie. Ponieważ Gimnazjum nr 26 gromadzi uczniów z szerokiego obszaru, również z ulicy Legionów, podczas rozmowy przedstawicielka szkoły wyraziła aprobatę dla CALu, uznając pomysł za trafiony. Uważa też, że uczniowie mieszkający w tamtych okolicach będą uczęszczać do tego typu

miejsca. Ponadto, rozmówczyni przedstawiła lokalizację i opis pozostałych funkcji społecznych, spośród których – w jej opinii – najbardziej potrzebny jest Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Podczas rozmowy doceniona została lokalizacja OIK ze względu na fakt, że odległość od miejsca zamieszkania wpłynie na mniejszą obawę i wstyd przed korzystaniem z usług wsparcia przez osoby znajdujące się w kryzysie.

W Gimnazjum nr 26 rozmawiano również z psychologiem pracującym w szkole. Rozmówczyni opowiada o dużej skali ubóstwa wśród młodzieży szkolnej, dla przykładu podając, że ok. 10% uczniów pobiera stypendia socjalne, podczas gdy w innej szkole, w której pracuje, zlokalizowanej na Retkini, z tej samej formy pomocy korzysta 1 uczeń na całą szkołę. Rodziny dzieci uczęszczających do szkoły korzystają ze wsparcia:

- Fundacji Słonie na Balkonie, która wspiera osoby z zaburzeniami psychicznymi,
- Fundacji Nowoczesnej Edukacji SPUNK, która specjalizuje się w działalności edukacyjnej dzieci i młodzieży wykorzystując indywidualne metody pracy w obszarze m.in. seksualności, filozofii,
- Caritasu Archidiecezji Łódzkiej poprzez paczki żywnościowe,
- dr. n. med. spec. psychiatrii Dominika Obzejty, który prowadzi zajęcia dla uczniów Gimnazjum.

Rozmówczyni planowane funkcje, zwłaszcza CAŁe, traktuje jako swoistą alternatywę dla CH Manufaktura, w którym młodzież spędza dużo wolnego czasu, chodząc po sklepach czy surfując w sieci, której niekiedy nie mają w domach.

Przydałyby się świetlice, centra aktywności dla dzieci, które nie mają na siebie pomysłu. Rodzice szukają dla dzieci pomocy w korepetycjach, a potrzebna jest pomoc w uzależnieniu od telefonu, rozpoznaniu fobii szkolnej, nerwicy, depresji. Do lekarza psychiatry czeka się 1-3 miesiące, do psychologa też długo.

[pedagog szkolny, Gimnazjum]

Uczestniczka wywiadu terenowego wskazuje również zapotrzebowanie na funkcje dla osób z niepełnosprawnościami, m.in. Domy Dziennego Pobytu. Z jej doświadczenia wynika, że osoby te korzystają ze wsparcia w ramach warsztatów terapii zajęciowej, jednocześnie są to spotkania przygotowujące do zawodu, podczas gdy osoby z niepełnosprawnością często nie są zdolne do pracy.

Osoby, które nie rukują są skreślane z listy, rodziny mają kłopot. Przywożą osobę z niepełnosprawnością na 8 godzin. To jest tragedia, bo często nawet nie wychodzą na dwór.

[pedagog szkolny, Gimnazjum]

W opinii rozmówczyni warto zadbać, aby w Centrach Aktywności Lokalnej, w których jednym z działań będzie pomoc w odrabianiu lekcji umieścić komputery, przy których dzieci mogłyby pracować, gdyż w domach nie zawsze mają dostęp do komputera i Internetu.

Kolejną rozmówczynią wywiadów terenowych była siostra zakonna pełniąca posługę w parafii pw. Matki Boskiej Zwycięskiej przy ul. Łąkowej 27. W odpowiedzi na pytanie jakie są główne problemy społeczne w sąsiedztwie kościoła wymienia alkoholizm w rodzinach, bezdomność oraz brak w pełni rozwiniętych

więzi społeczno-emocjonalnych. Zdaniem rozmówcy problem jest najbardziej widoczny w okolicach ul. Lipowej i dotyczy głównie rodzin. Osobom tym najczęściej wsparcia udziela Caritas Archidiecezji Łódzkiej. Planowane funkcje społeczne wzbudzają w siostrze zakonnej pozytywne reakcje, największym zainteresowaniem cieszą się Centrum Aktywności Lokalnej, Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Środowiskowy Dom Samopomocy. Rozmówcy mówi o potrzebie pomocy grupom społecznym, które w największym stopniu tej pomocy potrzebują, ale również są najbardziej zainteresowane uczestnictwem w aktywnościach, a są to osoby młode, dzieci i osoby starsze. Osoby dorosłe i rodzice, którzy są aktywni zawodowo mogą nie mieć czasu lub chęci brania udziału w aktywnościach.

Ilość mieszkańców chętna do brania udziału w tego typu aktywnościach jest trudna do określenia, ale na pewno trzeba wychodzić aktywnie do ludzi, informować ich o nadchodzących wydarzeniach.

[siostra zakonna]

Do dodatkowych aktywności, które są ważne i potrzebne na omawianym terenie, wg rozmówcy, zaliczyć można edukację psychologiczno-emocjonalną dla młodzieży i rodziców.

Bałuty

Mieszkancka nieruchomości przy ul. Wolborskiej za największy problem społeczny na zamieszkiwanym terenie uważa starzejące się społeczeństwo. Dodatkowo, zwraca uwagę na narastający problem ubóstwa.

Ja nie wiem z kim ja mieszkam. Mieszkania są wynajmowane. Z oryginalnej grupy mieszkańców zostały może 4 rodziny. Społeczeństwo się starzeje. Jest u nas „psia wspólnota spacerowa”. Sąsiad rencista chodzi na obiady do DPS, gra tam na gitarze, udziela się w teatrze dla osób starszych na Roosevelta. Ale ma problemy z kolanami, więc jest bariera transportowa/komunikacyjna. Trudno trafić na niskopodłogowe autobusy, na TAXI go nie stać.

[mieszkancka nieruchomości przy ul. Wolborskiej]

Rozmówcy jest zadowolona z zaplanowanych funkcji społecznych, niemniej ze względu na swój wiek marzy o miejscu wspominanym już przez Latarników Społecznych i Gospodarzy Obszarów.

To może być osobno, albo w ramach zaplanowanych funkcji: marzy mi się taki kącik – sklepik za darmo lub za symboliczną złotówkę, żeby można było oddać jakieś rzeczy, które komuś się przydadzą. Drobnostki, może ubrania, przyrządy/naczynia kuchenne.

[mieszkancka nieruchomości przy ul. Wolborskiej]

W ramach wywiadów terenowych rozmawiano również z przedstawicielem Centrum Zająć Pozaszkolnych (CZP) nr 1 w Łodzi. Rozmówca zapytany o problemy społeczne zauważane wśród beneficjentów Centrum wymienia bezrobocie dotyczące głównie rodziny wielodzietne. Największa koncentracja tego problemu zauważalna jest wśród mieszkańców okolicy rynku Bałuckiego. Rozmówca nakreśla, że większość problemów społecznych dotyczy osób młodych, które od wczesnego wieku

nadużywają alkoholu, zażywają narkotyki, wszczynają bójki. Rozmówca optymistycznie patrzy na planowane funkcje społeczne, zwłaszcza na CALe i OIK, którego w Łodzi brakuje. Jednocześnie poddano wątpliwości usytuowanie CALi i ich koncentrację, bowiem, w opinii rozmówców, to zbyt duża liczba na tak mały obszar. Z doświadczenia prowadzenia tego typu aktywności CZP rekomenduje, aby wychodzić z inicjatywą i tworzyć akcje zachęcające do uczestnictwa w działaniach np. Centrum Aktywności Lokalnej. Przedstawiciel CZP podkreśla również zapotrzebowanie na poradnictwo socjalno-prawne dla mieszkańców, którzy często przez wzgląd na niższy stopień wykształcenia, brak dostępu do Internetu oraz niewielkie umiejętności w tym zakresie potrzebują spotkania ze specjalistą.

Górna

Według uczestników wywiadu terenowego głównym problemem społecznym występującym na omawianym obszarze są używki (alkohol, narkotyki), dotyczy to przede wszystkim osób młodych. Miejscem koncentracji tych problemów jest skwer przy kościele pw. Świętej Siostry Faustyny Kowalskiej oraz okolice ulicy Rzgowskiej. Spośród zaplanowanych funkcji społecznych najbardziej przydatne, w opinii badanych są Centra Aktywności Lokalnej, zwłaszcza aspekt rozwijania zainteresowań, których brak sprawia, że dzieci i młodzież sięgają po używki. Ponadto, jeden z rozmówców wskazuje, że podobne podmioty przydałyby się również w innych częściach Łodzi, w tym na obrzeżach, bowiem *problemy wszędzie są takie same*.

Widzew

Badanie prowadzone na dzielnicy Widzew potwierdziło występowanie zjawisk takich jak ubóstwo dotyczące zwłaszcza dzieci z rodzin wielodzietnych, których obserwuje się dość dużo w tej okolicy. Największym zainteresowaniem wśród napotkanych rozmówców cieszy się idea CALi, głównie ze względu na osoby w wieku nastoletnim, dla których brakuje interesujących miejsc spędzania wolnego czasu, oferujących aktywności dedykowane dla tej grupy wiekowej.

Codziennie w bibliotece, w której jest kilka komputerów, przesiadują dzieciaki i grają na komputerze. Brakuje Centrum Kultury, osoby starsze i rodzice również chętnie korzystają z aktywności prowadzonych np. przez bibliotekę, tylko brakuje podmiotów, które by tego typu aktywności prowadziły.

[bibliotekarka]

Ponadto, wg rozmówcy, w okolicach ul. Wilczej poza miejscami aktywności edukacyjno-kulturalnej brakuje zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży.

Śródmieście

Kolejną uczestniczką wywiadów terenowych była mieszkanka łódzkiego Śródmieścia. W kontekście problemów społecznych seniorka porusza aspekt bezpieczeństwa oraz zanieczyszczonych przestrzeni miejskich. Rozmówczyni zapytana o zdanie w sprawie planowanych funkcji społecznych wyraża duże zadowolenie, zwłaszcza jeśli chodzi o Centra Aktywności Lokalnej, które miałyby być otwarte również dla osób starszych.

Starsze panie będą miały co robić. Dla dzieci są tańce, a dla starszych już nie.

[mieszkanka Śródmieścia]

Główne wnioski w kontekście zaplanowanych funkcji społecznych:

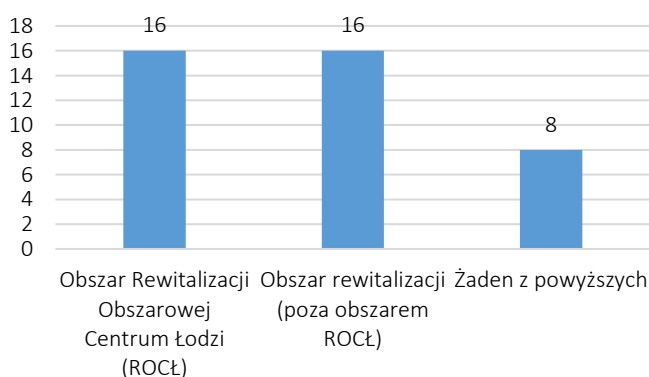
- Rozmówcy wywiadów terenowych zamieszkujący obszar rewitalizacji (z wyłączeniem obszaru ROCŁ) najczęściej zgłaszali zapotrzebowanie na Centra Aktywności Lokalnej, rozumiane jako miejsca spędzania wolnego czasu, rozwijania zainteresowań czy pomocy w odrabianiu lekcji. Wyraźnie wybrzmiała potrzeba otwarcia takich Centrów na różne grupy odbiorców: nie tylko dzieci i młodzież, ale także seniorów czy osoby z niepełnosprawnościami, w przypadku których obecnie istniejąca oferta jest bardzo ograniczona.
- Zgłaszano także zapotrzebowanie na specjalistyczne wsparcie, w tym wsparcie psychologiczne i psychiatryczne, zwłaszcza dla dzieci, młodzieży i ich rodziców, czy porady socjalno-prawne.
- Wskazania rozmówców na potrzebę uruchomienia także pozostałych zaplanowanych funkcji społecznych, będących przedmiotem wywiadów terenowych – tj. Ośrodka Interwencji Kryzysowej oraz Środowiskowego Domu Samopomocy – potwierdzają zapotrzebowanie przewidzianych form wsparcia na obszarze rewitalizacji.

2.5. Badanie wśród organizacji pozarządowych

Jednym z etapów weryfikacji zapotrzebowania na planowane funkcje społeczne na obszarze ROCŁ było przeprowadzenie ankiet wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz PES działających na terenie obszaru rewitalizacji, Łodzi i okolic. II część badania, dotyczącą zagadnień będących przedmiotem niniejszego rozdziału, wypełniło 29 organizacji. Poniżej opisano szerzej następujące aspekty działalności organizacji: zasięg terytorialny, obszar tematyczny, podejmowane aktywności, skala niezaspokojonych potrzeb.

W pierwszej kolejności respondentów pytano o zakres terytorialny ich działań celem próby zweryfikowania zapotrzebowania na funkcje społeczne w konkretnych lokalizacjach.

Rysunek 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Proszę wskazać, czy lokalizacje/miejsca, w których Państwa organizacja prowadzi działania, znajdują się na poniższych obszarach Łodzi. [pytanie wielokrotnego wyboru] [n=29]

Jak widać na Rysunku 11. zarówno obszar ROCŁ, jak i pozostała część obszaru rewitalizacji są w równym stopniu reprezentowane przez badane organizacje. Spośród blisko 30% respondentów, którzy nie prowadzą działań na żadnym z wymienionych obszarów, jedynie 2 zadeklarowało, że wśród swoich podopiecznych nie identyfikują osób mieszkających na obszarze ROCŁ lub rewitalizacji. Organizacje te nie przystąpiły do dalszej części badania.

Źródło: Opracowanie własne.

Następnie badano obszary tematyczne, w jakich respondenci prowadzą działania. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony na Rysunek 12 i pokazuje, że najczęściej organizacje podejmuje działania w zakresie wsparcia rozwoju młodzieży, integracji i rozwoju lokalnych społeczności, pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej, co wpisuje się w dużej mierze w zakres działań planowanych w ramach Centrów Aktywności Lokalnej. Oznacza to, że istnieje relatywnie liczna grupa organizacji, które posiadają doświadczenie adekwatne do podjęcia roli operatora CALi. Ponadto, liczba wskazań w powyższych obszarach może świadczyć o relatywnie dużym zapotrzebowaniu na ten rodzaj wsparcia, z drugiej zaś strony może sugerować, iż istniejące potrzeby są w znacznym stopniu zaspokojone przez obecnie funkcjonujące podmioty (kwestia ta zostanie poddana analizie w dalszej części niniejszego rozdziału).

Kolejną pozycję wg liczby wskazań zajmuje obszar tematyczny dotyczący wsparcia ofiar przemocy, a więc obszar adekwatny do działań planowanego Ośrodka Interwencji Kryzysowej. Na podstawie niniejszych wyników widać, że istnieją organizacje, u których ofiary przemocy mogą szukać wsparcia, jednocześnie jednak z analizy danych zastanych wiadomo, że nie jest ono świadczone w formie interwencji kryzysowej.

Najmniej organizacji działa w obszarach wsparcia lokalnej przedsiębiorczości i organizacji pozarządowych, czyli tożsamy z planowaną funkcją Łódzkiego Centrum Obywatelskiego. Równie niewiele wskazań otrzymała kategoria pomocy osobom dotkniętym chorobami neurodegeneracyjnymi, którym dedykowany jest Środowiskowy Dom Samopomocy zaplanowany przy ul. Północnej 23. Rozkład odpowiedzi pokazuje, że powyższe obszary działalności podejmowane są przez organizacje w najmniejszym stopniu, podczas gdy wcześniej opisane badania potwierdzają zapotrzebowanie na tego typu działania.

Rysunek 12. Rozkład odpowiedzi na pytanie: W jakich obszarach tematycznych Państwa organizacja prowadzi działania obejmujące swym zasięgiem obszar ROCT / obszar rewitalizacji? [n=26] [pytanie wielokrotnego wyboru]

Źródło: Opracowanie własne.

W celu dalszej i bardziej szczegółowej weryfikacji zapotrzebowania na funkcje społeczne w Łodzi zapytano respondentów o poziom zaspokojenia potrzeb diagnozowanych w ich obszarze działania. Żadna z ankietowanych osób nie potwierdziła, że reprezentowana przez nią organizacja w pełni zaspokaja potrzeby na terenie objętym wsparciem. 56% badanych uznało, że nie mają możliwości w pełni odpowiadać na pojawiające się potrzeby, natomiast 44% respondentów udzieliło odpowiedzi: trudno powiedzieć. Skala niezaspokojonych potrzeb jest dość duża: w 11 organizacjach zdarzyło się nie objąć wsparciem potencjalnych beneficjentów, pomimo zaistnienia takiej potrzeby. Ich łączną liczbę oszacowano na blisko 2,5 tysiąca osób. Problem ten dotyczy najczęściej organizacji, które zajmują się wsparciem rozwoju młodzieży, następnie wsparciem systemowym osób starszych, pomocą psychologiczną/psychoterapeutyczną i poprawą jakości życia mieszkańców. Natomiast najrzadziej kwestia ta dotyczy obszaru pomocy osobom cierpiącym na choroby neurodegeneracyjne. Następnie zapytano o to, czy wg przedstawicieli organizacji wsparcie, które obecnie otrzymują od nich beneficjenci jest wystarczające, jeśli chodzi o częstotliwość lub długość świadczenia poszczególnych usług. Rozkład odpowiedzi przedstawiono na Rysunku 13.

Rysunek 13. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w Państwa opinii wsparcie, które obecnie otrzymują od Państwa beneficjenci z obszaru ROŁ lub obszaru rewitalizacji jest wystarczające względem ich potrzeb, jeśli chodzi o częstotliwość lub długość świadczenia poszczególnych usług? [n=29]

Jedynie 11% badanych organizacji uznała, że udzielane wsparcie jest wystarczające do zaspokojenia potrzeb obecnych beneficjentów NGO.

Średnio, co trzecia organizacja, która uznała, że wsparcie powinno być świadczone częściej, a czas jego trwania winien być dłuższy oszacowała, że problem niedostatecznego zakresu działań dotyczy łącznie ok. 1200 podopiecznych.

Źródło: Opracowanie własne.

Analogiczne pytanie zadano w kontekście zakresu i rodzaju tematycznego wsparcia. Poniżej przedstawiono uzyskane odpowiedzi.

Tylko jedna spośród 29 organizacji uznała, że zakres i rodzaj tematyczny wsparcia jest adekwatny do potrzeb beneficjentów. Ponad 60% respondentów odpowiedziało, że wsparcie winno być uzupełnione, poszerzone, z czego 4 wskazania dotyczyły zaspokajania tych samych potrzeb przy wykorzystaniu innych form i metod działania, a 17 odpowiedzi odnosiło się do rozwiązywania innych problemów podopiecznych organizacji. Według szacunków respondentów ponad 5 tys. podopiecznych mogłoby skorzystać z poszerzenia rodzaju i zakresu tematycznego oferowanego przez organizację wsparcia.

W sytuacji uzupełnienia wsparcia przez inne działania wsparciem można by objąć dodatkowo ponad 5000 osób (wg szacunku respondentów).

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 14. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w Państwa opinii wsparcie, które obecnie otrzymują od Państwa beneficjenci z obszaru ROCL lub obszaru rewitalizacji, jest wystarczające względem ich potrzeb, jeśli chodzi o jego rodzaj i zakres tematyczny? [n=29]

Główne wnioski w kontekście zaplanowanych funkcji społecznych

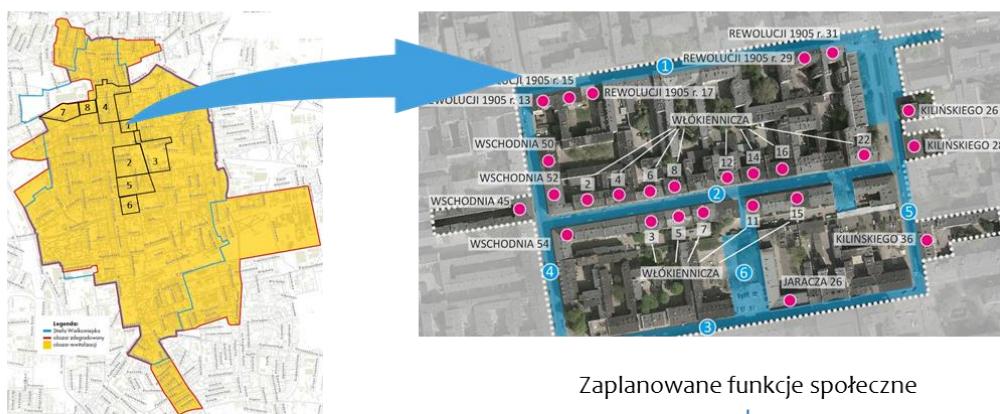
- Mimo, że najwięcej spośród badanych organizacji prowadzi działania w zakresie odpowiadającym funkcjom planowanych CALi, to właśnie na wsparcie w tych obszarach tematycznych najliczniej zgłaszane jest niezaspokojone zapotrzebowanie, zwłaszcza jeśli chodzi o liczbę osób, które potrzebują pomocy, a nie są nią jeszcze objęte. Można zatem wnioskować, iż Centra Aktywności Lokalnej odpowiedzą na zdiagnozowane przez organizacje deficyty i problemy społeczne.
- Niezaspokojone zapotrzebowanie dotyczy także w dużym stopniu obecnych podopiecznych badanych organizacji – zarówno pod względem czasu, jak i rodzaju oraz zakresu tematycznego otrzymywanego wsparcia.
- Żadna z badanych organizacji nie zadeklarowała, iż jej obecne działania dedykowane przeciwdziałaniu lokalnie występującym problemom społecznym są wystarczające względem obserwowanych potrzeb. Na podstawie przedstawionych wyników można zatem wnioskować, iż istnieje niezaspokojone zapotrzebowanie na funkcje społeczne będące przedmiotem niniejszego opracowania.

2.6. Podsumowanie

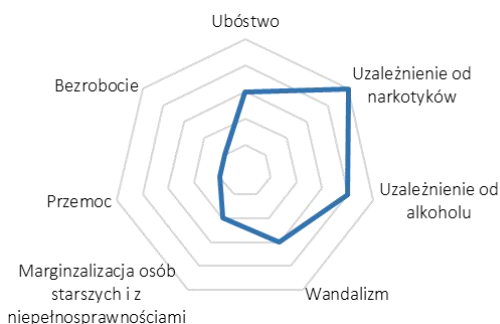
Reasumując przeprowadzone badania i analizy dotyczące weryfikacji zapotrzebowania na zaplanowane funkcje społeczne sporządzono grafiki ilustrujące problemy społeczne, planowane i istniejące funkcje społeczne oraz rekomendacje dotyczące poszczególnych obszarów. Z uwagi na brak zaplanowanych funkcji społecznych będących przedmiotem Zadania 3 na obszarach 3 i 6 pominięto je przy niniejszym podsumowaniu.

Rysunek 15. Podsumowanie projektu 1 Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi pod kątem problemów społecznych oraz planowanych i istniejących funkcji społecznych.

Obszar 1

Zdiagnozowane problemy społeczne

Rekomendacje dotyczące funkcji społecznych

CAL:

- otwarte dla wszystkich grup wiekowych, np. od rana dla osób starszych, popołudniami dla dzieci
- działania integracyjne, sprzyjające budowaniu więzi międzysąsiedzkich
- realizowanie działań terapeutycznych
- CAL o profilu artystycznym (ul. Rewolucji 1905 r. 17) z galerią (działania przybliżające mieszkańcom kulturę i sztukę, angażowanie artystów lokalnych, wystawy, warsztaty artystyczne)

OIK:

- możliwie szerokie spektrum działania dla szerokiego grona odbiorców

Zaplanowane funkcje społeczne

CAL	ul. Rewolucji 1905 r. 15
CAL (artystyczny)	ul. Rewolucji 1905 r. 17
OIK	ul. Kilińskiego 36
ŁCO	ul. Wschodnia 50
Centrum Aktywizacji Zawodowej	ul. Włokiennicza 5, 6, 16
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	ul. Pogonowskiego 34
ŁCUS	

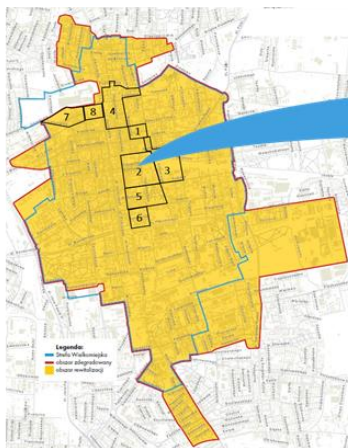
Istniejące funkcje społeczne

Profilaktyczno-Rozwojowy Ośrodek Młodzieży i Dzieci PROM	ul. Jaracza 40
Środowiskowe Ognisko Wychowawcze	ul. Jaracza 42

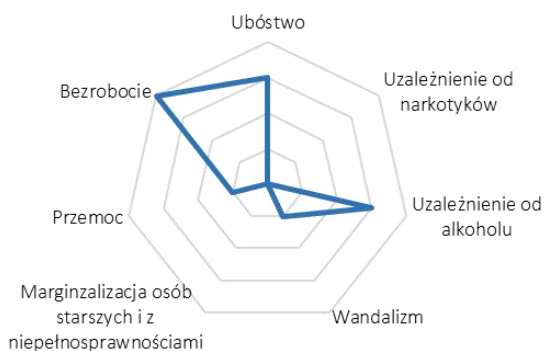
Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem grafik ze strony rewitalizacji <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/>
[dostęp: 27 lutego 2019 r.]

Rysunek 16. Podsumowanie projektu 2 Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi pod kątem problemów społecznych oraz planowanych i istniejących funkcji społecznych.

Obszar 2

Zdiagnozowane problemy społeczne

Zaplanowane funkcje społeczne

Mieszkanie chronione	ul. Narutowicza 12
CAL	ul. Sienkiewicza 22
Policja	ul. Sienkiewicza 28/30 ul. Tuwima 12a

Istniejące funkcje społeczne w okolicy

Świetlica socjoterapeutyczna „Anielisko”	ul. Sienkiewicza 60
--	---------------------

Rekomendacje dotyczące funkcji społecznych

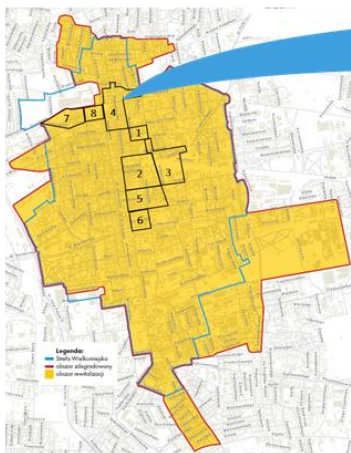
CAL:

- miejsce spotkań dla różnych grup wiekowych, nastawione na tworzenie relacji międzysąsiedzkich i integrację międzypokoleniową
- działania z zakresu aktywizacji zawodowej z uwagi na wysoki poziom bezrobocia
- działania z zakresu rozwoju kompetencji technologicznych
- miejsce wspierania przedsiębiorczości wśród mieszkańców/grup docelowych

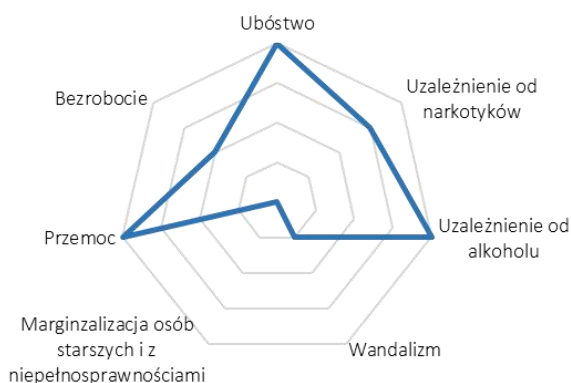
Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem grafik ze strony rewitalizacji <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/> [dostęp: 27 lutego 2019 r.]

Rysunek 17. Podsumowanie projektu 4 Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi pod kątem problemów społecznych oraz planowanych i istniejących funkcji społecznych.

Obszar 4

Zdiagnozowane problemy społeczne

Rekomendacje dotyczące funkcji społecznych

CALe:

- ukierunkowane na integrację międzypokoleniową oraz działania dla seniorów
- poradnictwo psychologiczne, prawne, socjalne z uwagi na występujące problemy społeczne
- działania dla lokatorów mieszkań chronionych

ŚDS:

- równy udział podopiecznych według typu schorzeń/według zespołu chorobowego

Zaplanowane funkcje społeczne

Biblioteka	ul. Wschodnia 42
Mieszkanie chronione	ul. Zachodnia 56
CAL	ul. Pomorska 11
ŚDS	
CAL	ul. Północna 23
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	
Mieszkanie chronione	ul. Wschodnia 35

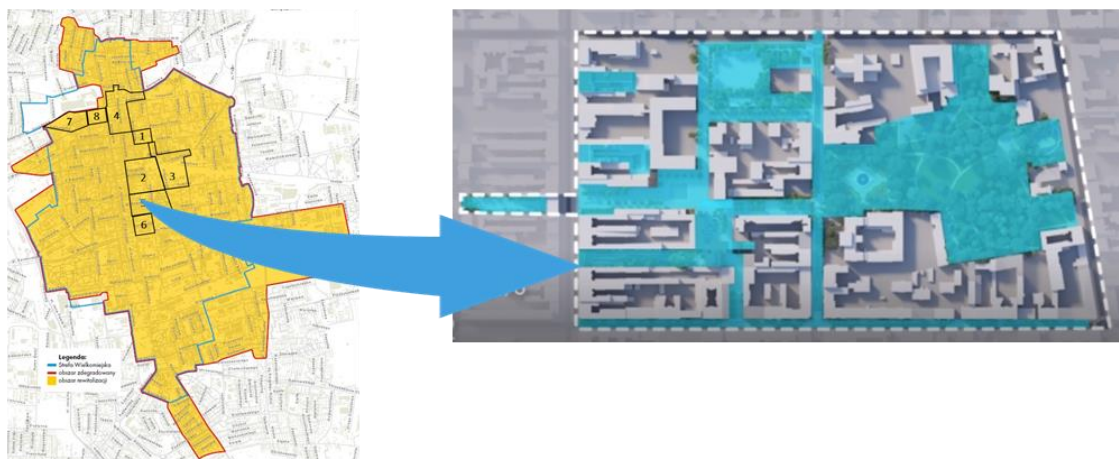
Istniejące funkcje społeczne w okolicy

Centrum Zajęć Pozaszkolnych	ul. Pomorska 16a
Środowiskowe Ognisko Wychowawcze	ul. Bojowników Getta Warszawskiego 3
Centrum Wsparcia Terapeutycznego	ul. Pomorska 54
Ośrodek Kultury AOIA	ul. Zachodnia 56

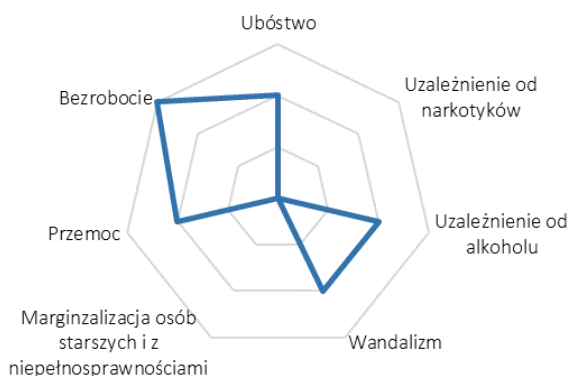
Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem grafik ze strony rewitalizacji <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/> [dostęp: 27 lutego 2019 r.]

Rysunek 18. Podsumowanie projektu 5 Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi pod kątem problemów społecznych oraz planowanych i istniejących funkcji społecznych.

Obszar 5

Zdiagnozowane problemy społeczne

Rekomendacje dotyczące funkcji społecznych

CAL:

- otwartość na różne grupy społeczne i wiekowe z uwagi na lokalizację podmiotu
- działania nakierowane na aktywizację zawodową i pracę z osobami bezrobotnymi

Zaplanowane funkcje społeczne

Mieszkanie chronione	ul. Piotrkowska 115
CAL	
Centrum administracyjne dla placówek typu interwencyjnego	ul. Piotrkowska 118

Istniejące funkcje społeczne w okolicy

Świetlica socjoterapeutyczna „Anielisko”	ul. Sienkiewicza 60
Młodzieżowy Klub Środowiskowy „Źródło”	ul. Wodna 36
Caritas Archidiecezji Łódzkiej	ul. Gdańska 111

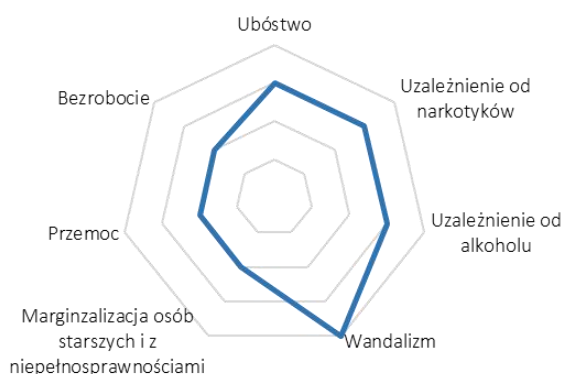
Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem grafik ze strony rewitalizacji <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/> [dostęp: 27 lutego 2019 r.]

Rysunek 19. Podsumowanie projektu 7 Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi pod kątem problemów społecznych oraz planowanych i istniejących funkcji społecznych.

Obszar 7

Zdiagnozowane problemy społeczne

Zaplanowane funkcje społeczne

Mieszkanie chronione

CAL

Placówka opiekuńczo-wychowawcza

Istniejące funkcje społeczne w okolicy

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci

ul. Gdańska 1
ul. Mielczarskiego 22
ul. Legionów 44
ul. Legionów 44
ul. Mielczarskiego 15
ul. Ogrodowa 28

Rekomendacje dotyczące funkcji społecznych

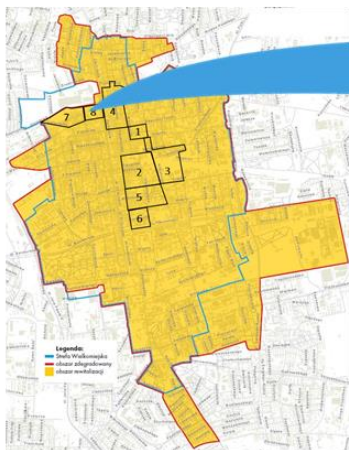
CAL:

- ukierunkowany głównie na działania dla dzieci z zachodniej strony miasta tj. ulic Cmentarnej, Ogrodowej, zwłaszcza poprzez świadczenie usług terapeutycznych, koła zainteresowań, wsparcie w nauce, zajęcia sportowe
- punkt wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży

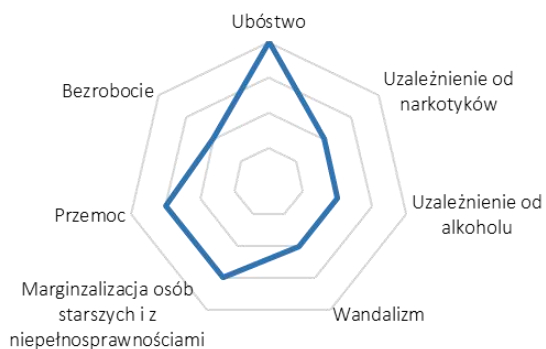
Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem grafik ze strony rewitalizacji <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/> [dostęp: 27 lutego 2019 r.]

Rysunek 20. Podsumowanie projektu 8 Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi pod kątem problemów społecznych oraz planowanych i istniejących funkcji społecznych.

Obszar 8

Zdiagnozowane problemy społeczne

Zaplanowane funkcje społeczne

Mieszkanie chronione

ul. Legionów 20

ul. Gdańska 8

CAL

ul. Legionów 20

Biblioteka z działaniami animacyjno-integracyjnymi

ul. Gdańska 8

Istniejące funkcje społeczne w okolicy

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci

ul. Ogrodowa 28

Rekomendacje dotyczące funkcji społecznych

CAL:

- podmiot z funkcją terapeutyczną, prowadzący działania głównie na rzecz młodzieży ze wschodniej strony miasta (ul. Zachodnia)
- pomoc prawna, socjalna, psychologiczna w zakresie zdiagnozowanych problemów społecznych dla młodzieży i ich rodzin

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem grafik ze strony rewitalizacji <https://rewitalizacja.uml.lodz.pl/> [dostęp: 27 lutego 2019 r.]

3. Potencjał organizacji

Potencjał organizacji rozumie się najczęściej jako możliwości, zdolności i użyteczności, zawarte w posiadanych zasobach organizacji, jak również umiejętność korzystanie z zasobów otoczenia, pozwalające realizować główne cele organizacji²⁶. Pojęcie potencjału organizacji pojawia się zarówno w literaturze naukowej, jak i w praktyce zarządzania. Wskazuje się na potencjał organizacji, potencjał pracy, potencjał społeczności lokalnych czy potencjał rozwojowy organizacji. Określenie potencjału organizacji pozarządowej czy szerzej potencjału trzeciego sektora pojawia się najczęściej w opisie zdolności organizacji pozarządowych do podejmowania zadań publicznych czy współuczestniczenia w tworzeniu lokalnych polityk publicznych²⁷. Zamiennie, do pojęcia potencjału organizacyjnego używa się określenia zdolność organizacyjna. Potencjał czy zdolności organizacji prezentuje się w różnych wymiarach i ujęciach. Wyróżnia się m.in. potencjał (zdolności) ekonomiczny (finansowy), społeczny, zarządczy, adaptacyjny czy zdolność do współpracy. W tej części opracowania, na podstawie przeprowadzonych badań (zgodnie z przedstawioną wcześniej metodologią) podjęto próbę oceny potencjału łódzkich organizacji pozarządowych w obszarach: społecznym, finansowym, zarządczym, kapitału intelektualnego i zdolności do współpracy organizacji pozarządowych. Prezentację wymiarów potencjału organizacji poprzedzono charakterystyką organizacji pozarządowych, które wzięły udział w badaniu, ich cele, obszary i zasięg działania oraz beneficjentów i formy opieki nad nimi w Łodzi.

Ogólna charakterystyka badanych organizacji

W świetle ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 24 kwietnia 2003 roku, organizacje pozarządowe w Polsce to podmioty niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym w szczególności fundacje i stowarzyszenia. W przypadku Łodzi, blisko 60% organizacji, które wzięły udział w badaniach, stanowiły stowarzyszenie zarejestrowane, niecałe 40% stanowiły fundacje (Rysunek 21).

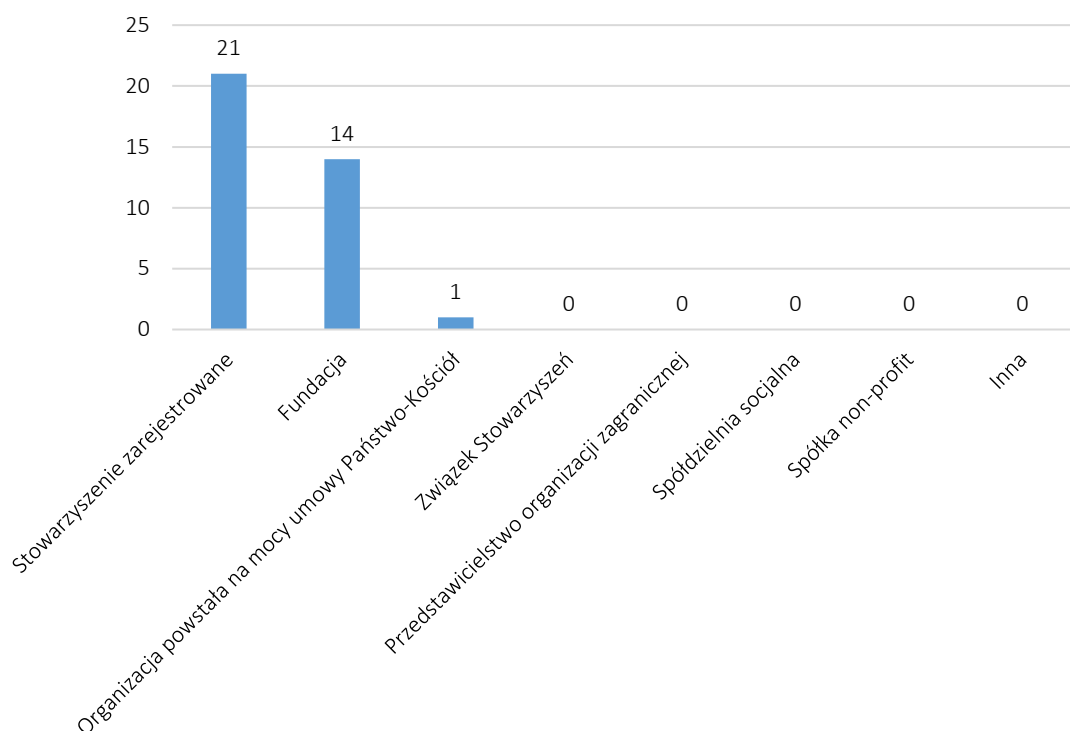
Organizacje, które wzięły udział w badaniu to w przeważającej większości stowarzyszenia i fundacje, które powstały po 1989 roku (tylko ponad 8% stanowiły te, które powstały przed okresem transformacji ustrojowej), 22% z nich powstało w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, 67% już w XXI stuleciu, zaś 19% z nich to organizacje, które powstały w ostatnich 8 latach. Warto więc zauważyć, że większość badanych organizacji posiada wieloletnie już doświadczenie w prowadzeniu działalności społecznej. Rozkład dat powstania badanych łódzkich organizacji odzwierciedla sytuację w Polsce, gdzie najwięcej nowych organizacji powstało w okresie 1998-2005.²⁸

²⁶ Kożuch B., Nauka o organizacji, Wydawnictwa Fachowe CeDeWu, 2007, Warszawa.

²⁷ Bogacz-Wojtanowska, E., Zdolności organizacyjne a współdziałanie organizacji pozarządowych, Monografie i Studia Instytutu Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2013, Kraków

²⁸ Adamiak P., Charycka B., Gumkowska M., Polskie organizacje pozarządowe 2015, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2016, Warszawa <http://www.kson.pl/attachments/article/1436/PolskieOrganizacje2015.pdf> [dostęp: 2 marca 2019 r.]

Rysunek 21. Forma prawna organizacji. [n=36]

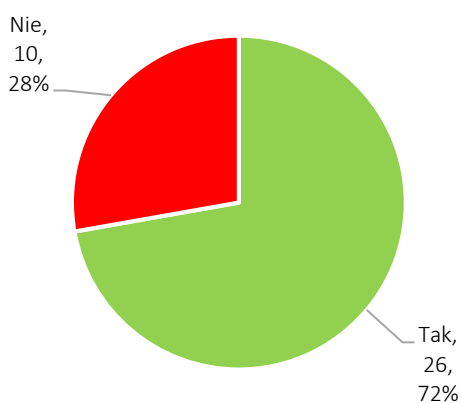

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Ponad 72% spośród badanych organizacji posiadało status organizacji pożytku publicznego – OPP (Rysunek 22). Ze względu na celowość próby, do której została skierowana ankieta, jak również jej dobrowolność

w wypełnianiu, trudno porównać te dane z wynikami ogólnopolskimi. Jednakże należy zauważyć dużą reprezentację OPP w przeprowadzanym badaniu. Status OPP może świadczyć o wyższym poziomie organizacyjnym, gdyż jego uzyskanie wymaga spełnienia określonych warunków ustawowych.

Rysunek 22. Posiadanie statusu organizacji pożytku publicznego. [n=36]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Cele, obszary działań i zasięg oddziaływania badanych organizacji

Badane organizacje miały za zadanie wskazać trzy najważniejsze obszary swojego działania i *ekonomicznej aktywności* (Międzynarodowa Klasyfikacja Organizacji Pozarządowych)²⁹. Według tej klasyfikacji organizacje pozarządowe można podzielić na 12 grup ich aktywności, pamiętając, że zwykle organizacje nie lokują swojej aktywności wyłącznie w jednym czy dwóch z nich. W przypadku badanych łódzkich organizacji 50% deklarowało, że ich najważniejszy obszar aktywności to edukacja i wychowanie oraz pomoc społeczna. 36% wskazało aktywność w ramach kultury i sztuki, natomiast 24% w zakresie ochrony zdrowia (Rysunek 23).

Rysunek 23. Najważniejsze obszary działań organizacji. [n=34]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Klasyczne cele organizacji trzeciego sektora to samopomoc, świadczenie usług społecznych i rzecznictwo.³⁰ Organizacje samopomocowe to takie, które działają na rzecz jakiegoś problemu lub interesu, przybierają najczęściej formę zrzeszeń grupujących ludzi dla rozwiązania tego problemu. Do organizacji samopomocowych można zaliczyć także organizacje, gdzie jednostki chcą dzielić się pasjami i zainteresowaniami. Z kolei organizacje świadczące usługi społeczne to takie organizacje, które świadczą różnorodne usługi, realizują działania i zadania w szczególności tam, gdzie organizacje publiczne nie są zainteresowane ich realizacją, albo tam, gdzie nie działają lub czynią to niesprawnie i nieskutecznie. I wreszcie rzecznictwo, czyli działanie w roli mecenasów czy promotorów ważnych społecznie spraw oraz aktywność strażnicza. Organizacje posiadające cele rzecznicze podejmują się identyfikowania problemów i informowania o nich społeczeństwa w celu wywołania publicznej debaty, która ma doprowadzić do zmiany postaw i zachowań nie tylko organizacji publicznych czy

²⁹ Anheier H. K., Salamon L. M., Defining the Nonprofit Sector: A Cross-National Analysis, Johns Hopkins Nonprofit Sector Series, no. 4, 1997, Manchester University Press.

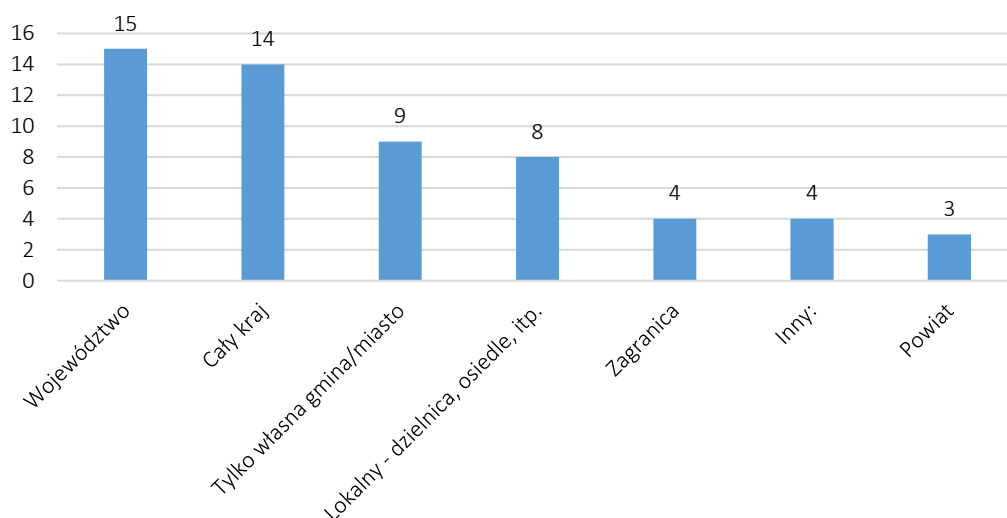
³⁰ Handy C., Types of Voluntary Organizations [w:] Batsleer J., Cornforth C., Payton R. (red.), Issues in Voluntary and Non-profit Management, AddisonWesley Publishing Company, s. 13-19, 1992

przedsiębiorstw, ale także jednostek. Zwykle organizacje łączą ze sobą co najmniej dwa typy celów organizacyjnych.

W przypadku badanych łódzkich organizacji, cele organizacyjne w zdecydowanej przewadze odnosiły się do świadczenia usług w różnych obszarach pomocy społecznej, edukacji i ochrony zdrowia. Zdecydowanie rzadziej w opisie celów organizacyjnych pojawiały się sformułowania odnoszące się do promowania, popierania, reprezentowania interesów, promowania wartości, czyli oznaczające rzecznicstwo organizacji. Co interesujące, nawet w przypadku badanych stowarzyszeń, w opisach celów organizacyjnych nie dostrzeżono aktywności samopomocowej, choć oczywiście może mieć ona miejsce, lecz prymarna dla organizacji jest realizacja usług społecznych.

Badane organizacje deklarowały różny zasięg terytorialny własnej aktywności. Największe grupy stanowiły te organizacje, które oceniały, że pracują na terenie województwa i całego kraju, rzadziej deklarowały lokalny zasięg działania – dzielnica czy gmina (Rysunek 24). Różni to nieco badaną próbę łódzkich organizacji od polskich organizacji pozarządowych ogółem, gdzie najwięcej mamy organizacji lokalnych (37%), zaś ogólnokrajowe i wojewódzkie stanowią odpowiednio 28% i 25% ogółu.³¹ Warto tutaj zauważyć, że zasięg terytorialny działania organizacji jest pochodną często uniwersalnych celów organizacji, które zwykle nie mają tylko charakteru lokalnego, jak również poszukiwania różnych źródeł finansowania działań, które poniekąd zmuszają organizacje do rozszerzania terytorialnego zakresu własnej aktywności.

Rysunek 24. Zasięg terytorialny działania organizacji. [n=34]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Beneficjenci badanych organizacji

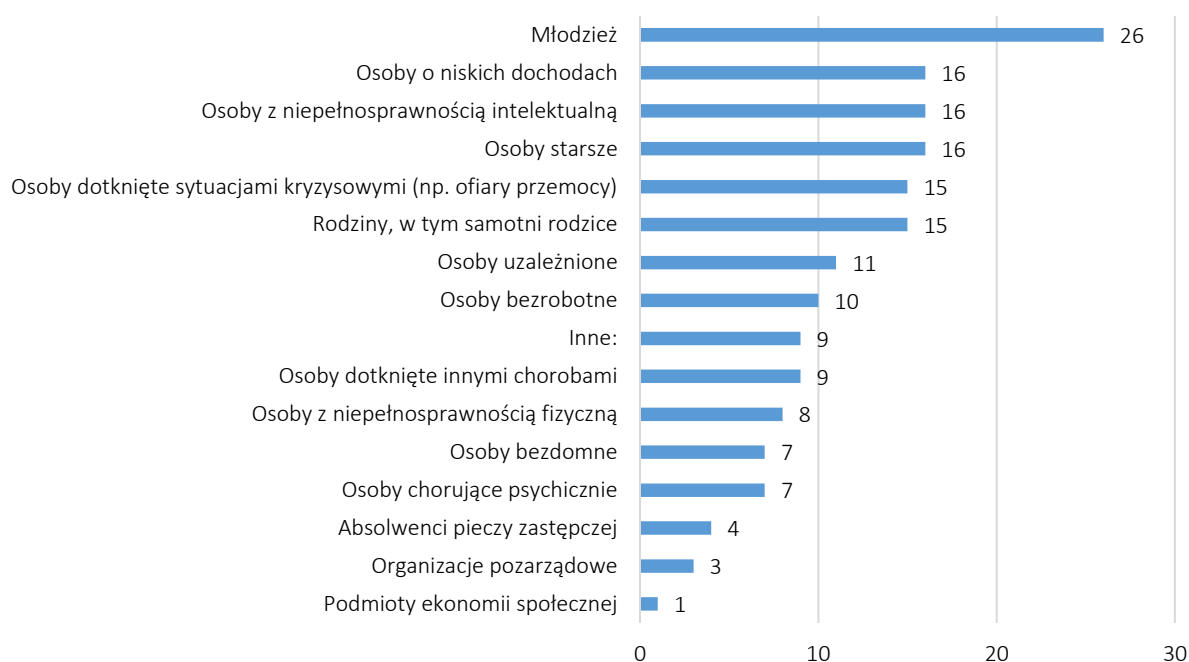
Respondenci deklarowali bardzo zróżnicowane liczby podopiecznych swoich organizacji. 39% wskazało, że opiekuje się co najmniej jednym tysiącem podopiecznych, wśród nich wyróżniało się 5 organizacji (14% ogółu badanych), które określały liczbę swoich beneficjentów na co najmniej 5 tys. 36% badanych

³¹ Ibidem 28

organizacji szacowało liczbę swoich podopiecznych między 100 a 1 tys., natomiast 19% poniżej 100 osób. Należy jednak podkreślić, że niektóre organizacje wpisywały liczby bardzo precyzyjnie (co do osoby), inne bardziej szacunkowo, stąd należy te dane traktować z dużą ostrożnością. Warto jednocześnie podkreślić, że liczba beneficjentów organizacji zależy od podejmowanych przez organizację działań, jak również przyjętej polityki organizacji. Należy przypomnieć, że istotą aktywności organizacji pozarządowych nie jest dublowanie działań sektora publicznego czy służenie większości, raczej dbanie o potrzeby mniejszości, czyli tych, których nie obejmują usługi społeczne dostarczane przez sektor publiczny.

Najważniejszą grupą społeczną, którą obejmuje aktywność badanych łódzkich organizacji pozarządowych jest młodzież – aż 76% organizacji wskazała tę grupę, jako jedną z docelowych w swoich działaniach (Rysunek 25). Blisko połowa organizacji (47%) wspiera osoby starsze, osoby z niepełnosprawnością intelektualną i mieszkańców o niskich dochodach. Około 44% organizacji opiekuje się rodzinami, w tym samotnymi rodzicami oraz rodzinami, których dotknęła sytuacja kryzysowa. Warto zauważyć, że w badanej grupie organizacji zaledwie kilka deklaruowało wsparcie innym podmiotom sektora pozarządowego i podmiotom ekonomii społecznej. Nieco więcej badanych organizacji (20%) deklaruje wspieranie grup społecznych najłabszych w naszym systemie społeczno-ekonomicznym: osób bezdomnych i chorych psychicznie.

Rysunek 25. Beneficjenci organizacji. [n=34]

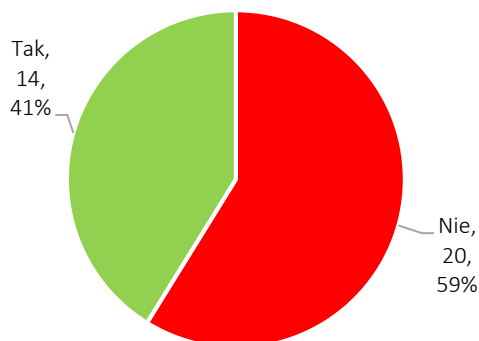

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Formy opieki nad beneficjentami

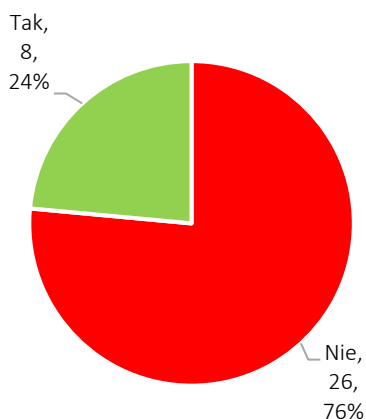
41% badanych organizacji deklaroowało, że prowadzą jakiegolwiek dzienne formy opieki nad swoimi beneficjentami (Rysunek 26). Były to świetlice, w tym dla dzieci, socjoterapeutyczne, terapeutyczne świetlice artystyczne czy kluby, pracownie artystyczne i galerie, a także treningi i wsparcie indywidualne asystenta, placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i w formie opiekuńczo - specjalistycznej, środowiskowe domy samopomocy (w tym dla osób z chorobą Alzheimera) oraz dom dziennego pobytu, przedszkole i szkoła, klub sportowy, jadłodajnie i pracownie dla seniorów.

Rysunek 26. Prowadzenie przez organizacje pozarządowe dziennych form opieki, klubów, świetlic i kół. [n=34]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Rysunek 27. Prowadzenie przez organizacje pozarządowe całodobowych form opieki: domów pomocy społecznej, mieszkań wspomaganych, schronisk itd. [n=34]

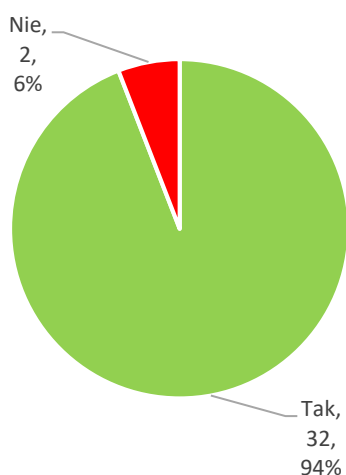
Zdecydowanie mniej, bo 24% badanych organizacji deklaroowało, że prowadzą jakiegolwiek całodobowe formy opieki nad swoimi beneficjentami (Rysunek 27). Były to domy - placówki opiekuńczo-wychowawcze, bezterminowe domy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, rodzinne domy dziecka, hostel dla uzależnionych od alkoholu oraz opuszczających zakłady karne, a także mieszkania chronione treningowe. Kilka organizacji prowadziło całodobowe, okresowe formy opieki, takie jak wyjazdy wakacyjne (w tym dla dzieci), wycieczki turystyczne, kolonie, turnusy rehabilitacyjne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Potencjał społeczny łódzkich organizacji pozarządowych

Potencjał społeczny organizacji pozarządowej (zdolności ludzkie organizacji) należy rozumieć jako ogół cech i własności poszczególnych osób zaangażowanych w działania lub pracujących w organizacjach pozarządowych, decydujący o jego obecnej i przyszłej możliwości realizacji celów. Stąd można nazwać go także zdolnościami społecznymi organizacji, traktowanymi jako pewien zbiór indywidualnych zdolności zaangażowanych w aktywność organizacji osób.³² Prócz ilościowych wskaźników oceny potencjału społecznego organizacji pozarządowych, takich jak liczba zaangażowanych członków, pracowników i wolontariuszy oraz poziom ich fluktuacji, można zdolności charakteryzować i oceniać poprzez takie cechy i własności jak: wiedza, umiejętności praktyczne, predyspozycje, motywacja i zaangażowanie do pracy czy aktywnego działania na rzecz organizacji.³³ W tym badaniu uwzględniono tylko wybrane aspekty oceny potencjału społecznego organizacji pozarządowych.

Rysunek 28. Korzystanie ze wsparcia wolontariuszy w działaniach organizacji. [n=34]

Badania wykazały, że ponad 92% łódzkich organizacji korzysta ze wsparcia wolontariuszy w swoich działaniach (Rysunek 28). Warto zauważyć, że w ogólnopolskich badaniach korzystanie z takiego wsparcia deklaruje 61 % organizacji ³⁴, zaś w świetle badań GUS z 2017 r., 90% polskich organizacji deklaruje korzystanie z pracy społecznej. Należy jednak podkreślić, że za pracę społeczną należy uznać zarówno pracę wolontariuszy jak i członków organizacji, jak również społeczne wsparcie różnych interesariuszy organizacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

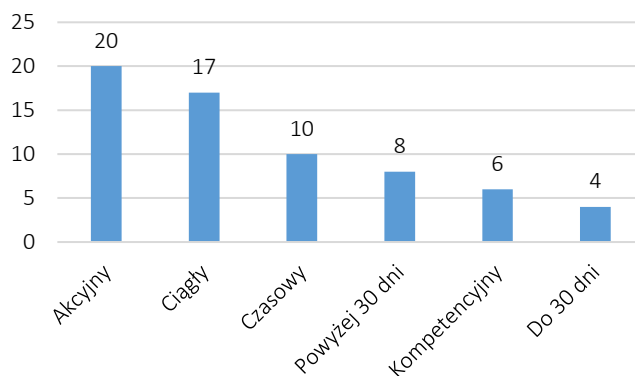
³² Ibidem 27

³³ Gableta M., Potencjał pracy w przedsiębiorstwie. Kształtowanie i wykorzystanie, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, 1998, Wrocław, s. 9-18

³⁴ Ibidem 28

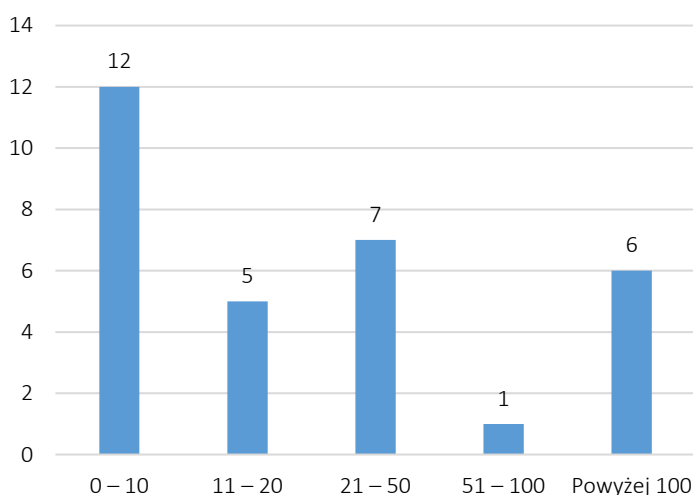
Najczęściej wybierany rodzaj wolontariatu to wolontariat akcyjny (65% organizacji), czyli korzystanie z pracy wolontariuszy przy jednorazowych akcjach i wydarzeniach. 55% respondentów korzysta z wolontariatu ciągłego, czyli stałego, gdzie wolontariusz jest mocno związany z organizacją i wykonuje na jej rzecz określone prace (Rysunek 29). Przeważa także wolontariat czasu niż kompetencji, jak również dłuższe niż 30 dni utrzymywanie relacji z wolontariuszem.

Rysunek 29. Typ wolontariatu prowadzony w organizacjach pozarządowych. [n=31]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Rysunek 30. Godziny wsparcia przez wolontariuszy organizacji w skali miesiąca. [n=31]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Jeśli chodzi o zaangażowanie wolontariuszy w skali miesiąca, to blisko 40% badanych organizacji szacuje, że wsparcie wolontariuszy wynosi od 1 do 10 godzin miesięcznie, 23% wskazuje od 21 do 50 godzin miesięcznie, zaś ponad 19% (aż 6 badanych organizacji) posiada takich wolontariuszy, którzy pracują na rzecz organizacji ponad 100 godzin miesięcznie. Dla porównania warto zauważyć, że praca etatowa to około 168 godzin miesięcznie (Rysunek 30).

Do najważniejszych powodów angażowania wolontariuszy należało docenienie ich pasji i zaangażowania oraz posiadanie ciekawych pomysłów (58% badanych organizacji), nieco rzadziej (52%) stwierdzenie, że wykonują prace, na którą brakuje czasu pracownikom (Rysunek 31). Warto zauważyć, że tylko 16% badanych organizacji twierdziło, że wolontariusze posiadają te kompetencje, których nie mają pracownicy, co wiąże się ze stosunkowo niską popularnością wolontariatu kompetencyjnego. Wśród innych powodów angażowania wolontariuszy wskazywano: chęć pomocy drugiemu człowiekowi i dawanie możliwości zdobycia doświadczenia i wiedzy oraz aktywizowanie niektórych grup

społecznych; *tworzenie głębszych relacji z beneficjentami fundacji jak i w zespole fundacji, dzięki szerokiej motywacji wolontariuszy; upowszechnianie misji fundacji w szerokich różnorodnych środowiskach; wzmacnianie motywacji w realizacji celów fundacji; konieczność zapewnienia stałej opieki beneficjentom oraz prowadzenie Regionalnego Centrum Wolontariatu.*

Rysunek 31. Powody zaangażowania wolontariuszy. [n=31]

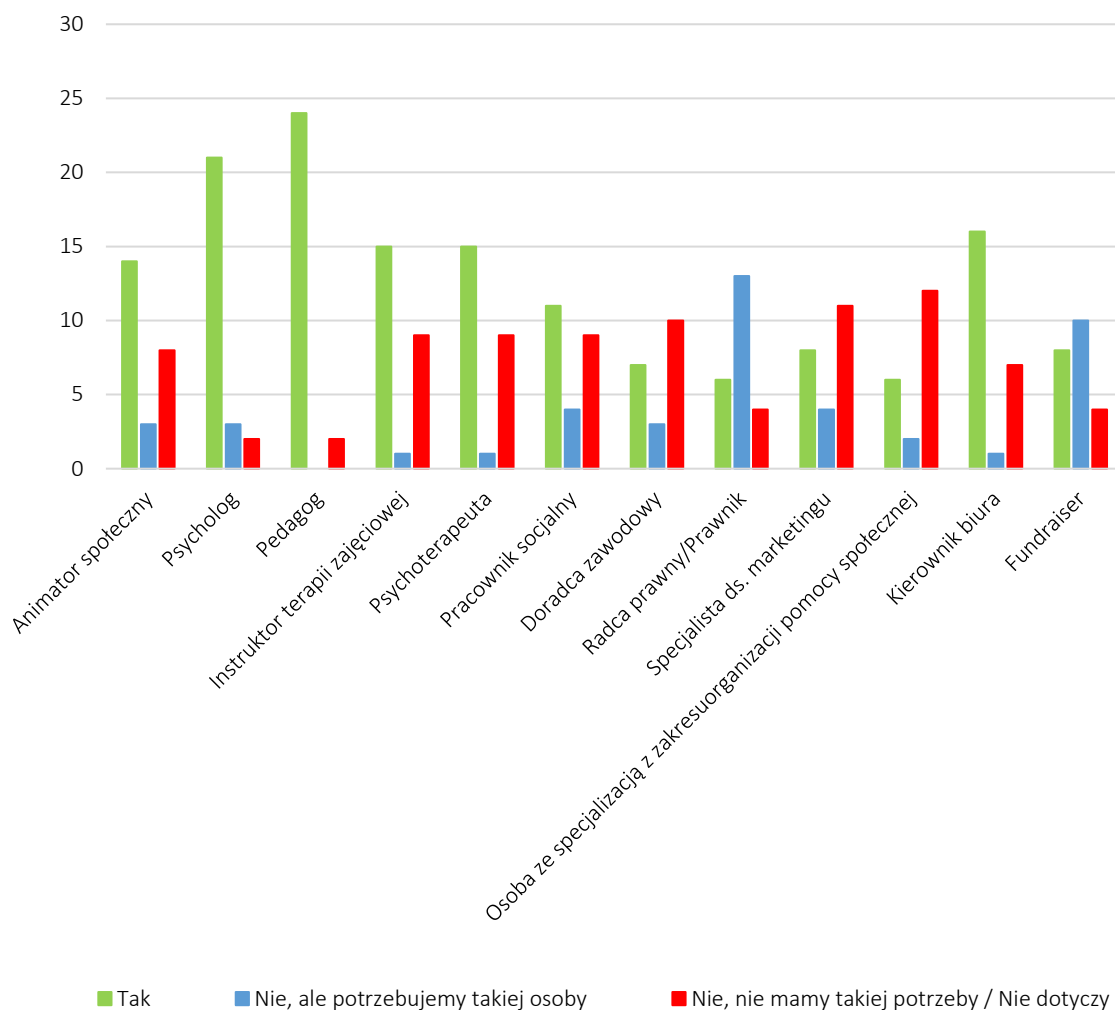
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Średnia liczba pracowników w badanych organizacjach to blisko 13 osób. Przy czym 24% nie zatrudnia żadnego pracownika, od 1 do 5 pracowników zatrudnia około 27% organizacji, 7% zatrudnia między 5 a 10 pracowników, 42% powyżej 10 pracowników, natomiast 2 organizacje są dużymi pracodawcami, którzy zatrudniają ponad 50 osób. Warto zauważyć, że ogólnopolskie badania dowodzą, że 45% organizacji pozarządowych opiera się tylko na pracy swoich członków i nie zatrudnia płatnego personelu.³⁵

W swoich zasobach kadrowych aż 92% badanych organizacji posiada pedagoga, 81% psychologa, 67% kierownika biura, 60% psychoterapeutę i instruktora terapii zajęciowej, 56% natomiast animatora społecznego (Rysunek 32). Najbardziej pożądane osoby, które są rzadziej w zasobach kadrowych organizacji to prawnik (57% deklaruje chęć posiadania w organizacji tego typu kompetencji zawodowych, 26% nimi dysponuje) oraz fundraiser (45% deklaruje chęć posiadania w organizacji, 36% posiada). 60% organizacji deklaruje, że nie zatrudnia i nie ma potrzeby angażowania specjalisty z zakresu pomocy społecznej, 50% doradcy zawodowego, 47% specjalisty ds. marketingu, około 36% nie potrzebuje instruktora terapii zajęciowej, psychoterapeuty i pracownika biura.

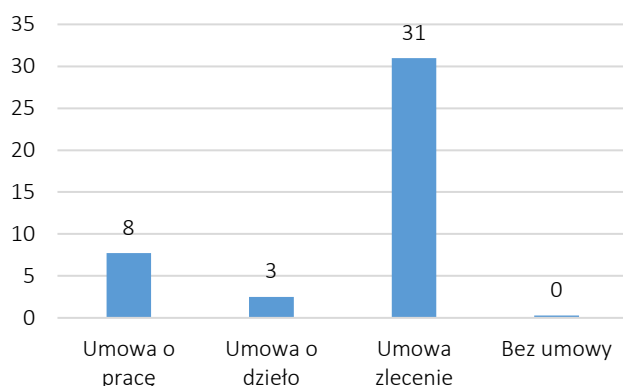
³⁵ Ibidem 28

Rysunek 32. Zawody i kompetencje w zasobach organizacji pozarządowych. [n=32]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Rysunek 33. Formy zatrudnienia w organizacjach pozarządowych (średnia liczba pracowników zatrudnionych na podstawie wybranych umów w ostatnim roku kalendarzowym). [n=32]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

W ostatnim roku kalendarzowym badane organizacje zatrudniły średnio około 31 osób na umowę zlecenia, natomiast średnio blisko 8 pracowników na umowę o pracę. Zaledwie 2,5 osoby (średnio) kontraktowano na podstawie umowy o dzieło (Rysunek 33). Wyniki badań łódzkich organizacji pozarządowych potwierdzają ogólnopolskie badania, o mniejszym znaczeniu umów o pracę w zatrudnieniu w trzecim sektorze, jak również silnym rozpowszechnieniu umów cywilnoprawnych.

Średnia liczba członków korporacyjnych organizacji (czyli stowarzyszeń), które wzięły udział w badaniu wynosi 160 osób. Należy jednak zauważyć, że dwie organizacje miały ponad 1200 członków, natomiast zdecydowana większość między 15 a 100. Trzy organizacje deklarowały liczbę członków mniejszą niż 7, co oznacza, że albo nie zrozumiały pytania, albo nie spełniają wymogów prawnych, dla minimalnej liczby członków stowarzyszenia. Tymczasem w Polsce, w 2015 roku przeciętne stowarzyszenie zrzeszało 30 osób, podczas gdy jeszcze 7 lat wcześniej liczyło 40 członków.

Potencjał finansowy badanych organizacji

Drugi, niezmiernie ważny wymiar potencjału organizacji trzeciego sektora dotyczy zdolności finansowej lub ekonomicznej organizacji. Można tę zdolność/potencjał nazywać także kondycją finansową i majątkową organizacji. Potencjał finansowy bezpośrednio zależy od zasobów pozyskiwanych z otoczenia. Zasoby finansowe są wykorzystywane do realizacji misji i celów organizacji, jest to jej kapitał finansowy i generowane nadwyżki. Potencjał finansowy organizacji pozarządowej to umiejętność pozyskania finansowych i materialnych zasobów, jak również ich skutecznej alokacji w organizacji, a także umiejętność zarządzania finansami organizacji dla osiągnięcia celów.³⁶

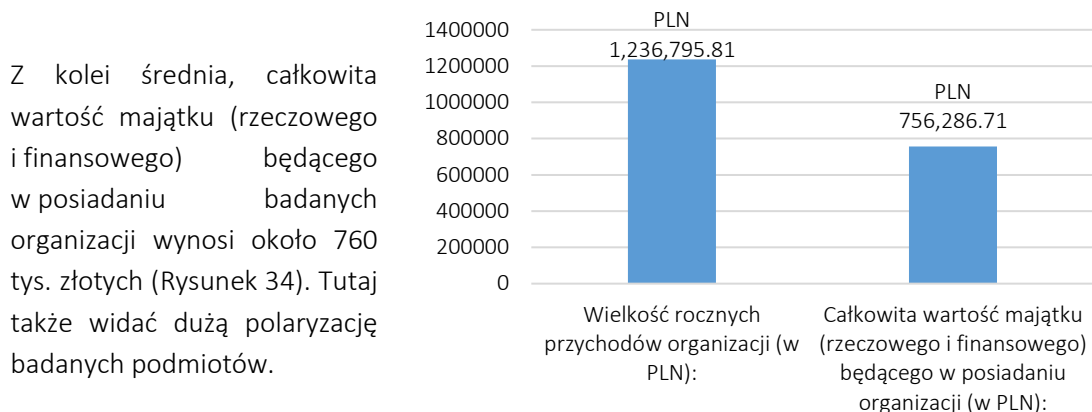
Badania dowodzą wysokiego poziomu rocznych przychodów badanych organizacji, gdyż średni roczny przychód w badanej grupie wyniósł około 1,2 mln złotych (Rysunek 34). Tymczasem w 2015 roku średni roczny przychód polskich organizacji pozarządowych wynosił około 27 tys. złotych.³⁷ Warto zauważyć, że 16% organizacji, które wskazały swoje roczne przychody deklarowało, że są one niższe niż 5 tys. złotych, natomiast 19% badanych organizacji posiadało przychody zdecydowanie wyższe niż 1 mln

³⁶ Hall M. H. (red), *The Capacity to Serve: A Qualitative Study of The Challenges Facing Canada's Nonprofit and Voluntary Organizations*, Canadian Centre for Philanthropy, 2003, Toronto

³⁷ Ibidem 28

złotych. Dowodzi to wysokiej polaryzacji przychodów, nawet w tej stosunkowo niewielkiej grupie organizacji.

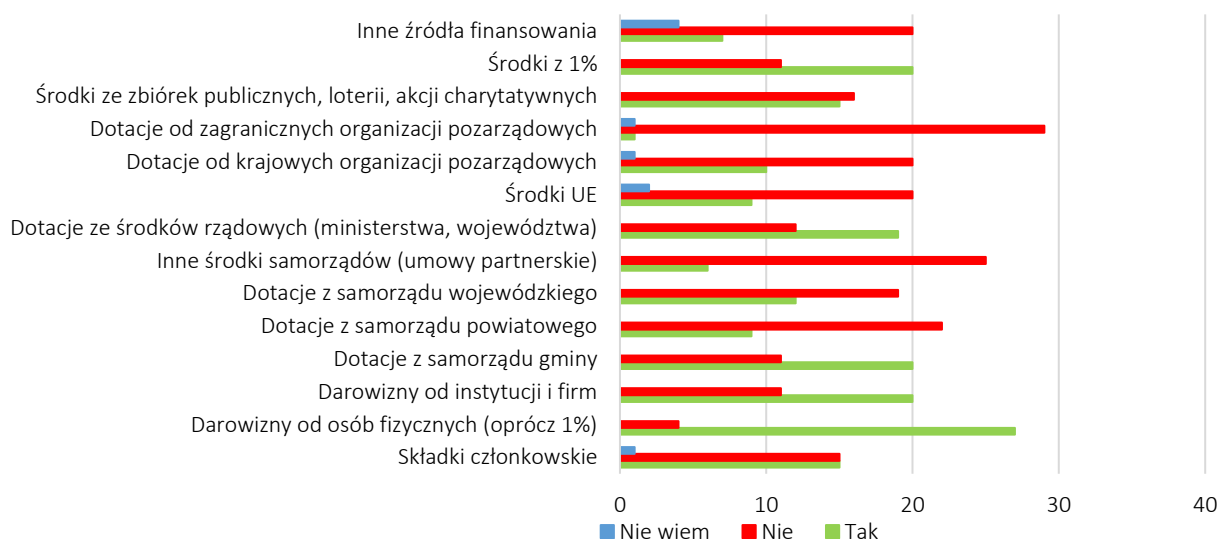
Rysunek 34. Szacunkowe średnie wskaźniki finansowe organizacji. [n=31]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Badania wykazały dywersyfikację źródeł finansowania organizacji pozarządowych w ostatnich 3 latach (Rysunek 35). Powszechnie łódzkie podmioty trzeciego sektora korzystały z darowizn od osób fizycznych (87%), darowizn od osób i firm (64%), środków samorządu gminnego (64%) oraz dotacji i środków ministerialnych (61%). Rzadziej zdecydowanie wykorzystywały środki UE, umowy partnerskie z samorządami oraz dotacje z zagranicznych organizacji pozarządowych (Rysunek 35).

Rysunek 35. Źródła finansowania organizacji w ostatnich trzech latach. [n=31]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Najważniejsze źródła finansowania dla badanych łódzkich organizacji stanowią środki z samorządu gminnego i powiatowego (65% organizacji), środki UE i dotacje centralne (55%), środki z 1% (48%) i darowizny od osób fizycznych (45%). Tylko 19% badanych organizacji wskazuje na znaczenie składek członkowskich (Rysunek 36).

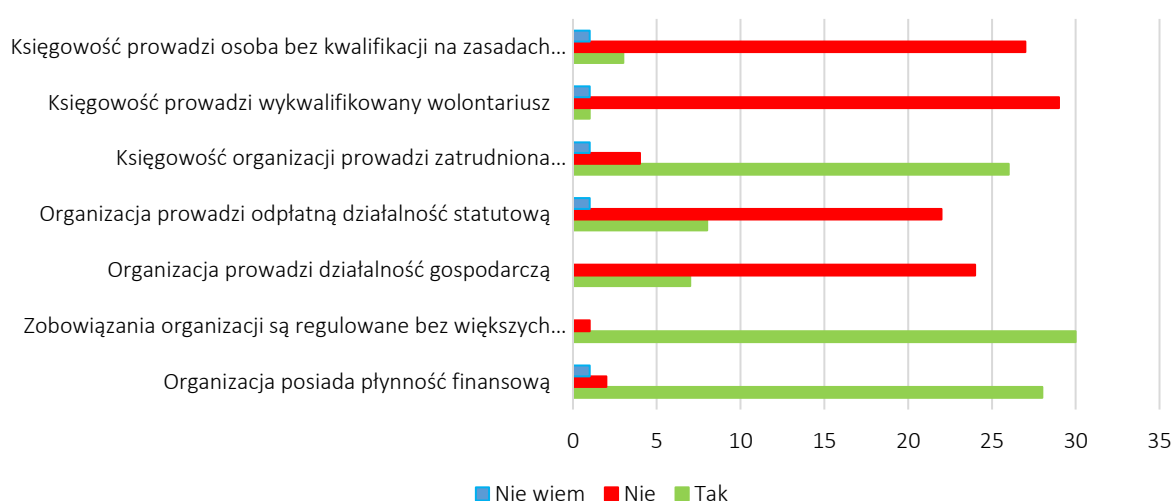
Rysunek 36. Najważniejsze źródła finansowania działań organizacji. [n=31]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

W obszarze zarządzania finansami badane organizacje pozarządowe prezentują wysoki profesjonalizm (Rysunek 37). Ponad 90% z nich posiada płynność finansową, a zobowiązania organizacji są płacone bez większych problemów. W 84% organizacji księgowość prowadzi wykwalifikowany pracownik bądź biuro rachunkowe (tylko 16% oddaje tę pracę w ręce wolontariuszy). Warto zauważyć także, że zaledwie 26% organizacji prowadzi odpłatną działalność statutową, natomiast 22% działalność gospodarczą.

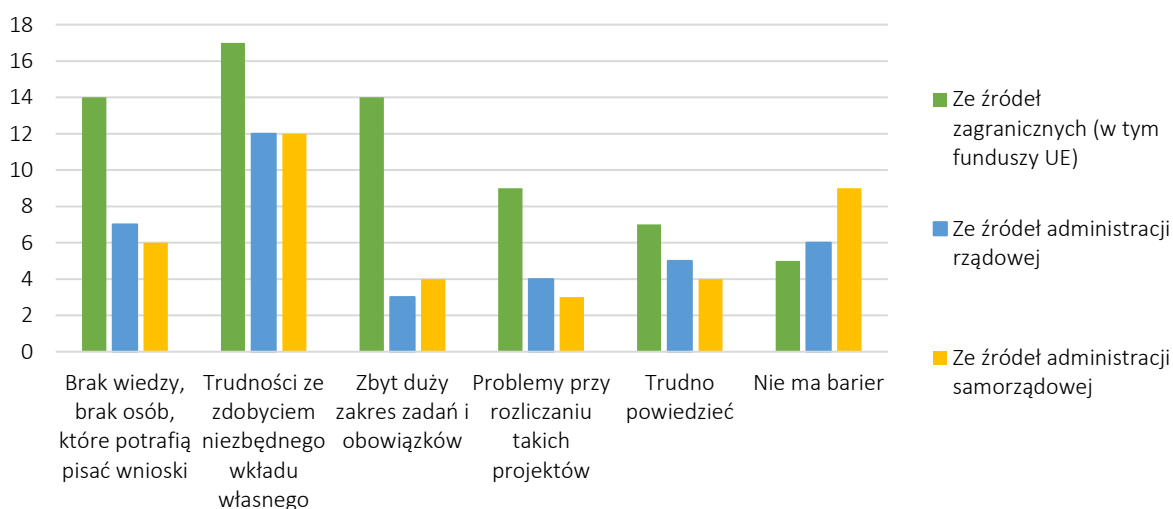
Rysunek 37. Zarządzanie finansami w organizacjach pozarządowych. [n=31]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Organizacje, który wzięły udział w badaniu wskazały także na bariery w pozyskiwaniu środków finansowych na działalność organizacji. W przypadku źródeł zagranicznych (w tym środków UE) organizacje najsilniej eksponowały bariery w pozyskiwaniu środków, wskazując w szczególności na brak wiedzy i osób potrafiących pisać wnioski, trudności z uzyskaniem wkładu własnego oraz zbyt duży zakres działań i obowiązków. W przypadku źródeł finansowania z administracji rządowej podkreślano głównie problemy z wkładem własnym. W przypadku administracji samorządowej aż 90% organizacji podkreślało, że nie ma barier, jednakże około 67% podkreślało kłopoty z pozyskaniem wkładu własnego (Rysunek 38).

Rysunek 38. Bariery w pozyskiwaniu środków finansowych. [n=31]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Potencjał zarządczy badanych organizacji

Kolejny wymiar potencjału organizacyjnego ma bardzo istotne znaczenie dla organizacji, na równi ze zdolnościami finansowymi. Chodzi tutaj o potencjał zarządczy, który w literaturze przedmiotu odnosi się także do zdolności organizacyjnych, strukturalnych czy technicznych.³⁸ Potencjał zarządczy należy uznać jako taki, który łączą ze sobą inne zdolności/potencjały – nie łączą się bezpośrednio z konkretnymi zasobami organizacji, ale je w odpowiedni dla organizacji sposób wykorzystują, przetwarzają i zamieniają na rezultaty. Potencjał zarządczy organizacji pozarządowej najbardziej ogólnie można określić jako umiejętności wyznaczania konkretnych, mierzalnych i osiągalnych celów, jak również umiejętność zarządzania organizacją dla ich skutecznej realizacji. W opracowaniu wskazano tylko wybrane obszary potencjału zarządczego łódzkich organizacji.

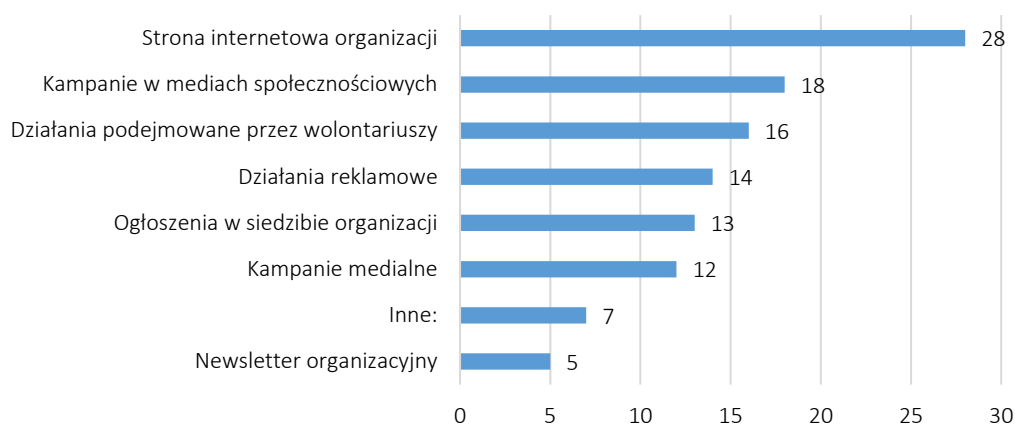
Średnia wielkość zarządu badanych organizacji wynosi 4 osoby, przy czym 39% organizacji posiada zarząd, w którym zasiadają 3 lub 4 osoby, jak również jedna z badanych organizacji zadeklarowała liczbę

³⁸ Hall M. H. (red), *The Capacity to Serve: A Qualitative Study of The Challenges Facing Canada's Nonprofit and Voluntary Organizations*, Canadian Centre for Philanthropy, 2003, Toronto

członków zarządu równą 0. Dla porównania, średnia liczba członków zarządu polskich organizacji pozarządowych to 5 osób.³⁹

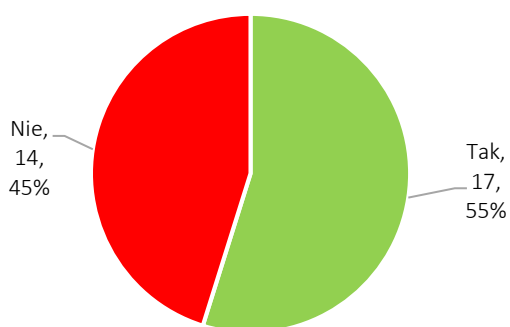
Najważniejszą formą komunikacji organizacji z otoczeniem jest strona internetowa (90% organizacji) i kampanie w mediach społecznościowych (58%). Ponad połowa organizacji wskazuje na działalność wolontariuszy, ponad 40% na działania reklamowe i ogłoszenia w siedzibie organizacji (Rysunek 39). Wśród innych form komunikacji z otoczeniem organizacje wymieniały: marketing szeptany, rekomendacje z instytucji, korespondencję e-mail, spotkania bezpośrednie, szkolenia, konferencje i własny kwartalnik (przy czym 16% organizacji deklaruje, że posiada własny newsletter).

Rysunek 39. Formy komunikowania z otoczeniem. [n=31]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Rysunek 40. Organizacja kampanii pozyskania środków z jednego procenta podatków. [n=31]

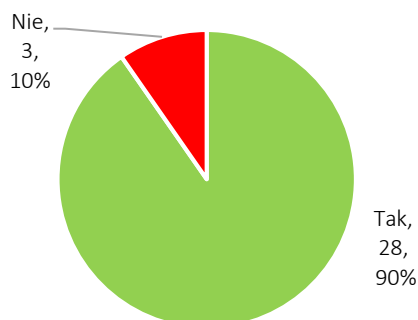
Jak wyżej wspomniano, 72% badanych organizacji posiada status organizacji pożytku publicznego, natomiast 55% ze wszystkich badanych organizacji prowadzi kampanie, której celem jest pozyskanie środków z jednego procenta podatku od osób fizycznych (Rysunek 40).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

³⁹ Ibidem 28

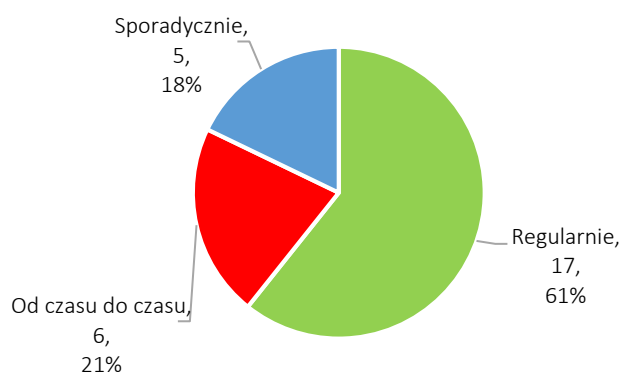
Rysunek 41. Posiadanie strony internetowej. [n=31]

Jak już wcześniej zaznaczono, ponad 90% badanych uznaje, że komunikuje się z otoczeniem poprzez stronę internetową, co zarazem potwierdza deklaracja przez organizacje posiadania własnej strony internetowej (Rysunek 41). Warto jednak zauważyć, że współcześnie posiadanie strony internetowej jest standardem minimum dla organizacji, której cele mają charakter społeczny.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Rysunek 42. Częstotliwość aktualizacji strony internetowej. [n=28]

Nieco słabiej wygląda sytuacja aktualizacji strony internetowej organizacji – 62% badanych twierdzi, że robi to regularnie, natomiast blisko 18%, że sporadycznie. Świadczy to o tym, że tylko ten odsetek organizacji traktuje w sposób realny stronę internetową jako narzędzie komunikowania się z otoczeniem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Interesująco prezentują się działania zarządcze, które deklarowały badane łódzkie organizacje pozarządowe (Rysunek 43). Powszechne jest (w świetle wyników, które oceniały organizacje w badaniu) stosowanie standardów etycznych w działaniach organizacji, posiadanie rocznego planu działania i podnoszenie kompetencji poprzez szkolenia (ponad 90% organizacji wskazało na te aktywności zarządcze). 80% organizacji posiada stałe biuro i przeprowadza ewaluacje wyników własnego działania, 74% posiada strategię rozwoju (formalną lub nieformalną), zaś ponad 60% organizuje własną pracę poprzez zespoły zadaniowe i dodatkowe dokumenty regulujące pracę organizacji. Blisko 55% organizacji korzysta z własnych zasobów kadrowych i kapitału intelektualnego i nie zatrudnia zewnętrznych konsultantów do pracy w organizacji.

Rysunek 43. Zasady zarządzania organizacjami pozarządowymi. [n=31]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Kapitał intelektualny organizacji

Podobnie jak przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe za coraz istotniejsze dla pełnienia swoich funkcji uznają potencjał absorpcyjny, czyli zdolność uczenia się, poszerzania wiedzy i doświadczeń. Można go rozumieć jako umiejętność rozpoznania wartości nowej informacji i wiedzy w otoczeniu, przyswojenie jej oraz zastosowanie w działaniach organizacji, dla sprawniejszego i skuteczniejszego osiągnięcia celów.⁴⁰ Potencjał absorpcyjny organizacji pozarządowych prowadzi do tworzenia ich kapitału intelektualnego. Jest on związany z niematerialnymi zasobami organizacji pozarządowej (wiedza, doświadczenie pracowników, zaufanie klientów, systemy informacyjne, patenty, znaki handlowe, marka itp.), uwarunkowany powiązaniem organizacji z jej klientami i beneficjentami, pozyskaną zewnętrzną wiedzą, doświadczeniem, potrzebami ludzi tworzących organizację. Kapitał intelektualny to całkowity kapitał organizacji odnoszący się do wiedzy w niej zawartej.⁴¹

W przypadku badanych organizacji pozarządowych z miasta Łódź przyjrano się tylko kilku parametrom związanym z kapitałem intelektualnym organizacji. Po pierwsze, wszystkie organizacje, które wypełniły tę część ankiety wskazały, że w latach 2014-2018 przygotowały projekty, stworzone przez członków, pracowników czy wolontariuszy. W sumie realizowały 570 projektów, średnio na jedną organizację przypadało 19 projektów w deklarowanym czasie. Jedna z organizacji deklarowała przygotowanie ponad 150 projektów. Zakres tematyczny projektów był różnorodny, jednakże w większości przypadków mieścił się w obszarze głównych celów organizacji.

⁴⁰ Cohen W., Levinthal D., Absorptive Capacity: A New Perspective on Learning and Innovation, Administrative Science Quarterly, Vol. 35, No. 1, Special Issue: Technology, Organizations, and Innovation (Mar., 1990), s. 128-152

⁴¹ Ibidem 26

Drugi i trzeci parametr oceny kapitału intelektualnego organizacji odnosił się do zrealizowanych przez nie innowacyjnych wdrożeń, rozumianych jako wypracowanie modeli i rozwiązań przejmowanych przez inne organizacje non-profit i instytucje publiczne w latach 2014-2018 oraz przygotowanie specjalistycznych ekspertyz. Ponad 63% łódzkich organizacji nie wskazało żadnego wdrożenia czy modelu rozwiązań, natomiast 37% wskazało co najmniej jedno innowacyjne, ich zdaniem przedsięwzięcie. Nieco mniej, bo 20% organizacji, deklarowało przygotowanie specjalistycznych ekspertyz w badanym okresie.

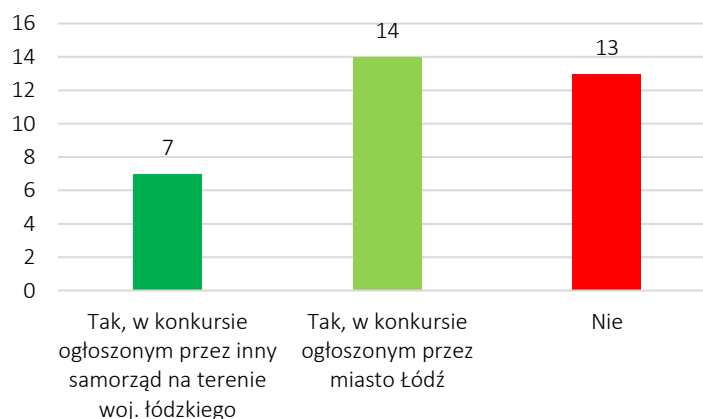
Zdolność do współpracy badanych organizacji pozarządowych

Niezmienne istotna dla każdej organizacji pozarządowej jest zdolność współpracy, którą można nazwać także zdolnością kooperacyjną. W przypadku organizacji pozarządowych zdolność współpracy oznacza przede wszystkim umiejętność nawiązywania relacji z innymi organizacjami i posiadanie pozytywnego nastawienia do współdziałania, co wynika z przekonania, że łatwiej osiągać cele, nawiązując relacje z innymi organizacjami. Poniżej przedstawiono najważniejsze obszary aktywności organizacji pozarządowych, świadczące o posiadaniu zdolności kooperacyjnych.

Blisko 47% badanych organizacji brało udział w konkursie ofert ogłoszonym przez miasto Łódź w obszarze wsparcia lub powierzenia realizacji zadań publicznych w zakresie pomocy społecznej, zaś 23% w konkursie ogłoszonym przez inny samorząd na terenie województwa łódzkiego (Rysunek 44).

Rysunek 44. Udział organizacji w konkursie na realizację zadania publicznego w zakresie pomocy społecznej. [n=30] [pytanie wielokrotnego wyboru]

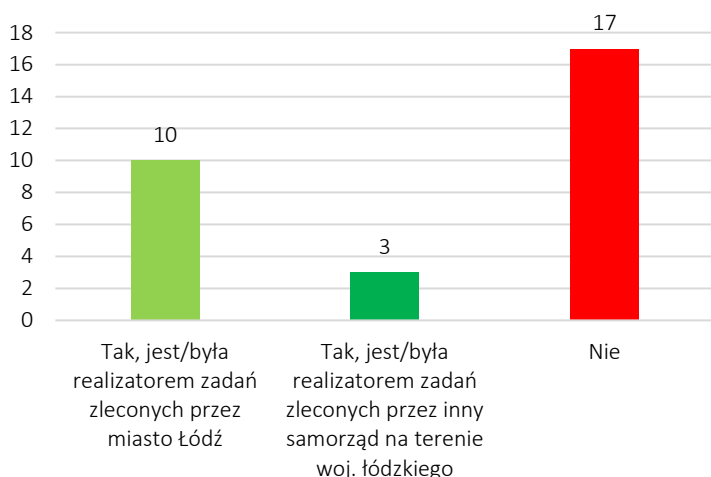
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Konkursy te obejmowały następujące zagadnienia: pomoc świąteczna i pomoc charytatywna, prowadzenie placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej czy placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz dla dzieci zagrożonych ubóstwem i ekskluzją społeczną, jak również prowadzenie Środowiskowych Domów Samopomocy. Zgłaszano w trybie konkursowym także szerokie zadania w zakresie pomocy społecznej i ochrony zdrowia: edukację zdrowotną, zadania w zakresie pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób (w tym opieki nad wcześniakami i ich rodzinami), organizację hosteli dla uzależnionych i działania wspierające aktywizację środowisk samopomocowych dla uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu, czy osadzonych w jednostkach penitencjarnych, jak również wychodzenie z bezdomności. Proponowano w konkursach także działania opiekuńcze wobec

osób starszych, pomoc żywnościową, wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży, dożywianie oraz prowadzenie punktu interwencji kryzysowej.

Wśród badanych organizacji 36% jest lub było realizatorem zadań z obszaru wspierania lub powierzania zadań publicznych w zakresie pomocy społecznej w mieście Łodzi, 11% w innych jednostkach samorządu terytorialnego, natomiast powyżej 60% badanych organizacji nie realizowało takiego zadania (Rysunek 45). Realizowane zadania publiczne obejmowały: kompleksowe działania zapewniające wszechstronny i harmonijny rozwój dzieci i młodzieży, a także ich rodzin (w szczególności będących w kryzysie i zagrożonych wykluczeniem społecznym), usługi opiekuńcze, dożywianie, pomoc żywnościową i rzeczową; prowadzenie placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej, prowadzenie ŚDSów, placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego i placówki dla dzieci zagrożonych ubóstwem i ekskluzją społeczną; wolontariat w ramach wspierania pieczy zastępczej oraz pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin; prowadzenie mieszkań chronionych treningowych dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.

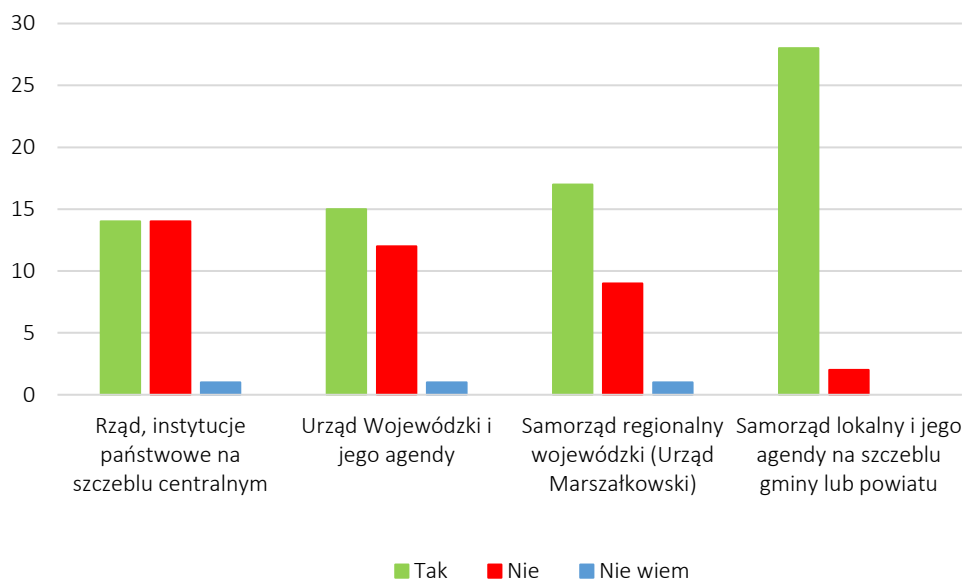

Rysunek 45. Realizacja zadania publicznego w zakresie pomocy społecznej zleconego przez miasto Łódź. [n=28]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Naturalnym partnerem, z którym współpracują badane organizacje pozarządowe jest miasto Łódź – ponad 93% deklaruje współpracę z samorządem (Rysunek 46). Około 63% organizacji deklaruje współpracę z samorządem wojewódzkim, natomiast około połowa z administracją rządową (niepełna połowa z rządem i instytucjami państwowymi na poziomie centralnym).

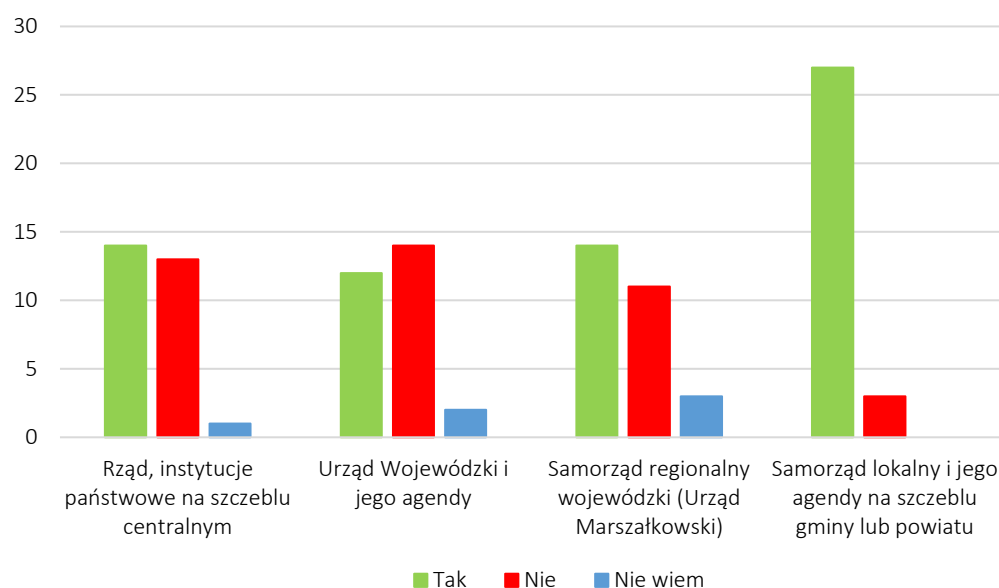
*Rysunek 46. Deklaracja współpracy organizacji z administracją publiczną na różnych szczeblach. [n=30]
[pytanie wielokrotnego wyboru]*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Jedną z najbardziej istotnych form współpracy organizacji pozarządowych i instytucji publicznych jest wymiana informacji o kierunkach prowadzonej działalności. W świetle prowadzonych badań, w latach 2014-2018 90% organizacji prowadziło taką wymianę z samorządem terytorialnym, 50% z urzędem marszałkowskim i jego instytucjami oraz rządem, instytucjami państwowymi na szczeblu centralnym, 43% natomiast z urzędem wojewódzkim (Rysunek 47).

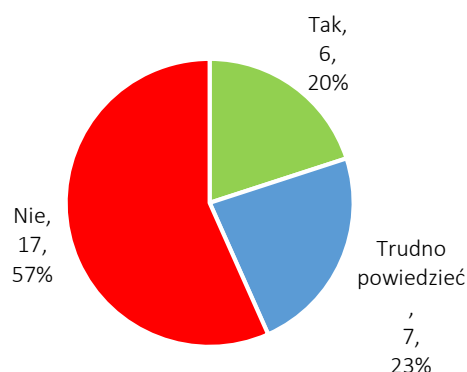
*Rysunek 47. Uczestnictwo organizacji w wymianie informacji o prowadzonych działaniach. [n=30]
[pytanie wielokrotnego wyboru]*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

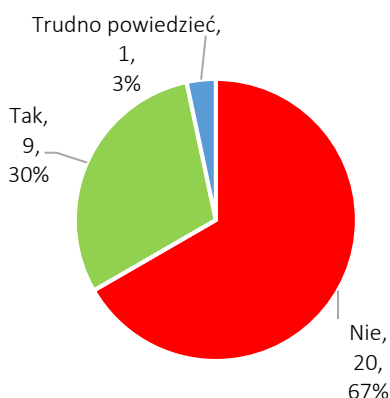
Zdecydowanie mniej korzystnie w latach 2014–2018 wyglądała sytuacja w zakresie konsultowania projektów aktów normatywnych w ramach swoich obszarów działania – tylko 20% organizacji deklarowało tę formę współpracy, natomiast 23% nie potrafiło określić czy w takiej aktywności brało udział (Rysunek 48). Konsultowano: ogłoszenia o konkursach i uchwały miejskie, rozporządzenia ministrów, programy społeczne i projekty polityk publicznych na poziomie centralnym (np. program ASOS- Aktywność społeczna osób starszych, oraz edukacja cyfrowa dorosłych) i lokalnym.

Rysunek 48. Uczestnictwo organizacji w konsultacjach projektów aktów normatywnych w obszarach swojego działania. [n=30]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Rysunek 49. Uczestnictwo organizacji w zespołach doradczych i konsultacyjnych. [n=30]

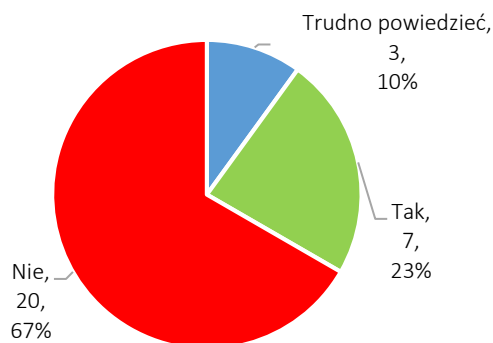

Tymczasem, 30% organizacji uczestniczyło w latach 2014-2018 w zespołach doradczych i konsultacyjnych (Rysunek 49). Wskazywano na pracę w Łódzkiej Radzie Działalności Pożytku Publicznego, komisjach dialogu obywatelskiego (KDO ds. Kultury, KDO ds. Rewitalizacji), łódzkich zespołach eksperckich powołanych przy Urzędzie Miasta oraz Miejskiej Radzie Seniorów. Niektóre organizacje uczestniczyły w pracach zespołów parlamentarnych, ministerialnych (MSWiA, MKiDN).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

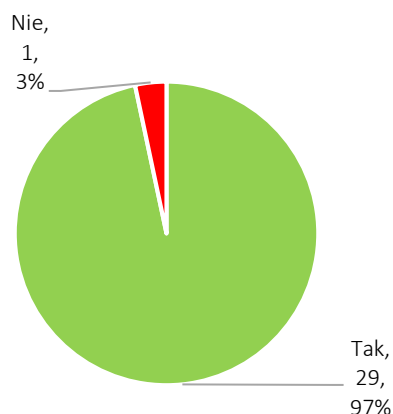
Rysunek 50. Współtworzenie partnerstw międzysektorowych. [n=30]

Zaledwie 23% organizacji deklarowało współtworzenie partnerstw międzysektorowych, 67% wskazywało, że nie bierze w takich aktywnościach udziału (Rysunek 50).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Rysunek 51. Deklaracja współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi. [n=30]

Na zakończenie warto zauważyć, że prawie wszystkie organizacje, które wzięły udział w badaniu zadeklarowały, że współpracują z innymi organizacjami pozarządowymi (Rysunek 51).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w 2019 r.

Potrzeby w zakresie edukacji i szkoleń

Zauważa się duże zapotrzebowanie na wsparcie edukacyjne i szkoleniowe w celu podnoszenia kwalifikacji kadr organizacji pozarządowych w Łodzi. Poniżej przedstawiono proponowane obszary, w których przedstawiciele trzeciego sektora chcieliby się rozwijać (zgodnie z ich odpowiedziami) lub które w toku analizy wyników badania, wydają się warte zaadresowania:

- prawne aspekty funkcjonowania organizacji,
- planowanie strategiczne,
- pozyskiwanie środków na działalność,

- udział organizacji pozarządowych w tworzeniu polityk publicznych, narzędzi konsultacji, zasad partycypacji,
- odpłatna działalność statutowa, prowadzenie działalności gospodarczej,
- aplikowanie o środki zewnętrzne i rozliczanie projektów,
- współpraca organizacji pozarządowych z biznesem.

Jednocześnie, warto nadmienić, że podobny zakres tematyczny szkoleń, jak również usługi doradcze w powyższych obszarach, realizuje obecnie funkcjonujące Łódzkie Centrum Obywatelskie. Podobny profil działalności będzie miała ta instytucja w przyszłości w nowej lokalizacji. Można założyć, że na część z powyższych potrzeb szkoleniowych będzie mogła odpowiedzieć kadra ŁCO.

Ofertę wsparcia edukacyjnego warto uzupełnić o tematykę dedykowaną konkretnym funkcjom społecznym np. szkoleń z zakresu interwencji kryzysowej dla OIK, integracji międzypokoleniowej dla CALi, praw rodzin osób dotkniętych chorobami neurodegeneracyjnymi dla ŚDSu, itp.

Wnioski

Podsumowując wyniki badań wśród łódzkich organizacji pozarządowych należy mieć na uwadze potencjalną realizację zadań publicznych, do których odnosi się ta ekspertyza. W szczególności należy podkreślić:

- a) Wieloletnie doświadczenie większości badanych organizacji w sferze społecznej, jak również posiadanie statusu organizacji pożytku publicznego (ponad 70% organizacji), co jest dowodem na pewien poziom organizacyjnej dojrzałości i zrozumienia wymogów prawnych stawianych tego typu podmiotom;
- b) Najważniejsze obszary działalności badanych organizacji odpowiadają potencjalnemu zakresowi działania funkcji społecznych będących przedmiotem niniejszego opracowania; należy również podkreślić nadrzędność realizacji usług społecznych, jako głównych celów organizacyjnych w badanej populacji;
- c) Organizacje deklarowały różnorodny zakres terytorialny swojej działalności, duży odsetek ponadlokalnych organizacji może świadczyć o potencjalnym dużym doświadczeniu w realizacji usług społecznych w różnym otoczeniu społeczno-gospodarczym.
- d) Organizacje wskazywały różną liczbę beneficjentów organizacji, najważniejszą grupę docelową stanowiła młodzież, następnie osoby starsze, osoby z niepełnosprawnością intelektualną i mieszkańcy o niskich dochodach, rodziny w tym samotni rodzice oraz rodziny, których dotknęła sytuacja kryzysowa. Należy podkreślić, że wybór grup docelowych wskazuje na istniejące w tym zakresie potrzeby społeczne, gdyż jedną z istotnych cech organizacji pozarządowych jest umiejętność diagnozy sytuacji społecznej.
- e) Większość badanych organizacji nie posiada doświadczeń w prowadzeniu dziennych i całodobowych form opieki nad beneficjentami. Jednakże te organizacje, które takowe doświadczenie posiadają, prowadziły różnorodne formy wsparcia opiekuńczego. Należy tutaj jednak dodać, że prowadzenie tego typu usług, bez uzyskania zlecenia na realizację zadania publicznego jest niezwykle trudnym wyzwaniem organizacyjnym, na który stać tylko nieliczne organizacje pozarządowe.

- f) W zakresie potencjału społecznego badane łódzkie organizacje charakteryzują się bardzo dużym wsparciem i zaangażowaniem wolontariuszy, mocną bazą członkowską (stowarzyszenia), silnym zasobem kadrowym w postaci pracowników (średnio 13 na organizację) o właściwych kompetencjach i kwalifikacjach. Braki kadrowe (w niektórych organizacjach) występują tylko w przypadku prawników/radców prawnych i fundraiserów.
- g) Potencjał finansowy badanych organizacji jest jedną z ich najsilniejszych stron. Roczne przychody są bardzo wysokie właściwie w większości badanych organizacji i dystansują średnią dla sektora pozarządowego w Polsce. Stabilna sytuacja finansowa jest niezaprzeczalnym atutem badanej populacji (choć oczywiście są także organizacje o niskich przychodach rocznych), która w przypadku realizacji zadań publicznych i sposobu transferowania środków publicznych daje nadzieję na ciągłość realizacji zadań. Co ważne, drugi istotny finansowy atut badanych organizacji to dywersyfikacja źródeł finansowania, która jest jednym z mierników organizacyjnej stabilności.
- h) W obszarze zarządzania finansami badane organizacje pozarządowe prezentują wysoki profesjonalizm, ponad 90% z nich posiada płynność finansową, a zobowiązania organizacji są płacone bez większych problemów, natomiast księgowość prowadzi wykwalifikowany pracownik bądź biuro rachunkowe.
- i) W obszarze potencjału zarządczego należy zauważyć powszechność stosowania standardów etycznych w działaniach organizacji, posiadanie rocznych planów działania i podnoszenie kompetencji poprzez szkolenia, jak również funkcjonowanie stałego biura organizacji i przeprowadzania ewaluacji wyników własnego działania. Pewne słabości można dostrzec w zakresie komunikowania się organizacji, w szczególności skupienie się na jednokierunkowej komunikacji, zwłaszcza w Internecie.
- j) W obszarze kapitału intelektualnego, można dostrzec silne nastawienie organizacji na pracę projektową. Taka postawa jest właściwa praktycznie dla wszystkich badanych organizacji, co świadczy o dobrym przygotowaniu organizacji do konkurowania o projekty i do ich realizacji. Nieco słabiej należy ocenić innowacyjność rozwiązań i aktywność w zakresie ekspertyz dotyczących celów organizacji, jednocześnie mając na uwadze, że dość ogólne wypowiedzi w tym obszarze mogą wynikać ze słabości narzędzia, jakim jest ankieta. Tylko pogłębione wywiady i analiza dokumentów mogłyby dać bardziej precyzyjne wskazanie o zdolności innowacyjne organizacji pozarządowych.
- k) Zdolność do współpracy badanych organizacji należy ocenić różnorodnie. Atutem właściwie wszystkich badanych organizacji jest uczestniczenie w wymianie informacji z organizacjami publicznymi oraz współpraca w ramach trzeciego sektora. W przypadku realizacji zadań publicznych tylko około 50% badanych organizacji ma doświadczenia w tym zakresie (w tym składanie ofert), jeszcze słabiej wygląda aktywność konsultacyjna, czy tworzenie partnerstw międzysektorowych.

4. Sposób wyboru operatorów

4.1. Tryb wyboru operatora

Podstawową formą przekazywania publicznych pieniędzy organizacjom pozarządowym jest powierzanie lub wspieranie realizacji zadań publicznych poprzez przekazanie na ich realizację dotacji. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wymaga jednocześnie, aby urząd, który zamierza zlecić część swoich zadań NGO, ogłosił w tym celu otwarty konkurs ofert (art. 11 ust. 2).

Inną dopuszczalną możliwością zlecenia realizacji zadań publicznych NGO jest udzielenie zamówienia publicznego. NGO, które prowadzą działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego mają prawo na zasadach ogólnych do udziału w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego prowadzonych przez poszczególne JST. Ta forma może być dla NGO atrakcyjna szczególnie, kiedy wartość zamówienia nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30.000 Euro, co skutkuje zwolnieniem ze stosowania skomplikowanych przepisów Ustawy prawo zamówień publicznych (art. 4 pkt 8 ustawy – Prawo zamówień publicznych).

JST może również przekazać pieniądze NGO na realizację zadania publicznego bez ogłaszania i przeprowadzania otwartego konkursu ofert. Taką możliwość przewiduje art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Odbyna się to jednak pod pewnymi warunkami:

- a) organizacja nie może otrzymać w ten sposób więcej niż 10 000 złotych,
- b) realizacja zadania w ten sposób dofinansowanego musi się zakończyć w ciągu 90 dni.

JST z kolei nie może w ten sposób przekazać więcej niż 20% dotacji planowanych w roku budżetowym na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe i więcej niż 20 000 złotych jednej organizacji w danym roku kalendarzowym.

JST może również bez ogłaszania konkursu zlecić NGO realizację zadań publicznych z zakresu pożytku publicznego także w sytuacjach nadzwyczajnych, to jest:

- a) w razie wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej (art. 11a) w kraju lub poza jego granicami w celu zapobieżenia ich skutkom;
- b) jeżeli jest to niezbędne ze względu na ochronę życia lub zdrowia ludzkiego albo ze względu na ważny interes społeczny lub ważny interes publiczny (Prezes Rady Ministrów) (art. 11b);
- c) w przypadkach dotyczących zadań z zakresu ochrony ludności i ratownictwa, może zlecać specjalistycznym stowarzyszeniom o zasięgu ogólnokrajowym (Minister właściwy do spraw wewnętrznych) (art. 11c).

Analizując powyższe rozwiązania w świetle realizacji ROCT uważać należy, iż jedyną dopuszczalną formą powierzenia NGO wykonania zadań w projekcie jest ogłoszenie i przeprowadzenie konkursu, wynikiem którego będzie przyznanie dotacji.

W myśl postanowień ustawy o wolontariacie i działalności pożytku publicznego, przed ogłoszeniem konkursu Miasto Łódź powinno zdecydować co do formy współpracy z operatorami funkcji społecznych. Ustawa przewiduje bowiem, że organy administracji publicznej:

- a) powierzają wykonywanie zadań publicznych, co skutkuje udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji.
- b) wspierają wykonywanie zadań publicznych, co wiąże się z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.

Ustawodawca nie zamieścił w treści ustawy o wolontariacie i działalności pożytku publicznego definicji „powierzenia” i „wspierania” wykonania zadania publicznego. Jednakże przyjmuje się, że w przypadku wspierania JST ma prawo wymagać wkładu własnego ze strony organizacji, w tym wkładu rzeczowego (także pracy wolontariuszy). Natomiast w przypadku powierzenia nie można wymagać własnego udziału finansowego organizacji.

Różnica między opisywanymi powyżej formami przekazywania realizacji zadań publicznych dotyczy także swobody, jaką organizacje dysponują w wyborze metod i zakresu działań. W przypadku wspierania przedmiot i warunki konkursu określa samorząd, ale sposób realizacji celu z reguły definiowany jest przez podmioty składające oferty. Natomiast powierzenie często wiąże się w praktyce z tym, że organy administracji publicznej określają zarówno zakres problemu, jak i sposób jego rozwiązywania, a następnie powierzają organizacjom realizację tak dookreślonej wizji. Jest to zatem przypadek bliższy kontraktowaniu konkretnych usług, gdzie dotacja stanowi de facto zapłatę za ich wykonanie.

Mając na uwadze zróżnicowany charakter funkcji społecznych będących przedmiotem niniejszego opracowania, warto rozważyć zastosowanie odmiennych form przekazywania realizacji zadań z nimi związanych. **Centra Aktywności Lokalnej, świetlica artystyczna** (rozumiane odmiennie od ustawowo zdefiniowanych świetlic środowiskowych) oraz **Łódzkie Centrum Obywatelskie** cechują się szeroko zarysowanym spektrum aktywności, które mogą być realizowane w zgodzie z głównymi celami funkcji. Konkretnie działania powinny być dostosowywane na bieżąco do lokalnie zidentyfikowanych potrzeb oraz potencjału zróżnicowanych grup odbiorców w oparciu o wiedzę i doświadczenie organizacji. Podczas gdy część z nich może mieć charakter stały lub cykliczny, ważnym elementem tych funkcji mogą być również działania akcyjne. W takim przypadku trudno o jednoznaczne zdefiniowanie szczegółowego programu i metod pracy, co czyni **wsparcie realizacji zadań publicznych** bardziej adekwatną formą ich przekazania operatorowi przez Urząd Miasta.

Sytuacja wygląda inaczej w przypadku **Środowiskowego Domu Samopomocy** oraz **Ośrodka Interwencji Kryzysowej** – podmiotów mocno osadzonych w obszarze pomocy społecznej, gdzie sposób funkcjonowania, standardy świadczonych usług oraz kwalifikacje kadry są z góry określone, w tym przez akty prawne. ŚDS musi być prowadzony m.in. zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz.U. 2010 nr 238 poz. 1586 z późn. zm.), zaś funkcjonowanie OIK reguluje m.in. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-

edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne. (Dz. U. Nr 50, poz. 259). W związku z powyższym rekomenduje się, by **wyбір operatora** powyższych funkcji społecznych **odbywał się w trybie otwartego konkursu ofert na powierzenie realizacji zadań publicznych**, z którym wiąże się przekazanie dotacji na ich finansowanie. Przyjęcie takiego trybu znajduje również uzasadnienie w świetle wyników badania ankietowego przeprowadzonego wśród organizacji pozarządowych. Podmioty chętne do podjęcia roli operatorów ŚDS oraz OIK w zdecydowanej większości wskazywały, iż warunkiem przystąpienia do konkursów ofert jest odpowiedni budżet przewidziany na realizację zadań, umożliwiający zatrudnienie wykwalifikowanej, spełniającej określone wymogi kadry.

Niezależnie od wybranej formy współpracy z operatorem rekomenduje się, by ogłaszanie konkursów ofert następowało niezwłocznie po zakończeniu prac remontowych i pozytywnym odbiorze nieruchomości, w których prowadzone mają być poszczególne funkcje społeczne. Dzięki temu eliminowane jest ryzyko związane z przedłużającymi się remontami i brakiem możliwości rozpoczęcia działań w terminach, które określone zostały na etapie formułowania treści ogłoszeń konkursowych. Z drugiej strony rozwiązanie to nie wymaga wprowadzenia znacznych okresów przestoju, w których gotowe do użytku lokale nie mogą być wykorzystywane ze względu na długotrwały proces wyboru operatorów. Można bowiem przyjąć, iż czas niezbędny na przygotowanie ofert przez kandydatów, a następnie ich zaopiniowanie przez Komisję Konkursową i ostateczne rozstrzygnięcie konkursu nie powinien przekroczyć dwóch miesięcy.

W przypadku omawianych funkcji społecznych, poza kwestią przekazania realizacji zadań publicznych i przeprowadzenia konkursów, pojawia się zagadnienie związane z udostępnieniem wyremontowanych lokali użytkowych będących własnością Miasta. Rekomenduje się, by lokale te udostępniane były na zasadzie umowy użyczenia, zawieranej na czas realizacji zleconych zadań. Wówczas dokument podpisywany byłby po rozstrzygnięciu konkursów (z wyłonionymi operatorami) i stanowiłby załącznik do umowy na prowadzenie funkcji społecznej.

Dobra praktyka – Radlin i „zlecenie instytucji” w oparciu o Model Kontraktowania Usług Społecznych

W 2014 roku Miasto Radlin po raz pierwszy zleciło prowadzenie instytucji. W oparciu o diagnozę lokalnego zapotrzebowania wskazującą na niewystarczającą ofertę kulturalną zdecydowano o powołaniu do życia Izby Regionalnej, której zadaniem – w nawiązaniu do niegdyś funkcjonującej Radlińskiej Izby Pamięci – byłoby krzewienie kultury i tradycji regionu. Działania Izby miały być skierowane do całej społeczności Radlina ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, a udział w nich miał być nieodpłatny. Zorganizowane zostały także konsultacje społeczne, podczas których mieszkańcy mogli przedstawić swoje pomysły na funkcjonowanie Izby.

Miasto dysponując świeżo wyremontowanym lokalem, znajdującym się w budynku klubu sportowego zarządzanego przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, postanowiło udostępnić go dla celów związanych z funkcjonowaniem Izby. Ustalono, że umowa użyczenia pomieszczeń od MOSiR zostanie podpisana na czas realizacji przekazanych zadań publicznych i dołączona jako załącznik do umowy na prowadzenie Izby, co nastąpi po rozstrzygnięciu otwartego konkursu ofert. Na etapie składania ofert wymaganym załącznikiem była promesa MOSiR na zawarcie umowy ze zwycięzcą, który podejmie się

zakładanych w ramach projektu działań. Wyłoniona organizacja nie miała ponosić kosztów mediów (co odnotowano w umowie), natomiast miała być odpowiedzialna za zakup niezbędnego wyposażenia Izby (koszty te musiały zostać uwzględnione w składanej ofercie).

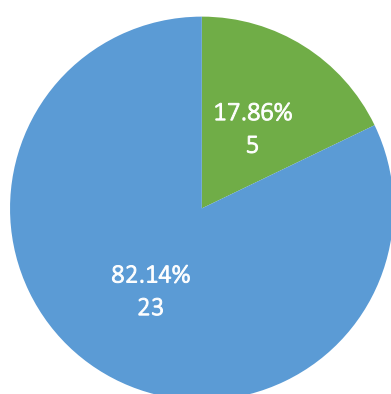
Źródło: Od partnerstwa do kooperacji: Zlecanie Zadań Organizacjom, Wybrane przykłady zlecania zadań we wszystkich typach Modelu Kontraktowania Usług Społecznych,
<http://www.zlecaniezadan.pl/Content/biblioteka/przyklady/przyklady.pdf> [dostęp: 26 lutego 2019]

4.2. Założenia profilowania najmu

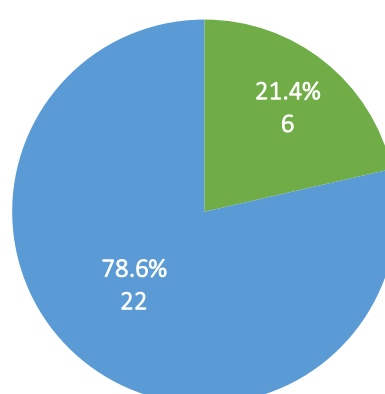
W celu odpowiedzi na pytanie, czy w warunkach łódzkich możliwe byłoby wyłonienie wspólnego operatora dla grupy funkcji społecznych, warto przyrzeć się bliżej odpowiedziom organizacji pozarządowych, które wzięły udział w badaniu ilościowym, nt. ich gotowości do podejmowania się działań w tej roli, według poszczególnych funkcji.

Rysunek 52. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy Państwa organizacja byłaby zainteresowana pełnieniem roli operatora ...? [n=28].

Środowiskowego Domu Samopomocy

Łódzkiego Centrum Obywatelskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań prowadzonych w 2019 r.

Zaledwie 18% organizacji (5 respondentów) zadeklarowało zainteresowanie prowadzeniem Środowiskowego Domu Samopomocy i realizacji tego zadania publicznego (Rysunek 52). Uzależniały to od wysokości środków finansowych i warunków organizacyjnych, przewidzianych na tego typu zadania, uwzględniających zatrudnienie na stałe wykwalifikowanej kadry, zapewnienia odpowiednio przystosowanego lokalu i włączenia do projektu podopiecznych organizacji. Oczekiwano wsparcia ze strony sektora publicznego w postaci nie tylko środków finansowych, ale także odpowiednich szkoleń, konsultacji a także spotkań integracyjnych.

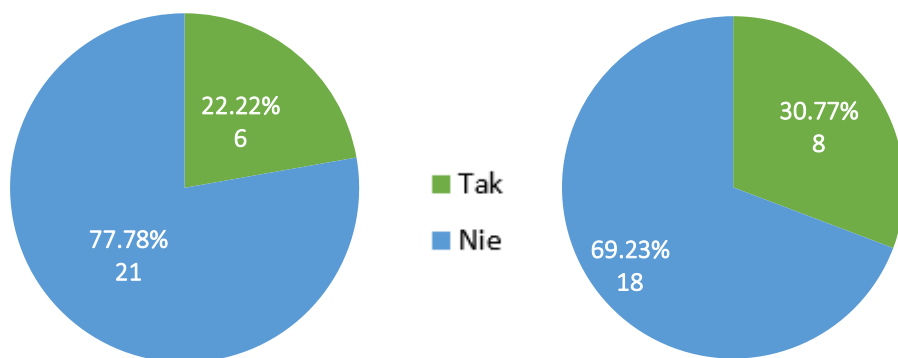
Nieznacznie wyższy odsetek organizacji (21%; 6 wskazań) wyraził zainteresowanie pełnieniem roli operatora Łódzkiego Centrum Obywatelskiego (Rysunek 52). Określając swoją gotowość do podjęcia się tego zadania publicznego, niektóre organizacje podkreślały bardzo realistycznie przede wszystkim potrzebę konkretnego określenia warunków merytorycznych, kadrowych, technicznych i finansowych prowadzenia ŁCO, jak również zakresu zadania. Zwracano także uwagę na kwestie opracowania planu działania. Były także wskazania mówiące o konieczności zapewnienia stałego finansowania i lokalu. Pojawiła się także opinia, podkreślająca, że organizacja mogłaby tylko częściowo zaangażować się w zadanie, przy zapewnieniu wynagrodzenia ze strony JST, jak również *środków na realizację*.

Część organizacji podkreślała w badaniach, że nie jest im potrzebne wsparcie w zakresie realizacji tego zadania (o ile by się go podjęli), podkreślali profesjonalizm swoich kadr, duży potencjał zarządczy i kooperacyjny. Jednocześnie zwracano uwagę na potrzebę wsparcia prawnego i konieczność stałej współpracy z odpowiednimi wydziałami UMŁ. Pojawiła się także opinia dotycząca konieczności zwiększenia zatrudnienia, pomoc w zakresie szukania osób chętnych do uczestnictwa w przygotowywanych przez organizację działaniach oraz potrzebę zorganizowania wizyty studyjnej w organizacji prowadzącej podobny projekt, najlepiej międzynarodowy.

Rysunek 53. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy Państwa organizacja byłaby zainteresowana pełnieniem roli operatora .

Ośrodek Interwencji Kryzysowej n=27

Centrum Aktywności Lokalnej n=26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań prowadzonych w 2019 r.

Zainteresowanie prowadzeniem Ośrodka Interwencji Kryzysowej również należy uznać za niewielkie – tylko 22% (organizacji 6 wskazań) wyraziło się pozytywnie na temat tej propozycji (Rysunek 53). Gotowość organizacji, w ich opinii zależeć powinna od warunków finansowych (realnego budżetu pozwalającego na pozyskanie specjalistów o wysokich kwalifikacjach), wymagań stawianych kadrze, zapewnienia stabilności i długookresowości (co najmniej 3-letni projekt) finansowania ośrodka, jasno sprecyzowanych zadań i przyjaznego środowiska współpracy. Prowadzenie takiego ośrodka wymagałoby także: *zapewnienia odpowiednich warunków do prowadzenia terapii, złamanie barier architektonicznych, zapewnienie ochrony i bezpieczeństwa osób i mienia oraz cyklu szkoleń z interwencji kryzysowej, prawa, pomocy społecznej dla zespołu*.

Tymczasem najwyższy odsetek organizacji, gdyż blisko 31% (8 z 28 respondentów), wyraziło zainteresowanie prowadzeniem Centrów Aktywności Lokalnej (Rysunek 53). Organizacje warunkowały to sprecyzowaniem zasad formalnych, merytorycznych i finansowych związanych z prowadzeniem tego zadania, dostępnością lokalu lub możliwością korzystania z odpowiednio wyposażonej przestrzeni, ale także swobodą działania (w tym np. możliwość prowadzenia działalności gospodarczej). Część organizacji uzależniała swoją gotowość od własnej sytuacji finansowej – *czy w danym momencie będziemy wspierani przez projekty, które pozwolą na prowadzenie tego typu placówek*. Za dodatkowe wsparcie organizacje uznawały wyjaśnienie przepisów/zasad regulujących działanie takiej placówki, pomoc w zakresie pozyskania lokalu oraz jego eksploatacji, środki na podejmowane działania, wsparcie prawne, księgowe a także wolontariackie, jak również pomoc innych organizacji trzeciego sektora.

Podsumowując – niewielki ułamek organizacji deklaruje gotowość do podjęcia się roli Operatora dla każdej z badanych funkcji społecznych, a tam gdzie pozytywnych odpowiedzi jest więcej (dla potencjalnych przyszłych operatorów CALi o dość szerokim spektrum działania), respondenci zwracają uwagę na swoje ograniczone możliwości finansowe i wymogi, jakie musieliby spełnić, w celu prowadzenia wielowymiarowych funkcji społecznych.

Co więcej, obserwując dotychczasowe doświadczenia prowadzenia podobnych miejsc aktywności lokalnej w kraju, można zauważyć, że lista wydarzeń i profil działalności CALi czy Klubów sąsiedzkich – jako miejsc tworzonych wspólnie przez mieszkańców, jak i oddolnie, przy wsparciu operatora – pozwala skroić ofertę CALi na miarę potrzeb mieszkańców najbliższego otoczenia takiego punktu. Im bliżej ludzi jest kadra takiej placówki, im lepiej ich rozumie i rozpoznaje ich potrzeby, tym większa szansa na tłumy osób w każdym wieku korzystające z oferty – przygotowanej przez nich samych i/lub dobrze dopasowanej do zgłaszanych potrzeb.

W przypadku Centrów Aktywności Lokalnej, profilowanie usług i ich dostosowywanie do potrzeb odbiorców, to ciągła cykliczna diagnoza, spacery badawcze, zasięganie opinii i bycie blisko mieszkańców. Wybór odrębnych operatorów dla poszczególnych funkcji społecznych to zapewnienie większej „intymności” tych lokalnych potrzeb. Dodatkowo, zaplanowane w ROCL funkcje są różnorodne i mają potencjał odpowiedzieć na różne indywidualne problemy każdej z dzielnic i każdego osiedla. W związku z tym rekomendujemy wybór możliwie wielu różnych operatorów wyspecjalizowanych w działaniach danego typu – przedmiocie konkursu. Pozostawienie tej cyklicznej mikro diagnozy jednemu większemu podmiotowi, stwarzałoby ryzyko zagubienia istoty współdziałania tych najmniejszych społeczności konkretnej kamienicy czy budynku.

Rekomendacje

Mając na uwadze powyższą analizę (podrozdział 4.1. i 4.2.) rekomenduje się rozpisanie oddzielnych konkursów i tym samym umożliwienie wyłonienia **odrębnych Operatorów dla każdego typu funkcji społecznych** zaplanowanych w ramach ROCL ze względu na:

1. Formę przekazywania realizacji zadań:
 - konkurs ofert na powierzenie realizacji zadań publicznych w przypadku wyłaniania Operatora/Operatorów Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Środowiskowego Domu Samopomocy,

- konkurs ofert na wsparcie realizacji zadań publicznych w przypadku wyłaniania Operatora/Operatorów dla Centrów Aktywności Lokalnej i Łódzkiego Centrum Obywatelskiego.
2. Zakres swobody wyboru metod i zakresu działań:
- szerokie spektrum aktywności możliwych do realizacji zgodnie z celami funkcji, elastyczność i bieżące dostosowywanie działań do lokalnie zidentyfikowanych potrzeb oraz potencjału zróżnicowanych grup odbiorców w oparciu o wiedzę i doświadczenie organizacji – dotyczy ŁCO i CALi,
 - sposób funkcjonowania, standardy świadczonych usług oraz kwalifikacje kadry z góry określone przez akty prawne, a tym samym konieczność prowadzenia działań zgodnie z rozporządzeniami – dotyczy OIK i ŚDS.
3. Rozłączny profil wymaganego ze strony Operatorów doświadczenia i kompetencji w przypadku wybranych typów usług (np. organizacje zainteresowane prowadzeniem OIK czy ŚDS i w tym obszarze wyspecjalizowane, nie zgłaszają woli prowadzenia CALi i odwrotnie – organizacje zainteresowane prowadzeniem ŁCO czy CALi nie deklarują posiadania doświadczenia i/lub kadr wymaganych do prowadzenia OIK, ŚDS).

Jednocześnie należy zauważyć, że w ramach danego typu funkcji społecznych – szczególnie w przypadku centrów aktywności lokalnej – zasadnym jest dopuszczenie możliwości składania ofert przez jednego Operatora na prowadzenie więcej niż jednej placówki typu CAL. Ma to uzasadnienie zwłaszcza w przypadku świetlic/CALi zlokalizowanych w pobliżu (np. ul. Legionów 20 i 44 o rekomendowanym odmiennym profilu wiekowym głównej grupy docelowej: dzieci i młodzież, czy ul. Północna 23 i Pomorska 11) oraz w przypadku organizacji o większym potencjale organizacyjnym i kadrowym, które mogłyby działać równolegle w kilku lokalizacjach wykorzystując zdobyte już doświadczenie i sprawdzone rozwiązania.

4.3. Analiza zapisów wniosków o dofinansowanie i rekomendacje zmian zapisów dla Świetlic/CAL

W toku weryfikacji zapotrzebowania na funkcje społeczne analizowano zapisy Opisu Przedmiotu Zamówienia (OPZ), ale także pozyskane od Miasta dokumenty: studia wykonalności sporządzone dla poszczególnych projektów ROCL oraz zapisy wniosków o dofinansowanie. Skupiono się m.in. na treściach dotyczących planowanych Świetlic – Centrów Aktywności Lokalnej.

W OPZ zdefiniowano **Świetlice** – Centra Aktywności Lokalnej (CAL) jako pełniące funkcje

klubów osiedlowych, centrów aktywności lokalnej dla różnych grup wiekowych, pozwalających na integrację i tworzenie więzi społecznych. Centra mogą organizować czas wolny, wsparcie w nauce, zajęcia sportowe, jak również rozwój w postaci kół zainteresowań.

Poza tym w CAL realizowane mogłoby być wsparcie psychologiczne, zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz inne działania aktywności społecznej i zawodowej. Świetlice powinny stanowić niejako uzupełnienie działań realizowanych w pozostałych funkcjach społecznych na obszarze rewitalizacji, w szczególności w najbliższej okolicy.

Miejsca te nie są rozumiane/ definiowane jako świetlice w myśl Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz Ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

W treści wniosków o dofinansowanie, które powstały kilka lat wcześniej, zaplanowane są świetlice środowiskowe (z funkcjami terapeutycznymi) prowadzące działania zorientowane na dzieci jako placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, z możliwością organizacji działań międzypokoleniowych. W niektórych opisach świetlic przywołano dodatkowo akty prawne i sformułowania, które sugerują powyższą formę placówki wsparcia dziennego. Szczegóły dotyczące pojawiających się opisów dla każdej z zaplanowanych lokalizacji przedstawia Tabela 7.

Możliwe jest założenie, że Świetlice – Centra Aktywności Lokalnej czy Kluby Sąsiedzkie, mieszczą się w większości w zaproponowanej we wnioskach definicji świetlic środowiskowych, tzn. możliwe jest przyjęcie szerszej interpretacji zapisów o działaniach międzypokoleniowych czy działaniach dla innych dzieci i młodzieży zainteresowanych ofertą (np. nie tylko terapeutyczną). Jednak dla zabezpieczenia przyszłej realizacji szerszego spektrum działań skierowanych do różnych grup docelowych w zależności od potrzeb zidentyfikowanych przez wyłonionego Operatora **zaproponowano doprecyzowanie treści wniosków o dofinansowanie dotyczących nazewnictwa i profili działalności świetlic – centrów aktywności lokalnej** poprzez formalne zgłoszenie zmian, które zestawiono wraz z uzasadnieniem w Tabeli 7 poniżej.

Tabela 7. Propozycja zmiany zapisów wniosków o dofinansowanie dotyczących nazewnictwa i profili działalności świetlic – centrów aktywności lokalnej.

Świetlica/CAL	We wniosku napisano	Propozycja zmiany opisu funkcji społecznej	Uzasadnienie
Rewolucji 1905 r. 15 – profil z funkcją terapeutyczną	Świetlica środowiskowa z dodatkowymi funkcjami <u>terapeutycznymi</u> , placówka dzienna dla dzieci/młodzieży w formie opiekuńczej, integracja różnych członków społeczności, działania <u>międzypokoleniowe</u> .	Centrum aktywności lokalnej (CAL) z dodatkowymi funkcjami <u>terapeutycznymi, dla różnych grup wiekowych</u> , z ofertą aktywności pozwalających na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych. Centrum organizować będzie np. czas wolny dla mieszkańców, zajęcia sportowe, rozwój w postaci kół zainteresowań czy wykładów i spotkań tematycznych, jak również wsparcie w nauce dla dzieci i młodzieży. Dodatkowo w CAL realizowana będzie funkcja terapeutyczna, w tym m.in. wsparcie psychologiczne, zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne lub inne działania aktywności społecznej i zawodowej.	Zidentyfikowane problemy społeczne: ▪ uzależnienie od alkoholu i narkotyków ▪ ubóstwo ▪ przemoc ▪ dysfunkcje w pełnieniu ról społecznych ▪ pozostawianie dzieci bez opieki ▪ osamotnienie wśród seniorów, stanowiących liczną grupę mieszkańców. Zidentyfikowane potrzeby: ▪ pomoc psychologiczna i terapeutyczna ▪ miejsce spędzania wolnego czasu – dedykowane dzieciom i młodzieży ▪ miejsce aktywności dla seniorów ▪ punkt porad prawnych. Opisane przez rozmówców badań jakościowych problemy społeczne oraz potrzeby mieszkańców okolic ul. Rewolucji (por. s. 11, 22 Raportu z Zadania 3) potwierdzają wysokie zapotrzebowanie na planowaną funkcję społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia terapeutycznego i psychologicznego, a także z ofertą aktywności dedykowaną dzieciom, młodzieży oraz seniorom.

Świetlica/CAL	We wniosku napisano	Propozycja zmiany opisu funkcji społecznej	Uzasadnienie
Pomorska 11 – profil senioralny	Świetlica środowiskowa <u>z dodatkowymi funkcjami terapeutycznymi</u> , placówka dzienna dla dzieci/młodzieży w formie opiekuńczej, integracja różnych członków społeczności, działania <u>międzypokoleniowe</u> .	Centrum aktywności lokalnej (CAL) <u>z dodatkowymi funkcjami terapeutycznymi, dla różnych grup wiekowych</u> , z ofertą aktywności zorientowanych <u>w szczególności na Seniorów</u> , pozwalających na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych. Centrum organizować będzie np. czas wolny dla mieszkańców, zajęcia sportowe, jak również rozwój w postaci kół zainteresowań i wykładów tematycznych (dot. np. aspektów prawnych, zdrowotnych, itp.). Dodatkowo w CAL realizowana będzie funkcja terapeutyczna, w tym m.in. wsparcie psychologiczne, terapeutyczne lub inne działania aktywności społecznej i zawodowej.	Zidentyfikowane problemy społeczne: ▪ handel narkotykami i dopalaczami ▪ uzależnienie od alkoholu i narkotyków ▪ przestępczość ▪ dysfunkcyjne pełnienie ról społecznych ▪ pozostawianie dzieci bez opieki ▪ bezrobocie ▪ zagrożenie bezdomnością ▪ bierność, wyuczona bezradność mieszkańców. Zasadność planowanego CALu została potwierdzona w badaniach jakościowych (por. s. 20, 24, 27 Raportu z Zadania 3), z zaznaczeniem konieczności stworzenia oferty dla licznej grupy osób starszych zamieszkujących ten obszar. Zidentyfikowano również ryzyko powielania podmiotów zorientowanych na opiekę nad dziećmi w bliskiej lokalizacji (vis a vis ul. Pomorskiej 11 w Centrum Zajęć Pozaszkolnych prowadzona jest świetlica dla dzieci). Dlatego rekomenduje się: ▪ ścisłą współpracę między planowanym CAŁem przy Pomorskiej 11 a CZP przy Pomorskiej 16 tak, aby realizowane działania były komplementarne ▪ ukierunkowanie centrum aktywności lokalnej przy ul. Pomorskiej 11 na działania na rzecz osób starszych ▪ uwzględnienie w ofercie (zwłaszcza terapeutycznej) działań skierowanych dla dorosłych Łódzian borykających się z uzależnieniami, czy szukających porad prawnych.

Świetlica/CAL	We wniosku napisano	Propozycja zmiany opisu funkcji społecznej	Uzasadnienie
Północna 23 – profil ogólny	Świetlica środowiskowa, placówka dzienna dla dzieci/młodzieży w formie opiekuńczej, integracja różnych członków społeczności, działania <u>międzypokoleniowe</u>	Centrum aktywności lokalnej (CAL) <u>dla różnych grup wiekowych</u>, z ofertą aktywności pozwalających na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych. Centrum organizować będzie np. czas wolny dla mieszkańców, zajęcia sportowe, rozwój w postaci kół zainteresowań czy wykładów i spotkań tematycznych, jak również wsparcie w nauce dla dzieci i młodzieży.	Zidentyfikowane problemy społeczne: ▪ handel narkotykami i dopalaczami ▪ uzależnienie od alkoholu i narkotyków ▪ przestępczość ▪ dysfunkcyjne pełnienie ról społecznych ▪ pozostawianie dzieci bez opieki ▪ bezrobocie ▪ zagrożenie bezdomnością ▪ bierność, wyuczona bezradność mieszkańców. Zasadność planowanego CALu została potwierdzona w badaniach jakościowych (por. s. 24, 27, 31 Raportu z Zadania 3), z zaznaczeniem konieczności stworzenia oferty dla różnych grup wiekowych, celem zaktywizowania mieszkańców dość „peryferyjnego” obszaru. Ze względu na bliskość planowanego centrum aktywności lokalnej o profilu senioralnym przy Pomorskiej 11 oraz istniejącego Centrum Zajęć Pozaszkolnych (CZP) dla dzieci, rekomenduje się ścisłą współpracę między planowanym przy Północnej 23 CAŁem o profilu ogólnym z CAŁem o profilu senioralnym przy Pomorskiej 11 oraz CZP przy Pomorskiej 16 tak, aby realizowane działania były komplementarne.

Świetlica/CAL	We wniosku napisano	Propozycja zmiany opisu funkcji społecznej	Uzasadnienie
Sienkiewicza 22 – profil ogólny	Świetlica środowiskowa, niesienie pomocy dzieciom , placówka wsparcia dziennego w formie opiekuńczej (lub opiekuńczo-specjalistycznej)	Centrum aktywności lokalnej (CAL) i miejsce wsparcia przedsiębiorczości dla różnych grup wiekowych , z ofertą aktywności pozwalających na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych. Centrum organizować będzie np. czas wolny dla mieszkańców, zajęcia sportowe, rozwój w postaci kół zainteresowań czy wykładów i spotkań tematycznych, jak również wsparcie w nauce dla dzieci i młodzieży.	Zidentyfikowane problemy społeczne: ▪ ubóstwo ▪ przemoc ▪ zaburzenia psychiczne wśród dzieci i młodzieży prowadzące do dużych deficytów dydaktycznych ▪ brak wzorców i niewiedza, które zachowania są poprawne, a które niemoralne i destrukcyjne. Zasadność planowanego CALu została potwierdzona w badaniach jakościowych (por. s. 23, 27-28 Raportu z Zadania 3), z rekomendacją dotyczącą profilowania oferty (jak niżej). Z uwagi na popularność świetlicy środowiskowej zlokalizowanej przy ul. Sienkiewicza 60, rekomenduje się, aby w centrum aktywności lokalnej realizowane były działania na rzecz różnych grup wiekowych zorientowane m.in. na wsparcie przedsiębiorczości, a jednocześnie działania komplementarne do tych oferowanych przez świetlicę „Anielisko”. Profil działalności uwzględniający zajęcia związane z budowaniem przedsiębiorczych postaw wynika m.in. ze zdiagnozowanego niskiego stopnia przedsiębiorczości Łodzian (por. Studium wykonalności dla Projektu 2).

Świetlica/CAL	We wniosku napisano	Propozycja zmiany opisu funkcji społecznej	Uzasadnienie
Piotrkowska 115 – profil ogólny	Świetlica środowiskowa, niesienie pomocy dzieciom , placówka wsparcia dziennego w formie opiekuńczej (lub opiekuńczo-specjalistycznej)	Centrum aktywności lokalnej (CAL) <u>dla różnych grup wiekowych</u> , z ofertą aktywności pozwalających na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych. Centrum organizować będzie np. czas wolny dla mieszkańców, zajęcia sportowe, rozwój w postaci kół zainteresowań czy wykładów i spotkań tematycznych, jak również wsparcie w nauce dla dzieci i młodzieży.	Zidentyfikowane problemy społeczne: ■ żebractwo ■ przemoc domowa ■ alkoholizm. Zasadność planowanego CALu została potwierdzona w badaniach jakościowych (por. s. 25, 28 Raportu z Zadania 3). Ogólny profil działalności pozwoli mieszkańcom centrum Miasta na swobodne współtworzenie oferty centrum aktywności zgodnie z ich potrzebami, specyficznymi ze względu na turystyczną lokalizację.
Legionów 44 – profil z funkcją terapeutyczną	Świetlica środowiskowa	Centrum aktywności lokalnej (CAL) <u>z dodatkowymi funkcjami terapeutycznymi, dla różnych grup wiekowych</u> , z ofertą aktywności pozwalających na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych. Centrum organizować będzie np. czas wolny dla mieszkańców, zajęcia sportowe, rozwój w postaci kół zainteresowań czy wykładów i spotkań tematycznych, jak również wsparcie w nauce dla dzieci i młodzieży. Dodatkowo w CAL realizowana będzie funkcja terapeutyczna, w tym m.in. wsparcie psychologiczne, zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne	Zidentyfikowane problemy społeczne: ■ uzależnienie od alkoholu i narkotyków ■ przestępczość ■ dysfunkcyjne pełnienie ról społecznych ■ pozostawianie dzieci bez opieki ■ samotność wśród dorosłych ■ zagrożenie bezdomnością ■ bierność, roszczeniowość mieszkańców Zidentyfikowane potrzeby: ■ wsparcie terapeutyczne i psychologiczne ■ aktywizacja osób starszych ■ działania mające na celu wykształcenie lokalnego lidera ■ indywidualizacja działań, praca podwórkowa.

Świetlica/CAL	We wniosku napisano	Propozycja zmiany opisu funkcji społecznej	Uzasadnienie
		lub inne działania aktywności społecznej i zawodowej.	Opisane przez rozmówców badań jakościowych (diad z LS, GO, spotkań Zespołu, badań terenowych), problemy społeczne oraz potrzeby mieszkańców okolic ul. Legionów dookreślone analizami danych zastanych (por. s. 26-28 Raportu z Zadania 3) potwierdzają wysokie zapotrzebowanie na planowaną funkcję społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia terapeutycznego i psychologicznego, a także z ofertą aktywności dedykowaną dzieciom, młodzieży oraz seniorom. Ze względu na niewielką odległość między dwoma zaplanowanymi centrami aktywności lokalnej przy ul. Legionów, rekomenduje się profilowanie oferty tak, by uzupełniała się ona w obu sąsiadujących punktach. CAL przy ul. Legionów 44 miałby być miejscem spotkań dla mieszkańców od zachodniej strony (okolice ul. Mielczarskiego, Cmentarnej) i prowadzić zajęcia terapeutyczne skierowane głównie dla najmłodszych dzieci, dzieci w wieku szkolnym, m.in. ze względu na lokalizację domu dla małoletnich matek z dziećmi pod tym samym adresem

Świetlica/CAL	We wniosku napisano	Propozycja zmiany opisu funkcji społecznej	Uzasadnienie
Legionów 20 – profil z funkcją terapeutyczną	Świetlica środowiskowa	Centrum aktywności lokalnej (CAL) z dodatkowymi funkcjami terapeutycznymi, dla różnych grup wiekowych, z ofertą aktywności pozwalających na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych. Centrum organizować będzie np. czas wolny dla mieszkańców, zajęcia sportowe, rozwój w postaci kół zainteresowań czy wykładów i spotkań tematycznych, jak również wsparcie w nauce dla dzieci i młodzieży. Dodatkowo w CAL realizowana będzie funkcja terapeutyczna, w tym m.in. wsparcie psychologiczne, zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne lub inne działania aktywności społecznej i zawodowej.	Zidentyfikowane problemy społeczne: ▪ uzależnienie od alkoholu i narkotyków ▪ przestępczość ▪ dysfunkcyjne pełnienie ról społecznych ▪ pozostawianie dzieci bez opieki ▪ samotność wśród dorosłych ▪ zagrożenie bezdomnością ▪ bierność, roszczeniowość mieszkańców Zidentyfikowane potrzeby: ▪ wsparcie terapeutyczne i psychologiczne ▪ aktywizacja osób starszych ▪ działania mające na celu wykształcenie lokalnego lidera ▪ indywidualizacja działań, praca podwórkowa. Opisane przez rozmówców badań jakościowych (diad z LS, GO, spotkań Zespołu, badań terenowych), problemy społeczne oraz potrzeby mieszkańców okolic ul. Legionów dookreślone analizami danych zastanych (por. s. 26-28 Raportu z Zadania 3) potwierdzają wysokie zapotrzebowanie na planowaną funkcję społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia terapeutycznego i psychologicznego, a także z ofertą aktywności dedykowaną dzieciom, młodzieży oraz seniorom. Ze względu na niewielką odległość między dwoma zaplanowanymi centrami aktywności lokalnej przy

Świetlica/CAL	We wniosku napisano	Propozycja zmiany opisu funkcji społecznej	Uzasadnienie
			ul. Legionów, rekomenduje się profilowanie oferty tak, by uzupełniała się ona w obu sąsiadujących punktach. CAL przy ul. Legionów 20 w założeniu gromadzić ma mieszkańców z okolic ul. Zachodniej oraz prowadzić działania terapeutyczne zorientowane głównie na dzieci wchodzące w wiek nastoletni i młodzież.

Źródło: Opracowanie własne.

W toku prowadzonych badań ilościowych i jakościowych (w tym terenowych) opisanych w rozdziale 2. niniejszego Raportu powyżej potwierdzono, że stworzenie CALi to bardzo dobry pomysł. Charakter przeprowadzek i wdrożony model zasiedlania sprawi, że na obszar ROCł częściowo będą napływali nowi mieszkańcy. Oferowane przez Operatorów działania integracyjne i międzypokoleniowe pomogą w budowaniu aktywności społecznej i więzi między mieszkańcami. Przy szerszej definicji oferty CALi (jako kontrast dla świetlic zorientowanych na dzieci) możliwe będzie bardziej elastyczne kształtowanie oferty i odpowiadanie na realne potrzeby mieszkańców centrum miasta.

4.4. Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora/operatorów

W ramach określenia zakresu koniecznej wiedzy i kompetencji operatorów dokonano analizy danych i materiałów (w tym ogłoszeń o konkursach, przetargów) polskich podmiotów świadczących usługi w zakresie analogicznym lub zbliżonym do zaplanowanych funkcji społecznych. Ponadto, przeprowadzono wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami wybranych podmiotów z doświadczeniem w realizacji tego typu działań. Bliższe spojrzenie na wybrane przykłady obecnie realizowanych analogicznych funkcji społecznych pozwoliło na ocenę stopnia realizacji pierwotnych założeń i skuteczność podejmowanych działań poprzez pryzmat doświadczenia i kompetencji podmiotów odpowiedzialnych za ww. funkcje w Łodzi. Proponowany zakres wiedzy i kompetencji podmiotów realizujących poszczególne funkcje społeczne w ramach ROCL przedstawiono w tabelach poniżej. Określono również minimalny zakres usług/działań oraz wymagane doświadczenia operatora. Wszystkie opisane w niniejszym raporcie funkcje mają za zadanie realizować cele GPR. Poniższe treści są gotowe do wykorzystania w procesie wyboru operatora poprzez uwzględnienie ich w dokumentacji otwartego konkursu ofert na wspieranie/powierzenie realizacji zadań publicznych.

Centra aktywności lokalnej

Centra aktywności lokalnej, jak sama nazwa wskazuje, to przestrzenie aktywnych pokoleń skupiające ludzi poszukujących towarzystwa i ciekawych pomysłów na spędzanie wolnego czasu. W ślad za coraz bardziej popularnym zjawiskiem ekonomii czy gospodarki współpracy i współdzielenia się (*sharing economy*), w takim miejscu można oczekiwać wymiany doświadczeń, zasobów wiedzy, nowych pomysłów, czy zdobywania i przekazywania nowych umiejętności. Dla wszystkich tych aktywności wspólnym mianownikiem jest czas spędzony z drugim człowiekiem, oraz wzajemna wymiana korzyści – jak zakłada jedna z głównych reguł np. w Miejscu Akcji PACA40 w Warszawie⁴². CALe, to także miejsce organizowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, forma zajęć pozaszkolnych mająca w zamierzeniu rozwijać pasje młodego człowieka i wspierać rodziny w wychowaniu.

Mnogość form aktywności, które mógłby organizować operator we współpracy ze społecznością lokalną i w odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby (por. Tabela 8., wiersz Minimalny zakres usług), skłania do wniosku, iż szczegółowy program działań – ponad ogólne zdefiniowane poniżej ramy – powinien powstawać w CALach oddolnie, dopiero po zadowoleniu się Operatora w użyczonej lokalności.

Uwzględniając różne możliwości i kompetencje zgłaszane przez potencjalnych operatorów w toku badań, bardziej rozdrobniony i lokalnie zorientowany charakter działań oraz przeprowadzoną weryfikację potrzeb i pożądanych obszarów aktywności świetlic – centrów aktywności lokalnej, wyodrębnione zostały 4 profile działalności tego typu punktów (szczegółowe opisy wymagań i warunków realizacji zadań zawierają Tabele 8-11 w dalszej części niniejszego podrozdziału):

⁴² Strona <http://centrumpaca.pl/o-paca/> [dostęp: 4 marca 2019]

1) Centra aktywności lokalnej o profilu ogólnym, zbliżone do klubu/domu sąsiedzkiego

Miejsca pełniące funkcje klubów osiedlowych, centrów aktywności lokalnej dla różnych grup wiekowych, prowadzące programy pozwalające na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych. Pracownicy CALi organizacją mieszkańcom sąsiedztwa czas wolny w formie zajęć sportowych, kół zainteresowań, wykładów tematycznych czy oferując dzieciom i młodzieży wsparcie w nauce.

Miejsca te zgodnie z intencjami UMŁ nie byłyby definiowane jako świetlice w myśl Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz Ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

Północna 23	Sienkiewicza 22	Piotrkowska 115
-------------	-----------------	-----------------

2) Centra aktywności lokalnej z funkcją terapeutyczną

Podobnie jak wyżej, w programie przewidziane byłyby aktywności dla szerokiego grona odbiorców, jednak ze względu na sprzyjające warunki lokalowe oraz zdiagnozowane potrzeby, działania w niżej wskazanych świetlicach/CALach/Klubach Sąsiedzkich uzupełnione byłyby o wsparcie psychologiczne, zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz inne działania sprzyjające wyrównywaniu szans przedstawicielom grup docelowych.

Legionów 20	Legionów 44	Rewolucji 1905 r. 15
-------------	-------------	----------------------

3) Centrum aktywności lokalnej o profilu senioralnym (Centrum Aktywności Seniora/Klub Seniora)

Miejsce aktywności lokalnej działające na zasadach jak w profilu ogólnym powyżej, ale zapewniające w pierwszej kolejności rozwój i aktywizację społeczną osób starszych, ich zainteresowań, umożliwiające pobyt zarówno w trakcie dnia, popołudniami, jak i wieczorami oraz aktywność w towarzystwie innych rówieśników oraz grup wielopokoleniowych. Profil senioralny wynika z obecności na rynku łódzkim już kilku prężnie działających świetlic zorientowanych głównie na dzieci. W toku badań weryfikujących zapotrzebowanie na poszczególne funkcje zidentyfikowano również niedostateczną liczbę miejsc wspierających seniorów w ich działaniach, oferujących wsparcie prawne, terapeutyczne czy psychologiczne.

Pomorska 11

4) Świetlica artystyczna/Centrum aktywności lokalnej o profilu artystycznym

W jednej z zaplanowanych lokalizacji przewidziana jest funkcja świetlicy o profilu artystycznym. Miejsce to ma przede wszystkim zapewniać organizację wolnego czasu mieszkańców, głównie w zakresie rozwoju zainteresowań z obszaru kultury i sztuki oraz rozwijania talentów. W odróżnieniu od pozostałych CALi, w działaniach tego punktu będzie widoczny nacisk na działania typowo artystyczne (m.in. wizyty w muzeach i galeriach).

Rewolucji 1905 r. 17

Mając na uwadze powyższe profile, zaproponowano zakres działań, wymagań oraz warunki realizacji zadania dla każdego rodzaju świetlicy.

Tabela 8. Wymagania konkursowe na operatora CALu/klubu sąsiedzkiego – **profil ogólny**.

1) Świetlice – Centra aktywności lokalnej o **profilu ogólnym**, zbliżone do klubu/domu sąsiedzkiego

Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora

Kandydat na Operatora CAL / klubu sąsiedzkiego wykazuje posiadanie doświadczenia, w tym:

- 1) Wykaże, że w ostatnich 3 latach przed terminem złożenia oferty:
 - a. Realizował działania integracyjno-animacyjne angażujące mieszkańców i społeczności lokalne.

Ewentualnie do rozważenia/uwzględnienia według potrzeb JST:

 - a. **Kryterium dodatkowe/premiujące:** Wykazuje znajomość lokalnej specyfiki – brał udział/realizował projekt w obszarze realizacji działań społecznych angażujących mieszkańców Miasta
 - b. **Kryterium dodatkowe/premiujące:** Ma doświadczenie w prowadzeniu działań rewitalizacyjnych lub w pracy na rzecz mieszkańców obszarów rewitalizowanych
 - c. **Kryterium dodatkowe/premiujące:** Posiada doświadczenie we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego
- 2) Zaprezentuje koncepcję funkcjonowania CAL i plan działań integracyjnych angażujących wszystkie docelowe grupy z uwzględnieniem dotychczas zdobytych doświadczeń i prowadzonych działań.
- 3) Zaplanuje ramową strategię komunikacji marketingowej i komunikacji z interesariuszami z otoczenia.

Kandydat na Operatora CAL zaangażuje **minimum 3 ekspertów** wchodzących w skład kadry Operatora centrum aktywności lokalnej, którzy posiadają przygotowanie merytoryczne oraz doświadczenie w prowadzeniu, inicjowaniu działań wspierających rozwój i integrację lokalnej społeczności. Osoby/funkcje możliwe do zaangażowania w prowadzenie Centrum (w zależności od koncepcji CAL) to np.:

- 1) **Koordinator/ka**, który/która:
 - a. posiada co najmniej wykształcenie wyższe,
 - b. wykazuje się minimum 2-letnim doświadczeniem w realizacji usług, projektów, wydarzeń, działań na rzecz lokalnej społeczności, w ramach prac w sektorze oświaty, organizacji pozarządowych lub np. pomocy społecznej.
- 2) Co najmniej jedna osoba pełniąca funkcję **Animatora**:

- a. minimum roczne doświadczenie w prowadzeniu działań animacyjnych z różnymi grupami odbiorców (z zastrzeżeniem Uwagi poniżej), potwierdzone referencjami/zaświadczeniem.

3) **Osoba pracująca z dziećmi w CAL/klubie sąsiedzkim**, to osoba posiadająca kwalifikacje np.:

- a. wychowawcy,
- b. pedagoga lub
- c. psychologa.

UWAGA:

W centrum aktywności lokalnej z dziećmi może pracować osoba, która:

- nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;
- wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Poniżej przedstawiono przykładowe opcjonalne szczegółowe wymogi dotyczące wykształcenia/uprawnień do ewentualnego uwzględnienia w konkursie w razie potrzeby lub jako aspekty mogące podlegać ocenie punktowej:

1) w przypadku **wychowawcy**:

a. wykształcenie wyższe

- na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, socjologia, praca socjalna, nauki o rodzinie lub
- na innym kierunku, którego program obejmuje resocjalizację, pracę socjalną, pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą lub
- na dowolnym kierunku, uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, nauk o rodzinie, resocjalizacji lub kursem kwalifikacyjnym z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej,

lub

b. co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe i udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy z dziećmi lub rodziną;

2) w przypadku **pedagoga** – tytuł zawodowy magistra na kierunku pedagogika albo pedagogika specjalna;

3) w przypadku **psychologa** – prawo wykonywania zawodu psychologa w rozumieniu ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz. U. poz. 763 i 1798 oraz z 2009 r. poz. 120 i 753);

4) w przypadku **opiekuna dziecięcego** – ukończoną szkołę przygotowującą do pracy w zawodzie opiekuna dziecięcego lub pielęgniarstwa albo studia pedagogiczne.

Minimalny zakres usług/działań operatora

- 1) Działalność wspomagająca **rozwój wspólnot i społeczności lokalnych**, budowanie więzi sąsiedzkich,
w tym m.in.: animowanie, pobudzanie aktywności, angażowanie mieszkańców w sprawy lokalne
- 2) **Stymulowanie oddolnych inicjatyw mieszkańców i wspieranie w realizacji** zgłaszanych pomysłów, motywowanie do podejmowania działań na rzecz dobra wspólnego; wspieranie organizacji działań integracyjno-animacyjnych i międzypokoleniowych dla lokalnej społeczności
- 3) Tworzenie przyjaznej i **otwartej przestrzeni dla mieszkańców, nieodpłatne udostępnianie pomieszczeń** na potrzeby i działania mieszkańców, nieformalnych grup i liderów oraz NGOs
- 4) **Organizacja czasu wolnego dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych, starszych oraz OzN**, z uwzględnieniem działań międzypokoleniowych i integracyjnych, w tym m.in.: rozwijanie pasji, talentów, prowadzenie kół zainteresowań i rozbudzanie ciekawości świata
- 5) Działalność z zakresu **aktywizacji zawodowej** z wykorzystaniem zasobów lokalnej społeczności
- 6) Przeprowadzanie **regularnej diagnozy potrzeb** w sąsiedztwie, identyfikacja liderów lokalnych
- 7) **Działania animacyjne**, przygotowujące społeczność lokalną na wprowadzenie nowej funkcji w Obszarze, które stworzą atrakcyjną ofertę dla dzieci i młodzieży i w ten sposób zachęcą do korzystania z oferty CAL
- 8) **Administrowanie lokalem i powierzonym mieniem**, dbanie o utrzymanie stanu technicznego pozwalającego na realizację zaplanowanych w tym miejscu działań.

Warunki realizacji zadania

Głównym celem konkursu jest wsparcie realizacji zadania dotyczącego prowadzenia centrum aktywności lokalnej/światlicy/klubu sąsiedzkiego dla różnych grup wiekowych, z ofertą aktywności pozwalających na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych.

Centrum organizować będzie np. czas wolny dla mieszkańców, zajęcia sportowe, rozwój w postaci kół zainteresowań czy wykładów i spotkań tematycznych, jak również wsparcie w nauce dla dzieci i młodzieży.

Powyższe cele realizowane będą w łącznym wymiarze minimum 40 godzin tygodniowo, w godzinach porannych i w godzinach popołudniowych/wieczornych, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami grup docelowych.

Prowadzenie CAL/klubu sąsiedzkiego angażującego mieszkańców sąsiedztwa – dzieci, młodzież, osoby dorosłe i osoby starsze – odbywać się będzie w pomieszczeniu, które zostanie użyczone wraz z wyposażeniem Operatorowi na czas realizacji umowy:

- 1) Celem zadania jest prowadzenie centrum aktywności lokalnej (CAL) w formie klubu sąsiedzkiego przy ul. Północnej 23 w lokalu użytkowym o pow. 108,70 m² w latach 2019 - ...

Obiekt wyposażony jest m.in. w:

- salę wielofunkcyjną/kinową o pow. 43 m² (m.in.: krzesła z możliwością sztaplowania, stół),
- 2 pomieszczenia warsztatowe o pow. 12,8 i 13,8 m²,
- pomieszczenie biurowe o pow. 12 m² (m.in.: biurko, krzesła obrotowe, szafki, regały),
- zaplecze sanitarno-socjalne w pełni wyposażone złożone z 3 sanitariatów o pow. 19,10 m² (m.in.: zlewozmywak, szafki, stół oraz krzesła),
- pomieszczenie pomocnicze / magazynek o pow. 8 m².

- 2) Celem zadania jest prowadzenie centrum aktywności Lokalnej (CAL) w formie klubu sąsiedzkiego i **miejsca wsparcia przedsiębiorczości** dla różnych grup wiekowych, przy **ul. Sienkiewicza 22** w lokalu użytkowym o powierzchni 145,72 m² w latach 2019 -

W obiekcie znajduje się:

- sala świetlicowa,
- sala zajęciowa do prowadzenia spotkań/zajęć dla dzieci i młodzieży (dla ok. 35 osób),
- sala warsztatowa na zajęcia rozwojowe,
- pomieszczenie socjalne (wyposażone w m.in.: zlewozmywak, szafki, stół oraz krzesła),
- WC dla osób z niepełnosprawnościami (m.in.: umywalka, poręcz, natrysk).

- 3) Celem zadania jest prowadzenie centrum aktywności Lokalnej (CAL) w formie klubu sąsiedzkiego przy **ul. Piotrkowskiej 115** w lokalu użytkowym o powierzchni 270,44 m² + 8,44 m² w latach 2019 -

Obiekt w pełni wyposażony oferuje:

- pomieszczenia świetlicy na parterze (89,31 m²) i na I piętrze (181,13 + 8,44 m²),
- wspólne pomieszczenie socjalne (m.in.: lodówka, zlewozmywak, zmywarka, szafki),
- pomieszczenie gospodarcze (m.in.: zlew, krata odpływowa),
- toaletę + toaletę dla osób z niepełnosprawnościami (m.in.: umywalka, miska ustępowa, poręcz, pisuar).

Kluczowe jest uwzględnienie w planach funkcjonowania CAL/Klubu Sąsiedzkiego działań, które prowadzić będą do tworzenia więzi społecznych i wzrostu kapitału społecznego, wykształcenia w mieszkańcach sąsiedztwa postaw wzajemnej pomocy, życzliwości i otwartości na potrzeby sąsiadów, tolerancji wobec przedstawicieli różnych grup społecznych, wytworzenia i umocnienia więzi sąsiedzkich oraz wzmocnienia współpracy wielopokoleniowej.

Działania Operatora CAL/klubu sąsiedzkiego powinny być odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności, ale mają też inicjować i wyzwać lokalne, oddolne inicjatywy, wspierać działania wolontarystyczne. Po rozstrzygnięciu konkursu, zadaniem Oferenta – w roli Operatora – będzie operacjonalizacja, wdrożenie, bieżący monitoring i okresowa ewaluacja zaproponowanych działań. Nacisk powinien być jednak położony na udzielanie towarzyszącego wsparcia poprzez działania integracyjne, edukacyjne, środowiskowe (np. pomoc w organizacji życia społeczno-kulturowego najbliższego sąsiedztwa).

Prowadzenie centrów aktywności lokalnej zostało ujęte w „Wieloletnim Programie współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3

ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2019-2020” (por. Uchwała nr Rady Miejskiej w Łodzi).

Wykonawca/Operator zapewni wszystkie materiały niezbędne do realizacji zaplanowanych działań.

Nie jest możliwe pobieranie jakichkolwiek opłat za działania i usługi pożytku publicznego świadczone w lokalach objętych projektem.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 9. Wymagania konkursowe na operatora CALu / klubu sąsiedzkiego – profil z funkcją terapeutyczną.

2) Centra aktywności lokalnej z funkcją terapeutyczną, zbliżone do klubu/domu sąsiedzkiego

Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora

Kandydat na Operatora CAL z funkcją terapeutyczną wykazuje posiadanie doświadczenia, w tym

- 1) Wykaże, że w ostatnich 3 latach przed terminem złożenia oferty:
 - a. Realizował działania integracyjno-animacyjne angażujące mieszkańców i społeczności lokalne, zwłaszcza dedykowane dzieciom i młodzieży, osobom starszym i/lub osobom z niepełnosprawnościami.
 - b. Realizował działalność terapeutyczną w obszarze, którego dotyczy przedmiotowa oferta planowanych do realizacji usług.

Ewentualnie do rozważenia/uwzględnienia według potrzeb JST:

- a. **Kryterium dodatkowe/premiujące:** Wykazuje znajomość lokalnej specyfiki – brał udział/realizował projekt w obszarze realizacji działań społecznych angażujących mieszkańców Miasta
 - b. **Kryterium dodatkowe/premiujące:** Brał udział/realizował projekt we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego ... – w obszarze realizacji działań społecznych angażujących mieszkańców i/lub terapeutycznych realizowanych na rzecz mieszkańców
- 2) Zaprezentuje koncepcję funkcjonowania CAL z funkcją terapeutyczną i plan działań integracyjnych angażujących wszystkie docelowe grupy z uwzględnieniem dotychczas zdobytych doświadczeń i prowadzonych działań.
 - 3) Zaplanuje ramową strategię komunikacji marketingowej i komunikacji z interesariuszami z otoczenia.

Wymagania kadrowe

dla CAL z funkcją terapeutyczną przy ul. Rewolucji 1905 r. 15

Kandydat na Operatora CAL z funkcją terapeutyczną i klubem rodziców/klubem sąsiedzkim zaangażuje w skład kadry centrum **minimum 7 pełnych etatów**, w tym osoby, które posiadają

przygotowanie merytoryczne oraz doświadczenie w prowadzeniu, inicjowaniu działań wspierających rozwój i integrację lokalnej społeczności oraz prowadzenie terapii. Osoby/funkcje możliwe do zaangażowania w prowadzenie CAL z funkcją terapeutyczną to np.:

- 1) **Kierownik/Koordynator**, który/która
 - a. posiada co najmniej wykształcenie wyższe,
 - b. minimum 3-letnie doświadczenie w realizacji usług, projektów, wydarzeń, działań na rzecz lokalnej społeczności, w ramach prac w sektorze oświaty, organizacji pozarządowych lub np. pomocy społecznej.

Osoba będąca kierownikiem/koordynatorem centrum aktywności lokalnej może jednocześnie posiadać kwalifikacje wychowawcy, terapeuty itp. (jak niżej) i aktywnie pełnić również te role w CAL.

Przykładowe opcjonalne szczegółowe wymogi dotyczące wykształcenia do ewentualnego uwzględnienia w konkursie w razie potrzeby JST, np. jako **kryterium premiujące** lub jako aspekty mogące podlegać ocenie punktowej:

- c. posiada co najmniej wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, socjologia, praca socjalna, nauki o rodzinie lub na innym kierunku, którego program obejmuje resocjalizację, pracę socjalną, pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą lub
- d. posiada co najmniej wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku nauk społecznych, artystycznych, w obszarze kultury i sztuki (np. filologia, kulturoznawstwo, animacja kultury, AWF, politologia, muzykologia, rytmika, akademia muzyczna), uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, nauk o rodzinie, resocjalizacji lub kursem kwalifikacyjnym z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej.

- 2) Co najmniej 2 osoby pełniące funkcje **Wychowawców/Animatorów**, które posiadają:
 - a. Minimum wykształcenie wyższe oraz
 - b. minimum 2-letnie doświadczenie w prowadzeniu działań animacyjnych z różnymi grupami odbiorców z zastrzeżeniem punktu 3) poniżej potwierdzone referencjami/zaświadczeniem;

Poniżej przedstawiono przykładowe opcjonalne szczegółowe wymogi dotyczące wykształcenia/uprawnień Wychowawcy/Animatora do ewentualnego uwzględnienia w konkursie w razie potrzeby jako **kryterium premiujące** lub jako aspekty mogące podlegać ocenie punktowej:

W przypadku Wychowawcy:

- a. wykształcenie wyższe
 - na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, socjologia, praca socjalna, nauki o rodzinie lub

- na innym kierunku, którego program obejmuje resocjalizację, pracę socjalną, pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą lub
- na dowolnym kierunku, uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, nauk o rodzinie, resocjalizacji lub kursem kwalifikacyjnym z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej.

W przypadku Animatora

- ukończony kurs lub certyfikat animatora czasu wolnego i minimum roczne doświadczenie w prowadzeniu działań animacyjnych z różnymi grupami odbiorców.

- 3) Co najmniej **1 psycholog** posiadający/a prawo wykonywania zawodu psychologa w rozumieniu ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz. U. poz. 763 i 1798 oraz z 2009 r. poz. 120 i 753)
- 4) Co najmniej **2 terapeutów** z udokumentowanym przygotowaniem do prowadzenia terapii o profilu potrzebnym w pracy z dzieckiem i rodziną, w tym np.
 - a. Logoped(k)ę, socjoterapeut(k)ę, terapeut(k)ę, itp.

Poniżej przedstawiono przykładowe opcjonalne szczegółowe wymogi dotyczące wykształcenia/uprawnień Wychowawcy/Animatora do ewentualnego uwzględnienia w konkursie w razie potrzeby jako **kryterium premiujące** lub jako aspekty mogące podlegać ocenie punktowej:

- b. Terapeuta specjalista z udokumentowanym doświadczeniem w prowadzeniu
 - integracji sensorycznej
 - terapii uzależnień
 - arteterapii.

- 5) Osoba pracująca z dziećmi posiadająca kwalifikacje pedagoga wczesnoszkolnego, opiekuna dziecięcego lub pokrewne

UWAGA:

W centrum aktywności lokalnej z dziećmi może pracować osoba, która:

- nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;
- wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Wymagania kadrowe

dla CAL z funkcją terapeutyczną przy ul. Legionów 20a

Kandydat na Operatora CAL z funkcją terapeutyczną zaangażuje w skład kadry centrum **minimum 3 pełne etaty**, w tym osoby, które posiadają przygotowanie merytoryczne oraz doświadczenie w prowadzeniu, inicjowaniu działań wspierających rozwój i integrację lokalnej społeczności oraz prowadzenie terapii. Osoby/funkcje możliwe do zaangażowania w prowadzenie CAL z funkcją terapeutyczną to np.:

- 1) Kierownik/Koordinator
- 2) Co najmniej 1 osoba pełniąca funkcje **Wychowawcy/Animatora**
- 3) Co najmniej 1 osoba posiadająca kwalifikacje **psychologa lub terapeuty** z udokumentowanym przygotowaniem do prowadzenia terapii o profilu potrzebnym w pracy z dzieckiem i rodziną, w tym np. socjoterapeut(k)a, terapeut(k)a, itp.

Osoba będąca kierownikiem/koordynatorem centrum aktywności lokalnej może jednocześnie posiadać kwalifikacje wychowawcy/terapeuty itp. i aktywnie pełnić również te role w CAL.

UWAGA:

W centrum aktywności lokalnej z dziećmi może pracować osoba, która:

- nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;
- wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Przykładowe szczegółowe (w tym opcjonalne) wymogi dotyczące wykształcenia czy uprawnień powyższych osób do ewentualnego uwzględnienia w konkursie w razie potrzeby jako **kryterium premiujące** lub jako aspekty mogące podlegać ocenie punktowej są w przypadku CAL przy ul. Legionów 20 tożsame ze wskazanymi powyżej dla CAL przy Rewolucji 1905 r. 15.

Wymagania kadrowe

dla CAL z funkcją terapeutyczną przy ul. Legionów 44

Kandydat na Operatora CAL z funkcją terapeutyczną zaangażuje w skład kadry centrum **minimum 3 pełne etaty**, w tym osoby, które posiadają przygotowanie merytoryczne oraz doświadczenie w prowadzeniu, inicjowaniu działań wspierających rozwój i integrację lokalnej społeczności oraz

prowadzenie terapii. Osoby/funkcje możliwe do zaangażowania w prowadzenie CAL z funkcją terapeutyczną to np.:

- 1) **Kierownik/Koordynator**
- 2) Co najmniej **1** opiekun(ka) dziecięcy(a), **wychowawca(czyni)/animator(ka)**
- 3) Co najmniej **1** osoba posiadająca kwalifikacje **psychologa lub terapeuty** z udokumentowanym przygotowaniem do prowadzenia terapii o profilu potrzebnym w pracy z dzieckiem i rodziną, w tym np. socjoterapeut(k)a, terapeut(k)a, logoped(k)a, itp.

Osoba będąca kierownikiem/koordynatorem centrum aktywności lokalnej może jednocześnie posiadać kwalifikacje wychowawcy/terapeuty itp. i aktywnie pełnić również te role w CAL.

UWAGA:

W centrum aktywności lokalnej z dziećmi może pracować osoba, która:

- nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;
- wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Przykładowe szczegółowe (w tym opcjonalne) wymogi dotyczące wykształcenia czy uprawnień powyższych osób do ewentualnego uwzględnienia w konkursie w razie potrzeby jako **kryterium premiujące** lub jako aspekty mogące podlegać ocenie punktowej są w przypadku CAL przy ul. Legionów 44 tożsame ze wskazanymi powyżej dla CAL przy Rewolucji 1905 r. 15.

Minimalny zakres usług/działań operatora CAL z funkcją terapeutyczną

Jak wyżej w CAL o profilu ogólnym:

- 1) Działalność wspomagająca **rozwój wspólnot i społeczności lokalnych**, budowanie więzi sąsiedzkich, w tym m.in.: animowanie, pobudzanie aktywności, angażowanie mieszkańców w sprawy lokalne
- 2) **Stymulowanie oddolnych inicjatyw mieszkańców i wspieranie w realizacji** zgłaszanych pomysłów, motywowanie do podejmowania działań na rzecz dobra wspólnego; wspieranie organizacji działań integracyjno-animacyjnych i międzypokoleniowych dla lokalnej społeczności
- 3) Tworzenie przyjaznej i **otwartej przestrzeni dla mieszkańców, nieodpłatne udostępnianie pomieszczeń** na potrzeby i działania mieszkańców, nieformalnych grup i liderów oraz NGOs
- 4) **Organizacja czasu wolnego dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych, starszych oraz OzN**, z uwzględnieniem działań międzypokoleniowych i integracyjnych, w tym m.in.: rozwijanie pasji, talentów, prowadzenie kół zainteresowań i rozbudzanie ciekawości świata

- 5) Działalność z zakresu **aktywizacji zawodowej** z wykorzystaniem zasobów lokalnej społeczności
- 6) Przeprowadzanie **regularnej diagnozy potrzeb** w sąsiedztwie, identyfikacja liderów lokalnych
- 7) **Działania animacyjne**, przygotowujące społeczność lokalną na wprowadzenie nowej funkcji w Obszarze, które stworzą atrakcyjną ofertę dla dzieci i młodzieży i w ten sposób zachęcą do korzystania z oferty CAL
- 8) **Administrowanie lokalem i powierzonym mieniem**, dbanie o utrzymanie stanu technicznego pozwalającego na realizację zaplanowanych w tym miejscu działań,

oraz dodatkowo dla CAL o profilu terapeutycznym:
- 9) Działania z zakresu **pedagogiki podwórkowej** dla dzieci i młodzieży z utrudnioną socjalizacją oraz z niepełnosprawnościami w celu zapewnienia alternatywnych form spędzania czasu wolnego w sposób akceptowany społecznie, twórczy i atrakcyjny;
- 10) Prowadzenie **punktu konsultacji ze specjalistami** w tym z psychologiem, pedagogiem, terapeutą;

Przykładowe opcjonalne kryterium premiujące do ewentualnego uwzględnienia w konkursie w razie potrzeby lub jako element mogący podlegać ocenie punktowej:

- Konsultacje z terapeutą integracji sensorycznej, prawnikiem, logopedą, terapeutą uzależnień.

- 11) **Warsztaty profilaktyczne, socjoterapeutyczne, psychoedukacyjne, zajęcia reedukacyjne** (terapia pedagogiczna, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne), które stworzą ofertę dla dzieci i młodzieży ze specyficznymi trudnościami w nauce, zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz przejawiających zachowania ryzykowne, w celu wyrównywania ich szans edukacyjnych i zawodowych;
- 12) **Warsztaty i szkolenia dla rodzin** podopiecznych CAL oraz pozostałych mieszkańców Obszaru z zakresu przeciwdziałania przemocy oraz radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych we współpracy z organizacjami miejskimi i społecznymi działającymi w tym obszarze.

Warunki realizacji zadania

Głównym celem konkursu jest wsparcie realizacji zadania dotyczącego prowadzenia centrum aktywności lokalnej z dodatkowymi funkcjami terapeutycznymi, dla różnych grup wiekowych, z ofertą aktywności pozwalających na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych. Centrum organizować będzie np. czas wolny dla mieszkańców, zajęcia sportowe, rozwój w postaci kół zainteresowań czy wykładów i spotkań tematycznych, jak również wsparcie w nauce dla dzieci i młodzieży.

Dodatkowo w CAL realizowana będzie **funkcja terapeutyczna**, w tym m.in. wsparcie psychologiczne, zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne lub inne działania aktywności społecznej i zawodowej.

Powyższe cele realizowane będą w łącznym wymiarze minimum 40 godzin tygodniowo, w godzinach porannych i w godzinach popołudniowych/wieczornych, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami grup docelowych.

Prowadzenie CAL z funkcją terapeutyczną odbywać się będzie w pomieszczeniu, które zostanie udostępnione wraz z wyposażeniem Operatorowi na czas realizacji umowy:

- 1) Celem zadania jest prowadzenie **centrum aktywności lokalnej z funkcją terapeutyczną i klubem rodziców przy ul. Rewolucji 1905 r. 15** w lokalu użytkowym o powierzchni 414 m² w latach 2019 -

Ww. lokal zostanie udostępniony wraz z wyposażeniem wybranemu Operatorowi na czas realizacji zadania. Lokal podzielony jest m.in. na następujące części:

- sala klubowa o powierzchni 80 m² (jadalnia, stoły, krzesła dla 30 osób i 2 wychowawców),
- sala spotkań o powierzchni 60 m²,
- 2 sale zajęciowe o powierzchni 30 m² (regały na książki, zabawki, gry planszowe, artykuły plastyczne, warsztatowe, kanapa, duży stół, krzesła, pufy),
- sala do cichej nauki o pow. 30 m² (stoły, krzesła, szafki i regały),
- sala do socjoterapii o pow. 15 m² (kanapa, biurko, krzesła, pufy),
- kuchnia o pow. 30m²,
- recepcja i szatnia o pow. 20 m² (szafki na buty i ubrania dla 30 osób i 2 wychowawców),
- inne pomieszczenia pomocnicze, sanitarne i ciągi komunikacyjne (wyposażone m.in. w: zlewozmywak, szafki, stół oraz krzesła), salę do zajęć grupowych (m.in.: pufy, regały na materiały plastyczno-papiernicze oraz dokumentację, szafki).

- 2) Celem zadania jest prowadzenie **centrum aktywności lokalnej z funkcją terapeutyczną** zorientowaną głównie **na dzieci wchodzące w wiek nastoletni i młodzież** przy ul. Legionów 20a w lokalu użytkowym o 63,2m² pow. w latach 2019 -

W lokalu znajdują się następujące elementy wyposażenia:

- sala świetlicy – 27,4 m² (m.in.: pufy, kanapa, krzesła, szafki, regały na pomoce do terapii),
- pokój pomocniczy – 8,1 m²,
- aneks kuchenny dostępny z korytarza (m.in.: mikrofalówka, szafki, lodówka, kubły do segregacji odpadów w kuchni),
- 2 łazienki: męska i damska
- dostęp bezpośrednio z podwórka (bezprogowy).

3) Celem zadania jest prowadzenie centrum aktywności lokalnej z funkcją terapeutyczną zorientowaną głównie na **najmłodsze dzieci, dzieci w wieku szkolnym przy ul. Legionów 44** w lokalu użytkowym o pow. 119,0 m² w latach 2019 -

W lokalu znajdują się następujące elementy wyposażenia:

- sala spotkań o pow. 74,3 m² (m.in.: pufy, kanapa, krzesła, szafki, regały),
- pomieszczenie socjalne/pokój wychowawcy o pow. 11 m² (m.in.: mikrofalówka, szafki, lodówka, kubły do segregacji odpadów w kuchni),
- wydzielona wnęka kuchenna dostępna z korytarza,
- dwie łazienki: męska i damska – przystosowana dla osób niepełnosprawnych.

Kluczowe jest uwzględnienie w planach funkcjonowania CAL z funkcją terapeutyczną działań, które prowadzić będą do tworzenia więzi społecznych i wzrostu kapitału społecznego, wykształcenia wśród dzieci, młodzieży i mieszkańców sąsiedztwa postaw wzajemnej pomocy, życzliwości i otwartości na potrzeby sąsiadów, tolerancji wobec przedstawicieli różnych grup społecznych, wytworzenie i umocnienie więzi sąsiedzkich oraz wzmocnienie współpracy wielopokoleniowej. Działania Operatora CAL/Klubu Sąsiedzkiego powinny być odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności, ale mają też inicjować i wyzwać lokalne, oddolne inicjatywy, wspierać działania wolontarystyczne.

Prowadzenie centrów aktywności lokalnej zostało ujęte w „Wieloletnim Programie współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2019-2023” (por. Uchwała nr Rady Miejskiej w Łodzi).

Wykonawca/Operator zapewni wszystkie materiały niezbędne do realizacji zaplanowanych działań.

Nie jest możliwe pobieranie jakichkolwiek opłat za działania i usługi pożytku publicznego świadczone w lokalach objętych projektem.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 10. Wymagania konkursowe na Operatora CALu/ klubu sąsiedzkiego - **profil senioralny**.

3) Centrum aktywności lokalnej **zorientowane na Seniorów**, zbliżone do Centrum Aktywności Seniora/klubu sąsiedzkiego

Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora

Kandydat na Operatora CAL o profilu senioralnym/Centrum Aktywności Seniora/Klubu Sąsiedzkiego/ wykazuje posiadanie doświadczenia, w tym

1. Wykaże, że w ostatnich 3 latach przed terminem złożenia oferty:
 - a. Realizował działania integracyjno-animacyjne angażujące mieszkańców miasta i społeczności lokalne, zwłaszcza dedykowane osobom starszym i/lub osobom z niepełnosprawnościami.
 - b. Realizował działalność terapeutyczną w obszarze, którego dotyczy przedmiotowa oferta planowanych do realizacji usług.
2. Zaprezentuje koncepcję funkcjonowania Centrum Aktywności Seniora/CAL i plan działań integracyjnych angażujących wszystkie docelowe grupy zadania z uwzględnieniem dotychczas zdobytych doświadczeń i prowadzonych działań.
3. Zaplanuje ramową strategię komunikacji marketingowej i komunikacji z interesariuszami z otoczenia.

Kandydat na Operatora Centrum Aktywności Seniora/CAL/Klubu sąsiedzkiego zaangażuje kadrę posiadającą przygotowanie merytoryczne oraz doświadczenie w prowadzeniu i inicjowaniu działań sąsiedzkich i lokalnych, zorientowanych w szczególności na aktywizację osób starszych i zależnych, koordynowaniu zadań i administrowaniu udostępnioną przestrzenią oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Minimum 2 ekspertów wchodzących w skład kadry Operatora Centrum Aktywności Seniora/centrum aktywności lokalnej, którzy posiadają przygotowanie merytoryczne oraz doświadczenie w prowadzeniu, inicjowaniu działań wspierających rozwój i integrację lokalnej społeczności oraz prowadzenie terapii.

Osoby zaangażowane w prowadzenie Centrum to np.:

1. **Koordinator**, który/która
 - a. posiada co najmniej wykształcenie wyższe
 - b. wykazuje się minimum 3-letnim doświadczeniem w realizacji usług, projektów, wydarzeń, działań na rzecz lokalnej społeczności, w tym również na rzecz osób starszych.
2. Co najmniej **1 Animator**
 - a. co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe i minimum roczne doświadczenie w pracy z osobami starszymi potwierdzone referencjami/zaświadczeniem;

Przykładowe opcjonalne kryterium:

- b. **Kryterium dodatkowe/premiujące:** ukończony kurs lub certyfikat animatora czasu wolnego i minimum roczne doświadczenie w prowadzeniu działań animacyjnych z różnymi grupami odbiorców;

3. Co najmniej **1 psycholog** – prawo wykonywania zawodu psychologa w rozumieniu ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz. U. poz. 763 i 1798 oraz z 2009 r. poz. 120 i 753);
4. Co najmniej **1 terapeuta** z udokumentowanym przygotowaniem do prowadzenia terapii o profilu potrzebnym w pracy z osobami starszymi.

Osoba będąca kierownikiem/koordynatorem centrum aktywności lokalnej może jednocześnie posiadać kwalifikacje wychowawcy/terapeuty itp. i aktywnie pełnić również te role w CAL.

Minimalny zakres usług/działań operatora

Jak wyżej w CAL o profilu ogólnym:

- 1) Działalność wspomagająca **rozwój wspólnot i społeczności lokalnych**, budowanie więzi sąsiedzkich, w tym m.in.: animowanie, pobudzanie aktywności, angażowanie mieszkańców w sprawy lokalne
- 2) **Stymulowanie oddolnych inicjatyw mieszkańców i wspieranie w realizacji** zgłaszanych pomysłów, motywowanie do podejmowania działań na rzecz dobra wspólnego; wspieranie organizacji działań integracyjno-animacyjnych i międzypokoleniowych dla lokalnej społeczności
- 3) Tworzenie przyjaznej i **otwartej przestrzeni dla mieszkańców, nieodpłatne udostępnianie pomieszczeń** na potrzeby i działania mieszkańców, nieformalnych grup i liderów oraz NGOs
- 4) **Organizacja czasu wolnego dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych, starszych oraz OzN**, z uwzględnieniem działań międzypokoleniowych i integracyjnych, w tym m.in.: rozwijanie pasji, talentów, prowadzenie kół zainteresowań i rozbudzanie ciekawości świata
- 5) Działalność z zakresu **aktywizacji zawodowej** z wykorzystaniem zasobów lokalnej społeczności
- 6) Przeprowadzanie **regularnej diagnozy potrzeb** w sąsiedztwie, identyfikacja liderów lokalnych
- 7) **Działania animacyjne**, przygotowujące społeczność lokalną na wprowadzenie nowej funkcji w Obszarze, które stworzą atrakcyjną ofertę dla dzieci i młodzieży i w ten sposób zachęcą do korzystania z oferty CAL
- 8) **Administrowanie lokalem i powierzonym mieniem**, dbanie o utrzymanie stanu technicznego pozwalającego na realizację zaplanowanych w tym miejscu działań,
oraz dodatkowo dla CAL o profilu senioralnym z funkcją terapeutyczną:
- 9) Zachęcanie seniorów do podejmowania aktywności wolontarystycznej i **organizowanie wolontariatu**;

- 10) Warsztaty i szkolenia dla seniorów oraz pozostałych mieszkańców sąsiedztwa np. z zakresu przeciwdziałania przemocy oraz radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych we współpracy z organizacjami miejskimi i społecznymi działającymi w tym obszarze;
- 11) Prowadzenie funkcji terapeutycznej w formie punktu konsultacji ze specjalistami, w tym np. z: dietetykiem, lekarzem, gerontologiem, psychologiem, terapeutą, prawnikiem,
- 12) Działalność z zakresu aktywizacji zawodowej osób dorosłych i seniorów z wykorzystaniem zasobów lokalnej społeczności;

Warunki realizacji zadania

Głównym celem konkursu jest wsparcie realizacji zadania dotyczącego prowadzenia centrum aktywności lokalnej z dodatkowymi funkcjami terapeutycznymi, dla różnych grup wiekowych, z ofertą aktywności zorientowanych w szczególności na Seniorów, pozwalających na integrację międzypokoleniową, międzysąsiedzką i tworzenie więzi społecznych.

Centrum organizować będzie np. czas wolny dla mieszkańców, zajęcia sportowe, jak również rozwój w postaci kół zainteresowań i wykładów tematycznych (dot. np. aspektów prawnych, zdrowotnych, itp.).

Dodatkowo w CAL realizowana będzie funkcja terapeutyczna, w tym m.in. wsparcie psychologiczne, terapeutyczne lub inne działania aktywności społecznej i zawodowej.

Powyższe cele realizowane będą w łącznym wymiarze minimum 40 godzin tygodniowo, w godzinach porannych i w godzinach popołudniowych/wieczornych, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami grup docelowych.

Prowadzenie CAL z funkcją terapeutyczną odbywać się będzie w pomieszczeniu, które zostanie udostępnione wraz z wyposażeniem Operatorowi na czas realizacji umowy:

- 1) Celem zadania jest prowadzenie centrum aktywności lokalnej o profilu senioralnym z funkcją terapeutyczną w formie Klubu Seniora / Centrum Aktywności Seniora przy ul. Pomorskiej 11 w lokalu użytkowym o powierzchni 202,60 m² w latach 2019 -

W lokalu znajdują się następujące przestrzenie:

- sala wielofunkcyjna o pow. 39,5 m²
- 2 sale zajęciowe o pow. 27,6 m² i 18,8 m²
- salę zajęciową z aneksem kuchennym o pow. 18,8 m²
- pomieszczenie socjalne
- pomieszczenie biurowe.

Kluczowe jest uwzględnienie w planach funkcjonowania CAL o profilu senioralnym z funkcją terapeutyczną działań, które prowadzić będą do tworzenia więzi społecznych i wzrostu kapitału społecznego, wykształcenia mieszkańców postaw wzajemnej pomocy, życzliwości i otwartości na

potrzeby sąsiadów, tolerancji wobec przedstawicieli różnych grup społecznych, wytworzenie i umocnienie więzi sąsiedzkich oraz wzmocnienie współpracy wielopokoleniowej.

Działania Operatora CAL powinny być odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności, ale mają też inicjować i wyzwać lokalne, oddolne inicjatywy, wspierać działania wolontarystyczne.

Prowadzenie centrów aktywności lokalnej zostało ujęte w „Wieloletnim Programie współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2019-2...” (por. Uchwała nr Rady Miejskiej w Łodzi).

Wykonawca/Operator zapewni wszystkie materiały niezbędne do realizacji zaplanowanych działań.

Nie jest możliwe pobieranie jakichkolwiek opłat za działania i usługi pożytku publicznego świadczone w lokalach objętych projektem.

Źródło: Opracowanie własne.

Świetlica artystyczna/ CAL artystyczny

W jednej z zaplanowanych lokalizacji przewidziana jest funkcja świetlicy o profilu artystycznym. Miejsce to ma przede wszystkim zapewniać organizację wolnego czasu mieszkańców, głównie w zakresie rozwoju zainteresowań z obszaru kultury i sztuki oraz rozwijania talentów. W odróżnieniu od pozostałych CALi, w działaniach tego punktu będzie widoczny nacisk na działania typowo artystyczne (m.in. wizyty w muzeach i galeriach).

Tabela 11. Zestawienie dobrych praktyk dla funkcjonowania CALu o profilu artystycznym – profil 4.

Obszar	Dobre praktyki
Funkcjonowanie	• bezpłatny dostęp do kultury, np. bezpłatne uczestnictwo w programie warsztatów, bezpłatny dostęp do ofert instytucji kultury • długofalowa współpraca z placówkami wspierającymi lokalną społeczność (placówki wsparcia dziennego), organizacjami pozarządowymi i instytucjami kultury i sztuki

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 12. Wymagania konkursowe na operatora Świetlicy artystycznej/CALu o profilu artystycznym.

4) Centrum aktywności lokalnej o profilu artystycznym / Świetlica artystyczna

Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora

Kandydat na Operatora świetlicy artystycznej:

- Wykaże, że w ostatnich 24 miesiącach przed złożeniem oferty realizował minimum 3 spośród niżej wymienionych aktywności na rzecz lokalnej społeczności:
 - Udana współpraca partnerska z placówkami wsparcia dziennego działającym na rzecz lokalnej społeczności (minimum 3)
 - Zrealizowane projekty artystyczne w przestrzeni miejskiej
 - Działania aktywizujące lokalną społeczność związane z kulturą
 - Działania związane z przygotowaniem lokalnej społeczności do odbierania kultury i sztuki
- Zaprezentuje koncepcję funkcjonowania świetlicy artystycznej i plan działań integracyjnych angażujących wszystkie docelowe grupy z uwzględnieniem dotychczas zdobytych doświadczeń i prowadzonych działań.
- Zaplanuje ramową strategię komunikacji marketingowej i komunikacji z interesariuszami z otoczenia.

Sylwetki ekspertów wchodzących w skład kadry Operatora centrum aktywności lokalnej o profilu artystycznym posiadają przygotowanie merytoryczne oraz doświadczenie w prowadzeniu, inicjowaniu działań wspierających rozwój kulturalny poprzez sztukę, wzrost kompetencji kulturowych mieszkańców obszaru rewitalizowanego.

Osoby zaangażowane w realizację zadania to **co najmniej 3 osoby**, w tym co najmniej jedna pełniąca funkcję **koordynatora** zadania oraz co najmniej jedna pełniąca funkcję **animatora**.

Koordynator powinien posiadać:

- minimum roczne doświadczenie udokumentowane (np. rekomendacją partnera zadania) w realizacji projektów edukacyjno-artystycznych,
- ukończone studia wyższe na kierunku związanym z przedmiotem działalności funkcji społecznej (np.: aktorstwo, animacja kultury, architektura, ceramika, edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej/plastycznej, film i sztuki audiowizualne, fotografia, grafika, historia sztuki, malarstwo, organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej, reżyseria, rytmika, rzeźba, sztuka mediów, taniec, wokalistyka oraz pokrewne)

Animator powinien posiadać:

- minimum roczne doświadczenie udokumentowane (np. rekomendacją operatora, partnera) w realizacji zajęć edukacyjno-artystycznych,
- ukończone szkolenia (potwierdzone certyfikatami, zaświadczeniami) z zakresu animacji społeczności, lokalnej, animacji czasu wolnego, ekonomii społecznej, budowania partnerstw lokalnych, komunikacji interpersonalnej, treningu umiejętności społecznych, mediacji,
- doświadczenie w świadczeniu co najmniej 3 usług animacyjnych, potwierdzone oświadczeniem kandydata zawierającym tytuł zadań publicznych oraz funkcje jaką pełnił w trakcie realizacji wymienionych zadań,
- doświadczenie w obszarze artystycznym.

Minimalny zakres usług/działań operatora

Prowadzenie Świetlicy artystycznej/Centrum Aktywności Lokalnej o charakterze artystycznym poprzez:

- 1) **Prowadzenie galerii i współpracę z artystami** w zakresie prowadzenia warsztatów, wystawiania swoich prac w galerii
- 2) **Działania animacyjno-artystyczne** integrujące lokalną społeczność
- 3) **Stymulowanie oddolnych inicjatyw mieszkańców i wspieranie w realizacji** zgłaszanych pomysłów w obszarze kulturalno-artystycznym, motywowanie do podejmowania działań na rzecz dobra wspólnego; wspieranie organizacji działań integracyjno-animacyjnych i międzypokoleniowych dla lokalnej społeczności
- 4) **Tworzenie przyjaznej i otwartej przestrzeni dla mieszkańców, nieodpłatne udostępnianie pomieszczeń** na potrzeby i działania mieszkańców związane z rozwojem zainteresowań artystycznych i kulturalnych.
- 5) **Organizacja czasu wolnego dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych, starszych oraz OzN**, z uwzględnieniem działań międzypokoleniowych i integracyjnych, w tym m.in.: rozwijanie pasji, talentów, prowadzenie kół zainteresowań (np. w formie edukacji rówieśniczej) i rozbudzanie ciekawości świata w obszarze kultury i sztuki
- 6) **Działania animacyjne**, przygotowujące społeczność lokalną na wprowadzenie nowej funkcji w Obszarze, które stworzą atrakcyjną ofertę dla dzieci i młodzieży i w ten sposób zachęcą do korzystania z oferty świetlicy artystycznej
- 7) **Administrowanie lokalem i powierzonym mieniem**, dbanie o utrzymanie stanu technicznego pozwalającego na realizację zaplanowanych w tym miejscu działań,

Warunki realizacji zadania

Centrum aktywności lokalnej o profilu artystycznym prowadzone będzie na rzecz lokalnej społeczności przede wszystkim poprzez działania integracyjne, animacje kulturalno-artystyczne i organizację czasu wolnego mieszkańców.

Powyższe cele realizowane będą w łącznym wymiarze minimum 40 godzin tygodniowo, w godzinach porannych i w godzinach popołudniowych/wieczornych, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami grup docelowych.

CAL o profilu artystycznym znajdować się będzie **przy ul. Rewolucji 1905 r. 17** w Łodzi w lokalu o powierzchni 256 m², który zostanie użyczony wraz z wyposażeniem Operatorowi na czas realizacji umowy. Lokal podzielony jest na części:

- warsztatową (2 sale) o powierzchni 100 m²,
- biurową o powierzchni 54 m²,
- galeria o powierzchni 30 m².

W obiekcie znajdują się wyposażone pomieszczenia socjalne (m.in.: zlewozmywak, lodówka, szafki, stół oraz krzesła), pomieszczenia biurowe (m.in.: biurko, krzesła, szafy) oraz sale warsztatowe (m.in.: stoły, krzesła, regały oraz szafy). Przed przyjęciem lokalu przez Operatora w niniejszym konkursie zostanie sporządzony protokół określający stan i wyposażenie lokalu na dzień jego przyjęcia.

Prowadzenie świetlicy artystycznej zostało ujęte w „Wieloletnim Programie współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2019-2...” (por. Uchwała nr Rady Miejskiej w Łodzi).

Wykonawca/Operator zapewni wszystkie materiały niezbędne do realizacji zaplanowanych działań.

Nie jest możliwe pobieranie jakichkolwiek opłat za działania i usługi pożytku publicznego świadczone w lokalach objętych projektem.

Źródło: Opracowanie własne.

Środowiskowy Dom Samopomocy

W ramach wywiadu eksperckiego z kierownikiem Środowiskowego Domu Samopomocy prowadzonym przez Łódzkie Towarzystwo Alzheimerowskie omawiano dobre praktyki w kontekście prowadzenia tego typu placówki, pracy z osobami dotkniętymi zespołami otępiennymi oraz wymagań w stosunku do operatora, który miałby prowadzić ŚDS przy ul. Północnej 23. Rozmówczyni dowiedziawszy się o lokalizacji planowanej funkcji bardzo ucieszyła się z parku znajdującego się na przeciwko. Jak podkreśla – w obecnym miejscu niewiele jest zielonej przestrzeni, z której można skorzystać podczas spacerów z podopiecznymi ŚDS. Wyraźnie wybrzmiała również inna istotna kwestia – brak barier architektonicznych w nieruchomości przeznaczonej na realizację funkcji. Zapytana o personel potrzebny do prowadzenia placówki dedykowanej beneficjentom z chorobami neurodegeneracyjnymi kierownik ŚDS zwróciła szczególną uwagę na doświadczenie w pracy z tymi grupami osób.

To muszą być ludzie, którzy już się zetknęli z tymi chorobami. Na studiach nie doświadczy się 40-krotnego pytania: która jest godzina? A ci ludzie pytają, bo jest to dla nich ważne, bo zapominają. Nikt nie nauczy człowieka jak reagować i być cierpliwym w takich sytuacjach.

[kierownik ŚDS prowadzonego przez ŁTA]

Rozmówczyni poddała natomiast wątpliwości ukierunkowanie ŚDS na różne rodzaje chorób neurodegeneracyjnych. Z doświadczenia bowiem wie, że osoby chore na Parkinsona potrzebują głównie ruchowej rehabilitacji, podczas gdy osoby dotknięte Alzheimerem potrzebują wielu warsztatów terapii zajęciowej. W takiej sytuacji istotny jest mądry podział zarówno kadry, jak i beneficjentów, np. 15 osób chorych na Alzheimera i 15 osób chorych na Parkinsona.

Do zapewnienia opieki 30 podopiecznym wymagana jest co najmniej 8 osobowa kadra. Kierownik ŚDS przy ul. Przybyszewskiego podkreśla rolę szkoleń dla pracowników z zakresu chorób neurodegeneracyjnych, nie tylko wstępnych, przygotowujących do pracy, ale też takich, które pozwolą pracownikom rozwijać kompetencje, jak również utrzymywać wysoki poziom motywacji do pracy.

Reasumując wywiad ekspercki w poniższej tabeli zestawiono istotne kwestie w kontekście funkcjonowania Środowiskowego Domy Samopomocy.

Tabela 13. Zestawienie dobrych praktyk dla funkcjonowania Środowiskowego Domu Samopomocy.

Obszar	Dobre praktyki
Nieruchomość	• pozbawiona barier architektonicznych • z dostępem do terenów zielonych • zamykana, aby podopieczni nie mogli jej samodzielnie opuścić
Funkcjonowanie	• stały harmonogram zajęć i możliwie stały personel – osoby dotknięte chorobami neurodegeneracyjnymi trudno znoszą zmiany • równomierny podział beneficjentów dotkniętych różnymi chorobami neurodegeneracyjnymi celem efektywnej terapii i rehabilitacji

Dodatkowe aktywności	• kompleksowe podejście do rodziny podopiecznego (spotkania z prawnikami, przedstawicielami MOPS, NFZ) • zatrudnianie mężczyzn (głównie przy osobach chorujących na Parkinsona) z uwagi na ograniczoną mobilność chorego, a co za tym idzie poruszanie się o chodzik, wózek • świetlica raz w tygodniu dla osób oczekujących na pobyt dzienny w placówce • szkolenia, sympozja rozwojowe dla pracowników
Kadra	• psycholog (co najmniej 2 lata doświadczenia) • opiekun (co najmniej 2 lata doświadczenia) • psychiatra • rehabilitant (co najmniej 2 lata doświadczenia) • logopeda (co najmniej 2 lata doświadczenia) • terapeuta zajęciowy (co najmniej 2 lata doświadczenia) • pielęgniarka • terapeuta specjalista (arteterapia, muzykoterapia) • pracownik biurowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wywiadu eksperckiego.

Formułując wymagania wobec operatora należy przede wszystkim zaznaczyć, iż prowadzenie ŚDS powinno być realizowane zgodnie z przepisami wynikającymi z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 930 z późn. zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. nr 238 poz. 1586 z późn. zm.), a także innymi aktami prawnymi regulującymi tę materię. W szczególności przepisy te określają zakres działań, a także wykształcenie i kwalifikacje osób świadczących usługi w środowiskowych domach samopomocy. W poniższej tabeli przedstawiono wymagania wobec operatora ŚDS w oparciu o przeprowadzoną analizę *desk research*, w tym wspomniane powyżej regulacje.

Tabela 14. Wymagania konkursowe na operatora Środowiskowego Domu Samopomocy.

Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora
--

Podmiot realizujący zadanie powinien posiadać **co najmniej 3-letnie doświadczenie w realizacji zadań o podobnym charakterze.**

W placówce przewiduje się co najmniej 8 osób personelu wspierająco-aktywizującego. Osoby zatrudnione przy realizacji zadania muszą posiadać wykształcenie kierunkowe oraz niezbędne kwalifikacje określone odpowiednimi przepisami.

Kierownik środowiskowego domu samopomocy zobowiązany jest legitymować się:

- co najmniej 3-letnim stażem pracy w pomocy społecznej

- specjalizacją z zakresu organizacji pomocy społecznej
- wykształceniem wyższym kierunkowym mającym zastosowanie przy świadczeniu usług oferowanych w domu
- co najmniej półrocznym stażem pracy na stanowisku, z którym wiąże się bezpośredni kontakt z osobami z zaburzeniami psychicznymi

Operator zatrudnia także, odpowiednio do potrzeb, **osoby posiadające co najmniej następujące kwalifikacje zawodowe:**

- Psychologa
- Instruktora terapii zajęciowej
- Asystenta osób niepełnosprawnych
- Inne specjalistyczne kwalifikacje zawodowe, odpowiadające rodzajowi i zakresowi usług świadczonych w domu, w szczególności:
 - Psychiatrę,
 - Logopedę,
 - Terapeutę,
 - Rehabilitanta,
 - Pielęgniarkę.

Powyżej wymienieni pracownicy zobowiązani są posiadać co najmniej roczne doświadczenie zawodowe w pracy z osobami dotkniętymi chorobami neurodegeneracyjnymi, za wyjątkiem psychiatry, pielęgniarki i terapeuty, w przypadku których wymagane jest co najmniej trzymiesięczne doświadczenie zawodowe w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi.⁴³

Ponadto pracownicy, których zakres obowiązków obejmuje prowadzenie treningów umiejętności społecznej są obowiązani posiadać doświadczenie i przeszkolenie w zakresie:

- Umiejętności kształtowania motywacji do akceptowanych przez otoczenie zachowań
- Kształtowania nawyków celowej aktywności
- Prowadzenia treningu zachowań społecznych

⁴³ W świetle zapisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie środowiskowych domów samopomocy wszyscy pracownicy o wymienionych kwalifikacjach zawodowych, bez względu na ich rodzaj, muszą posiadać co najmniej 3-miesięczne doświadczenie zawodowe w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi. W oparciu o przeprowadzone wywiady eksperckie rekomenduje się jednak, by w przypadku rehabilitanta, terapeuty, logopedy, psychologa, instruktora terapii zajęciowej oraz asystenta osób niepełnosprawnych minimalny staż pracy z osobami dotkniętymi chorobami neurodegeneracyjnymi określony został na poziomie 1 roku. Zaostrzenie kryterium zapewni zaangażowanie do realizacji zadania wykwalifikowanej kadry, której doświadczenie pozwoliło na poznanie w większym stopniu specyfiki zaburzeń neurodegeneracyjnych, w tym szerokiego spektrum możliwych zachowań przejawianych przez beneficjentów, a także sposobów reakcji na nie. W związku z tym, nieznaczne podniesienie wymagania co do minimalnego stażu pracy może w sposób istotny zwiększyć szanse za zapewnienie pożądanego poziomu usług świadczonych w ŚDS.

Kryteria dodatkowe/premiujące:

- Oferent dysponować będzie kadrą, w skład której wchodzi wszyscy specjaliści wymienieni w treści ogłoszenia, w tym wskazani w punkcie *inne specjalistyczne kwalifikacje zawodowe* (m.in. logopeda, terapeuta – np. z doświadczeniem w arteterapii lub muzykoterapii, rehabilitantem, itd.), przy czym zaangażowanie czasowe osób o wspomnianych kwalifikacjach będzie adekwatne do potrzeb wynikających z godzin funkcjonowania placówki i planowanej liczby beneficjentów.
- Oferent w koncepcji realizacji zadania zaproponuje elementy autorskie i/lub innowacyjne rozwiązania wykorzystywane do pracy z osobami dotkniętymi chorobami neurodegeneracyjnymi w ramach prowadzonych działań wspierająco-aktywizujących.

Minimalny zakres usług/działań operatora

Głównym celem realizacji zadania jest świadczenie usług w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Do zadań Operatora należeć będą m.in.:

1) Działania z obszaru organizacji funkcjonowania domu, administracji i zarządzania zasobami ludzkimi:

- Opracowanie statutu domu, regulaminu organizacyjnego, a także programu działalności domu i planu pracy domu na każdy rok
- Prowadzenie dokumentacji zbiorczej oraz indywidualnej każdego uczestnika w celu dokumentowania świadczonych usług
- Opracowywanie sprawozdań z działalności domu w każdym roku budżetowym
- Organizowanie co najmniej raz na 6 miesięcy zajęć i szkoleń dla pracowników w zakresie tematycznym odpowiadającym na zgłoszone potrzeby związane z funkcjonowaniem domu

2) Działania w zakresie realizacji usług na rzecz uczestników ŚDS:

- Opracowywanie przez zespół aktywizująco-wspierający indywidualnych planów postępowania wspierająco-aktywizującego oraz definiowanie okresu niezbędnego do ich realizacji
- Prowadzenie indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, które odbywać się mogą m.in. w oparciu o następujące aktywności:
 - trening funkcjonowania w codziennym życiu (np. trening dbałości o wygląd zewnętrzny, trening nauki higieny)
 - trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów
 - trening umiejętności spędzania czasu wolnego (np. rozwijanie zainteresowań literaturą, udział w spotkaniach kulturalnych)

- poradnictwo psychologiczne
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych
- pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych (np. uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt lekarskich, pomoc w zakupie leków)
- niezbędną opiekę
- terapię ruchową (np. rehabilitacja, turystyka)
- Umożliwienie uczestnikom spożywania gorącego posiłku, przyznanego w ramach zadania własnego gminy
- Uczestnikom – w szczególności w przypadku niepełnosprawności fizycznej – może być zapewniona usługa transportowa polegająca na dowożeniu na zajęcia z miejsca zamieszkania (lub innego miejsca ustalonego z kierownikiem domu) i odwożeniu po zajęciach.

Pozostałe szczegółowe warunki realizacji zadania

Środowiskowy dom samopomocy przeznaczony będzie dla 30 seniorów cierpiących na choroby neurodegeneracyjne. Decyzje o skierowaniu do domu będą wydawane przez właściwy miejscowo Wydział Pracy Środowiskowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi. Placówka powinna funkcjonować co najmniej 5 dni w tygodniu po 8 godzin dziennie, w tym co najmniej przez 6 godzin powinny być prowadzone zajęcia z uczestnikami.

Na cele związane z prowadzeniem domu Zleceniodawca bezpłatnie użyczy lokal znajdujący się w budynku przy ul. Północnej 23 w Łodzi o łącznej pow. 391 m² wraz z niezbędnym wyposażeniem. W jego skład wchodzić będą m.in. następujące pomieszczenia, rozmieszczone w piwnicy, na parterze i I piętrze budynku:

- jadalnia o pow. 59 m² oraz zaplecze kuchenne o pow. 11 m²,
- pokój rehabilitacji indywidualnej o pow. 22 m²,
- 2 sale wielofunkcyjne, każda o pow. ok. 30 m²,
- 2 pokoje do zajęć indywidualnych, każdy o pow. 9 m²,
- gabinet lekarski o pow. 10 m²,
- pokój administracyjny o pow. 22 m²,
- w piwnicy pomieszczenie techniczne, magazyn i szatnia personelu z zapleczem sanitarnym o pow. wynoszących odpowiednio 38 m², 16 m² i 10 m².

Przed przejęciem nieruchomości przez Operatora wyłonionego w niniejszym konkursie zostanie podpisana umowa użyczenia na czas realizacji zadania oraz zostanie sporządzony protokół określający stan i wyposażenie pomieszczeń na dzień ich przejęcia. Operator zobowiązany będzie do ponoszenia kosztów użytkowania nieruchomości.

Nie dopuszcza się pobierania opłat za usługi świadczone w ramach niniejszego zadania publicznego.

Wymagane załączniki do oferty

Poza standardowo wymaganymi załącznikami Oferenci załączają:

- Projekt statutu środowiskowego domu samopomocy
- Projekt regulaminu organizacyjnego środowiskowego domu samopomocy
- Program działalności środowiskowego domu samopomocy i roczny plan pracy środowiskowego domu samopomocy

Źródło: Opracowanie własne.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej

W ramach wywiadu pogłębionego rozmawiano z ekspertem z zakresu interwencji kryzysowej, psychologiem pracującym w Fundacji Subvenio. Rozmówca IDI pracował w wielu OIK działających do tej pory, ma zatem duże doświadczenie w omawianej materii. Rozmówca bardzo ucieszył się z planów realizacji Ośrodka Interwencji Kryzysowej z *krwi i kości*, bo jak sam nadmienia, na chwilę obecną w Łodzi brakuje takiego podmiotu. Pochwala zaplanowaną funkcję schronienia dla osób w kryzysie na czas uzależniony od indywidualnej sytuacji mieszkaniowej, socjalnej i psychicznej, jednocześnie poddaje krytyce podanie tej informacji do wiadomości publicznej. Zdaniem eksperta miejsce przebywania osoby pokrzywdzonej nie powinno być znane, przede wszystkim sprawcy, a w sytuacji kiedy OIK będzie oferował zarówno wsparcie psychologiczne, jak i schronienie, dotarcie do ofiary nie będzie stanowiło problemu dla sprawcy. Rozmówca zdaje sobie sprawę, że prowadzenia funkcji mieszkaniowej wiąże się z dodatkowymi kosztami, większą kadrą dbającą o to zaplecze i wspomina, że w innym OIK, w którym pracował zostało to rozwiązane za pomocą umowy z kilkoma łódzkimi hostelami. Wówczas miejsce przebywania ofiary nie było znane sprawcy, a osoby prowadzące OIK nie musiały zajmować się aspektami związanymi z utrzymaniem udostępnianych powierzchni, takimi jak sprząatanie, zmiana pościeli, naprawy i remonty.

W kontekście personelu pracującego w OIK rozmówca wymienia przede wszystkim doświadczenie w zakresie interwencji kryzysowej, pracy w ramach telefonu zaufania, szkolenia/egzamin z tematyki odnoszącej się do interwencji kryzysowej czy społecznej psychologii klinicznej.

To doświadczenie, o którym mówię jest o tyle ważne, że praca w tym obszarze nie należy do łatwych, dlatego tak istotne jest, żeby pracownicy wiedzieli w co wchodzi i co ich tu może czekać. Inaczej wypalą się, a w konsekwencji zrezygnują. Niech sobie pani wyobrazi, że dzwoni facet i mówi, że zaraz wyskoczy przez okno albo się rzuci pod pociąg. Jak człowiek nie ma doświadczenia w interwencji kryzysowej, to nie będzie wiedział jak zareagować.

[psycholog w Fundacji Subvenio]

Dodatkowo, uczestnik wywiadu zwraca uwagę na kompetencje miękkie, a wśród nich wymienia najważniejsze: wrażliwość i empatia na drugiego człowieka. Jeśli chodzi o minimalną liczbę osób do pracy w OIK rozmówca mówi o 7 osobach.

Tabela 15. Zestawienie dobrych praktyk dla funkcjonowania Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

Obszar	Dobre praktyki
Nieruchomość	miejsce schronienia osób dotkniętych przemocą nie powinno być podane do wiadomości publicznej celem zapewnienia bezpieczeństwa osobom w kryzysie
Funkcjonowanie	- wsparcie telefoniczne świadczone całodobowo - nagrywanie rozmów celem zapewnienia bezpieczeństwa (np. w przypadku prób samobójczych) - nocne dyżury co najmniej 1 pracownika, dzienne 2 pracowników - osoba gotowa do dojazdu np. w miejsce katastrofy, pożaru
Dodatkowe aktywności	- pracownicy z wiedzą i doświadczeniem z zakresu interwencji kryzysowej, społecznej psychologii klinicznej, terapii poznawczo-behawioralnej - powołanie tzw. zespołu reagowania kryzysowego

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku formułowania wymagań wobec operatora Ośrodka Interwencji Kryzysowej warto odnieść się m.in. do Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259), a także do zapisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.). Poniższa tabela stanowi propozycję wymagań wobec operatora w oparciu o obowiązujące akty prawne i przeprowadzoną analizę *desk research*.

Tabela 16. Wymagania konkursowe na operatora Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora
Operator powinien dysponować wykwalifikowaną kadrą. Kierownik Ośrodka Interwencji Kryzysowej zobowiązany jest legitymować się: - co najmniej 3-letnim stażem pracy w pomocy społecznej - specjalizacją z zakresu organizacji pomocy społecznej Osoby zatrudnione do realizacji zadania powinny posiadać dyplom ukończenia studiów kierunkowych odpowiednich do świadczonego rodzaju usług oraz uprawnienia do udzielania

specjalistycznego wsparcia, w tym w zakresie pomocy psychologicznej, terapeutycznej, wsparcia pedagogicznego i udzielania porad prawnych. Operator zobowiązany jest zatem zatrudniać, odpowiednio do potrzeb, osoby o poniżej wskazanych kwalifikacjach na następujących stanowiskach:

Psycholog

- ukończone studia II stopnia na kierunku psychologia,
- udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach lub placówkach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie lub posiadanie zaświadczenia o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze co najmniej 100 godzin lub studiów podyplomowych w zakresie Interwencji kryzysowej

Pedagog

- ukończone studia II stopnia na kierunku pedagogika o specjalności pedagogika opiekuńczo-wychowawcza, pedagogika resocjalizacyjna lub studia wyższe na kierunku pedagogika specjalna,
- udokumentowany co najmniej roczny staż pracy w instytucjach lub placówkach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Pracownik socjalny (co najmniej jedna osoba zatrudniona w oparciu o umowę o pracę)

- kwalifikacje uprawniające do wykonywania zawodu (na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej)
- udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach lub placówkach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie lub posiadanie zaświadczenia o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze co najmniej 100 godzin.

Terapeuta

- udokumentowane przygotowanie do prowadzenia terapii z ofiarami przemocy w rodzinie.

Prawnik

- ukończone studia wyższe na kierunku prawo lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej.

Minimalny zakres usług/działań operatora

Realizacja zadań w ramach prowadzenia Ośrodka Interwencji Kryzysowej ma na celu zapewnienie wsparcia osobom w sytuacjach kryzysowych, m.in. w postaci pomocy psychologicznej, poradnictwa socjalnego lub prawnego. Ośrodek będzie również udzielał schronienia na czas uzależniony od indywidualnej sytuacji mieszkańca (funkcja hostelu). Zakres działań operatora OIK obejmuje:

- 1) Prowadzenie całodobowej działalności stacjonarnej w formie hostelu kryzysowego (umożliwiającego jednocześnie zakwaterowanie 20 osób) z całodobową opieką członka personelu;
- 2) Prowadzenie stałego dyżuru całodobowego w siedzibie ośrodka, umożliwiającego przyjęcia osób w sytuacjach kryzysowych bez względu na porę;
- 3) Udzielanie doraźnej, natychmiastowej pomocy, w tym przyjmowanie do hostelu osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej: ofiar przemocy domowej, pogorzalców, osób po próbach samobójczych;
- 4) Porady psychologiczne, socjalne, pedagogiczne, prawne;
- 5) Oferowanie specjalistycznej pomocy psychologicznej (w tym prowadzenie krótkoterminowej psychoterapii indywidualnej/grupowej) lub innego poradnictwa specjalistycznego w zakresie interwencji kryzysowej;
- 6) Poradnictwo i pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz nabywania umiejętności ochrony przed osobą stosującą przemoc;
- 7) Udzielanie pomocy ambulatoryjnej w sytuacjach kryzysowych;
- 8) Ewaluacja efektów prowadzonej działalności;
- 9) Zapewnienie superwizji pracownikom, do których zatrudnienia Operator jest zobowiązany (z wyjątkiem prawnika).

Warunki realizacji zadania

Ośrodek Interwencji Kryzysowej mieścić się będzie w pomieszczeniach budynku przy ul. Kilińskiego 36 w Łodzi o łącznej powierzchni 343 m², na którą składają się m.in:

- 3 gabinety, każdy o pow. 15 m²,
- 2 pomieszczenia biurowe, każde o pow. 15 m²,
- 8 pokoi gościnnych, z czego 4 o pow. 25 m² oraz 4 o pow. 15 m²,
- magazyn o pow. 5 m²,
- pomieszczenie socjalne o pow. 5 m²,
- pomieszczenie gospodarcze o pow. 12 m².

Pomieszczenia te wraz z niezbędnym wyposażeniem zostaną udostępnione Operatorowi w oparciu o umowę użyczenia na czas realizacji powierzonego zadania. Przed przejęciem nieruchomości przez Operatora zostanie sporządzony protokół określający jej stan i wyposażenie na dzień przejęcia. Operator zobowiązany będzie do ponoszenia kosztów użytkowania użyczonych pomieszczeń.

Nie jest możliwe pobieranie jakichkolwiek opłat za działania i usługi pożytku publicznego świadczone w lokalach objętych projektem.

Źródło: Opracowanie własne.

Łódzkie Centrum Obywatelskie

Uczestnikiem wywiadu pogłębionego nt. ŁCO był przedstawiciel organizacji Centrum OPUS, która obecnie realizuje w Łodzi tę funkcję we współpracy z Fundacją Edukacji i Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego FERSO. Na przestrzeni lat i na bazie doświadczenia w prowadzeniu omawianej funkcji rozmówca stwierdza rosnącą potrzebę na biura na rzecz siedzib organizacji. Główną rekomendacją w kontekście wiedzy i umiejętności operatora jest doświadczenie w działalności wspierającej organizacje pozarządowe, natomiast w zakresie prowadzenia tej działalności adekwatne środki finansowe do prowadzenia ŁCO. Pozostałe wnioski z rozmowy zostały zestawione w poniższej tabeli.

Warto w tym miejscu nadmienić, że przy ul. Wschodniej 50 planowane są także inne funkcje społeczne:

- Centrum aktywizacji zawodowej, którego celem będzie zapewnienie wsparcia dla osób chcących założyć własną działalność gospodarczą oraz miejsca integracyjnego dla kobiet prowadzących działalność,
- punkt konsultacyjno-edukacyjny poradnictwa młodzieżowego.

Z uwagi na inny przedmiot działania tych funkcji rekomenduje się wyłonienie operatora w osobnym konkursie, przy czym wymagania wobec tego podmiotu znajdują się poza zakresem niniejszego opracowania.

Ponadto przy nieruchomości przy ul. Wschodniej 50 znajdować się będzie siedziba Biura ds. Partycypacji Społecznej UMŁ, które część swoich zadań z zakresu współpracy z organizacjami pozarządowymi zleca do realizacji innym podmiotom, tj. zleca do realizacji prowadzenie Łódzkiego Centrum Obywatelskiego.

Tabela 17. Zestawienie dobrych praktyk dla funkcjonowania Łódzkiego Centrum Obywatelskiego.

Obszar	Dobre praktyki
Nieruchomość	• powierzchnia biurowa dla organizacji do prowadzenia działalności • możliwie ruchome wyposażenie sal użytkowanych przez organizację celem łatwego dostosowania do potrzeb grupy
Funkcjonowanie	• terminarz wydarzeń (szkoleń, spotkań) publikowany z wyprzedzeniem
Dodatkowe aktywności	• doradcy specjaliści – nie tylko z obszaru księgowości, zarządzania, pozyskiwania środków, ale też specjalista z zakresu animacji • sala z dostępem do wody celem umożliwienia prowadzenia dodatkowych aktywności, m.in. animacyjnych

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 18. Wymagania konkursowe na operatora Łódzkiego Centrum Obywatelskiego.

Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora

Kandydat na Operatora Łódzkiego Centrum Obywatelskiego:

1. Wykaże:

- przygotowanie merytoryczne oraz doświadczenie w prowadzeniu, inicjowaniu działań wspierających organizację pozarządową,
- doświadczenie w koordynowaniu zadań i administrowaniu udostępnioną przestrzenią
- doświadczenie we współpracy z organizacjami pozarządowymi i jednostkami administracji publicznej.

2. Zaprezentuje koncepcję funkcjonowania Łódzkiego Centrum Obywatelskiego i plan działań angażujący wszystkie docelowe grupy zadania z uwzględnieniem dotychczas zdobytych doświadczeń i prowadzonych działań.

3. Zaplanuje ramową strategię komunikacji marketingowej i komunikacji z interesariuszami z otoczenia.

W ŁCO przewiduje się zatrudnianie co najmniej 4-5 osób⁴⁴, a wskazane osoby będą bezpośrednio zaangażowane do zaplanowanych zadań. Operator zagwarantuje, że zadania będą wykonywane przez osoby o co najmniej następujących kwalifikacjach:

- **koordynator zadania** – powinien posiadać wykształcenie wyższe oraz udokumentowane 2-letnie doświadczenie w prowadzeniu projektów;
- **konsultanci/doradcy** – powinni posiadać wykształcenie wyższe oraz udokumentowane doświadczenie w prowadzeniu konsultacji i doradztwa z obszarów, których dotyczy zadanie w postaci co najmniej 160 h konsultacji/doradztwa na przestrzeni ostatnich 24 miesięcy;
- **trenerzy** – powinni posiadać wykształcenie wyższe oraz udokumentowane 2-letnie doświadczenie w prowadzeniu szkoleń z zagadnień, których dotyczy zadanie w postaci co najmniej 240 h przeprowadzonych szkoleń/warsztatów na przestrzeni ostatnich 24 miesięcy.

W powyższym wierszu zgodnie z tytułem przedstawiono zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora Łódzkiego Centrum Obywatelskiego. Jednocześnie z uwagi na zgromadzone przez dotychczasowych operatorów doświadczenia i intencję zapewnienia równie wysokiej jakości usług w przyszłości, poniżej zamieszczono poszerzony i bardziej szczegółowy opis preferowanych doświadczeń i kompetencji kadry operatora.

⁴⁴ Rekomendowana liczba to 8 osób.

Przykładowe opcjonalne szczegółowe wymogi dotyczące wykształcenia/kompetencji do ewentualnego uwzględnienia w konkursie w razie potrzeby lub jako aspekty mogące podlegać ocenie punktowej:

Trener

- udokumentowane kwalifikacje z zakresu przygotowania merytorycznego do szkolenia,
- ukończone szkolenia/studia podyplomowe w zakresie umiejętności trenerskich poświadczonych certyfikatami/dyplomami lub przeprowadzone 160 h szkoleń z zakresu merytorycznego standardu
- inne uprawnienia umożliwiające osiągnięcie celów istotnych przy realizacji danego szkolenia
- kompetencje: szacunek wobec poglądów, postaw, przekonań i wartości osób uczestniczących w szkoleniach oraz innych trenerów, brak dyskryminacji uczestników ze względu na narodowość, wyznanie, płeć, orientację seksualną oraz niepełnosprawność, ani żadną inną cechę, umiejętność rozpoznania potrzeb szkoleniowych i w oparciu o nie przygotowania programu szkolenia oraz przeprowadzenia oceny efektów szkolenia, umiejętność tworzenia warunków sprzyjających efektywnemu uczeniu się poprzez umiejętne stosowanie aktywnych metod uczenia, umiejętność prowadzenia szkoleń uwzględniając proces grupowy

Doradca

- co najmniej 2-letnie doświadczenie w zakresie usług doradczych dla organizacji pozarządowych
- kompetencje: umiejętności komunikacyjne, prowadzenia rozmowy/doradztwa, przekazywania posiadanej wiedzy, zachęty podopiecznego do systematycznej pracy, stworzenia atmosfery partnerstwa w czasie pracy, pracy z trudnym klientem

Mentor

- co najmniej 2-letnie doświadczenie w pracy metodą mentoringu
- kompetencje: wiedza praktyczna z zakresu funkcjonowania III sektora, umiejętności komunikacyjne, przekazywania posiadanej wiedzy w sposób nieinwazyjny, zachęcania podopiecznego do systematycznej pracy, stworzenia atmosfery partnerstwa w trakcie spotkań

Coach

- co najmniej 2-letnie doświadczenie w pracy coachingowej
- **kryterium dodatkowe/premiujące:** akredytacja ICF lub innych organizacji certyfikujących, ukończenie szkolenia coachingowego zatwierdzonego przez ICF lub inną jednostkę certyfikującą
- kompetencje: umiejętności komunikacyjne, prowadzenia rozmowy, słuchania, zachęty klienta do poszukiwań, wspierania procesu uczenia się i osiągania rezultatów, stworzenia atmosfery partnerstwa w czasie pracy

Specjalista ds. technicznych

- doświadczenie w administrowaniu sprzętem będącym w dyspozycji obiektu
- doświadczenie w obsłudze i konserwacji sprzętu

Sekretariat

- doświadczenie w prowadzeniu biura
- kompetencje: umiejętność prowadzenia grafiku korzystania z pomieszczeń dla ok. 50 osób, prowadzenie kalendarza

Koordynator działań integracyjnych

- doświadczenie w koordynacji działań integracyjnych
- doświadczenie we współpracy z UMŁ i partnerami społecznymi
- doświadczenie w prowadzeniu działań informacyjnych i promocyjnych

Animator społeczności lokalnej

- co najmniej 2-letnie doświadczenie w animacji społeczności lokalnej potwierdzone referencjami, certyfikatami i innymi równoważnymi dokumentami,
- kompetencje: umiejętności prowadzenia spotkań, nawiązywania relacji i kontaktów, wiedza o budowaniu partnerstwa i współpracy

Minimalny zakres usług/działania operatora

1) Prowadzenie Pracowni Zmiany Społecznej poprzez:

- szkolenia wspierające inicjatywy obywatelskie
- doradztwo (coaching) mające na celu maksymalizację potencjału liderów społeczności lokalnej i NGO w formie grupowego i indywidualnego wsparcia

2) Prowadzenie Centrum Wsparcia NGO i PES poprzez:

- szkolenia mające na celu zwiększenie wiedzy i umiejętności NGO i PES w zakresie aspektów prawno-ekonomicznych, zarządzania organizacją/zespołem, księgowości i kadry organizacji, strategii organizacji, pracy z wolontariuszem, promocji i marketingu organizacji, wykorzystania narzędzi internetowych i społecznościowych w pracy organizacji, nawiązywania partnerstw, współpracy z administracją publiczną, fundraisingu i pozyskiwanie środków, współpracy z mediami, pracy projektowej, animacji społecznej i innym
- specjalistyczne spotkania z zakresu ww. tematów i innych
- doradztwo specjalistyczne i ogólne w zakładaniu i prowadzeniu organizacji w zakresie prawnym dotyczącym działalności sektora, aspektów księgowo-kadrowych, wizerunku organizacji i działalności promocyjnej, zakładania organizacji, aspektów ekonomicznych, pozyskiwanie środków

3) Wsparcie techniczne poprzez:

- udostępnianie sal dla zainteresowanych organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych
- zagwarantowanie organizacjom dostępu do stanowiska ze sprzętem na godziny
- wypożyczanie sprzętu, jak np. rzutnik, laptop, namioty wystawiennicze

Warunki realizacji zadania

Łódzkie Centrum Obywatelskie prowadzone będzie przede wszystkim na rzecz organizacji pozarządowych. ŁCO znajdować się będzie przy ul. Wschodniej 50 w Łodzi w budynku o powierzchni 835 m², który zostanie użyczony wraz z wyposażeniem Operatorowi na czas realizacji umowy. Nieruchomość podzielona jest na części:

- konferencyjną o powierzchni 365 m²,
- szkoleniową o powierzchni 180 m²,
- biurową o powierzchni 290 m².

W obiekcie znajdują się wyposażone pomieszczenia socjalne (m.in.: zlewozmywak, lodówka, szafki, stół oraz krzesła), pomieszczenia biurowe (m.in.: biurko, krzesła, szafy) oraz pomieszczenia szkoleniowe (m.in.: stoły, krzesła, mikrofony z nagłośnieniem, szafy, regały). Przed przyjęciem lokalu przez Operatora w niniejszym konkursie zostanie sporządzony protokół określający stan i wyposażenie lokalu na dzień jego przyjęcia.

Nie jest możliwe pobieranie jakichkolwiek opłat za działania i usługi pożytku publicznego świadczone w lokalach objętych projektem. Możliwe jest wyłącznie pokrywanie przez świadczeniobiorców kosztów użytkowania lokali.

Źródło: Opracowanie własne.

4.5. Dokumentacja niezbędna do wyboru operatora

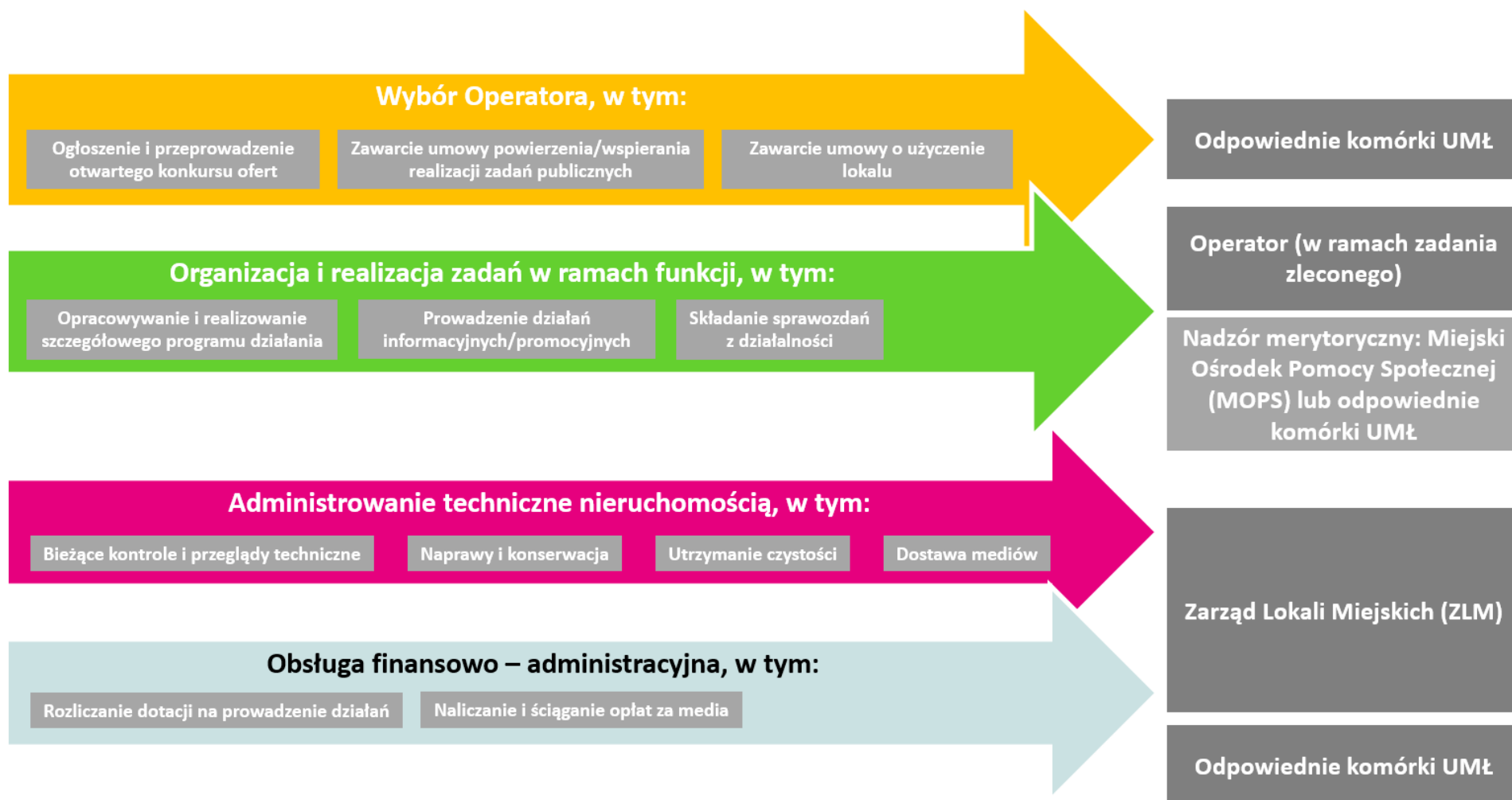
Ogłoszenie o konkursie ofert powinno zostać przygotowane w oparciu o wzór obowiązujący na podstawie zarządzenia aktualnego w czasie ogłoszenia konkursu (w momencie realizacji niniejszego zadania obowiązującym aktem jest Zarządzenie Nr 2533/VI/12/ Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 2 lipca 2012 w sprawie wprowadzenia „Trybu planowania, ogłaszania, przeprowadzania i rozstrzygania otwartych konkursów ofert na realizację ze środków budżetu miasta Łodzi zadań publicznych przez organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz kontroli realizowanych zadań i rozliczania przyznanych dotacji”).

W *Załączniku* do niniejszego raportu zamieszczony został wzór ogłoszenia o konkursie ofert, który po uzupełnieniu o elementy specyficzne dla poszczególnych funkcji społecznych może zostać wykorzystany na potrzeby wyboru operatorów. Elementy te obejmują m.in. opis poszczególnych funkcji społecznych wraz z wymaganiami wobec operatorów, zakresem ich działań oraz innymi szczegółowymi warunkami realizacji zadań publicznych (przedstawione w rozdziale *Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora/operatorów*) oraz formy przekazywania realizacji poszczególnych zadań (por. rozdział *Tryb wyboru operatora*).

5. Procedura zarządzania funkcjami społecznymi

Ze względu na zróżnicowany charakter funkcji społecznych planowanych w ramach projektów 1-8 ROŁ proponowane modele zarządzania – pomimo wielu podobieństw – wykazywać będą pewne zróżnicowanie w zależności od działań, jakie tworzą rdzeń poszczególnych funkcji. Niezależnie jednak od tych różnic, na ogólnym poziomie można wyodrębnić cztery główne obszary zarządzania, które wraz z podmiotami odpowiedzialnymi za realizację poszczególnych zadań przedstawiono poniżej w formie graficznej (Rysunek 54).

Rysunek 54. Model zarządzania i organizacji funkcji społecznych - podsumowanie.

Źródło: Opracowanie własne.

Wybór Operatorów funkcji społecznych

Jak opisano w rozdziale *Tryb wyboru operatora*, rekomenduje się, by operatorzy poszczególnych funkcji społecznych wybierani byli w drodze otwartych konkursów ofert. Ze względu na odmienny zakres działań związanych z różnymi funkcjami proponuje się także, by zadania dotyczące ogłoszenia i przeprowadzenia konkursów, a także zawarcia z Operatorem umowy przekazania realizacji zadania leżało w gestii odmiennych komórek wyodrębnionych w strukturze organizacyjnej UMŁ. Natomiast stałym elementem – spajającym wszystkie modele na etapie wyboru operatora i przekazywania zadań byłby Wydział Dysponowania Mieniem w Departamencie Gospodarowania Majątkiem, odpowiedzialny za zawieranie i wypowiedzanie umów o użyczenie lokali użytkowych przewidzianych na prowadzenie działalności w ramach funkcji będących przedmiotem niniejszego raportu (por. Rysunek 55).

W tym miejscu należy zaznaczyć, iż podmioty zarządzające poszczególnymi funkcjami społecznymi zostały wskazane we wnioskach o dofinansowanie programu ze środków unijnych i są to odpowiednio:

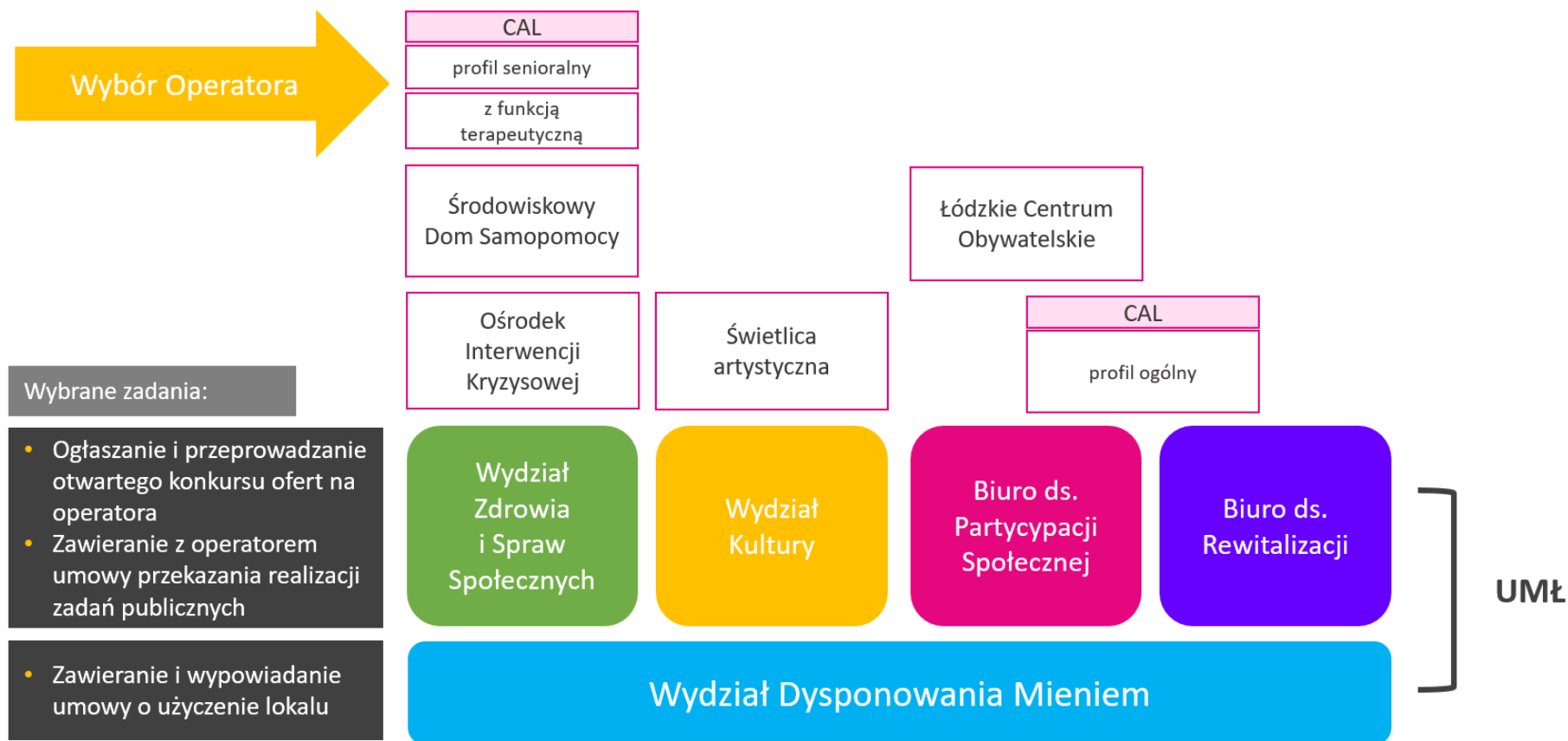
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w przypadku świetlic środowiskowych, świetlicy artystycznej, Ośrodka Interwencji Kryzysowej oraz Środowiskowego Domu Samopomocy,
- Urząd Miasta Łodzi w przypadku Łódzkiego Centrum Obywatelskiego.

Mając na uwadze powyższe, a także zakres zadań związany z prowadzeniem poszczególnych funkcji rekomenduje się, by komórkami odpowiedzialnymi za wyłonienie operatorów w drodze konkursu oraz podpisanie umowy powierzenia/wspierania realizacji zadań były:

- Biuro ds. Partycypacji Społecznej w przypadku Łódzkiego Centrum Obywatelskiego,
- Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych w przypadku Centrum Interwencji Kryzysowej, Środowiskowego Domu Samopomocy oraz świetlic/centrów aktywności lokalnej o profilu senioralnym i z funkcjami terapeutycznymi. MOPS natomiast pełniłby nadzór merytoryczny nad tymi funkcjami, co zostało opisane szerzej w kolejnym rozdziale.

Zgodnie z założeniami przedstawionymi w unijnych wnioskach, również zarządzanie pozostałymi świetlicami – o profilu ogólnym oraz artystyczną – powinno znaleźć się w gestii MOPS, a przeprowadzenie procedur związanych z wyłonieniem operatorów tych funkcji, analogicznie do powyższych przypadków – byłoby rolą Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych. Z uwagi na charakter planowanych działań warto jednak rozważyć wprowadzenie w tym miejscu pewnych modyfikacji. Wspomniane świetlice, pełniące rolę CALi o profilu ogólnym, wymykają się bowiem ustawowym definicjom. Ich działalność wykracza poza obszar pomocy społecznej, obejmując – w zależności od lokalnie zidentyfikowanych potrzeb – aktywności nakierowane na szeroko rozumiany rozwój lokalnych społeczności, integrację międzypokoleniową, budowanie więzi sąsiedzkich, edukację czy aktywizację osób w szczególności zagrożonych wykluczeniem społecznym. W świetle tak szerokiego zakresu działań nakierowanych na współpracę interesariuszy i wymagających interdyscyplinarnego podejścia rekomenduje się przejęcie kwestii związanych z wyborem operatora przez Biuro ds. Rewitalizacji oraz/lub Biuro ds. Partycypacji Społecznej. Analogicznie, w przypadku świetlicy artystycznej, gdzie duży nacisk kładziony jest na oddziaływanie na lokalne społeczności poprzez kulturę i sztukę, warto zadbać o odpowiedni poziom oferty świetlicy powierzając zadanie wyboru operatora (a także pełnienia nadzoru merytorycznego nad realizacją zleconych zadań) Wydziałowi Kultury.

Rysunek 55. Wybrane zadania związane z wyborem operatora oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację - wykaz według funkcji społecznych.

Źródło: Opracowanie własne.

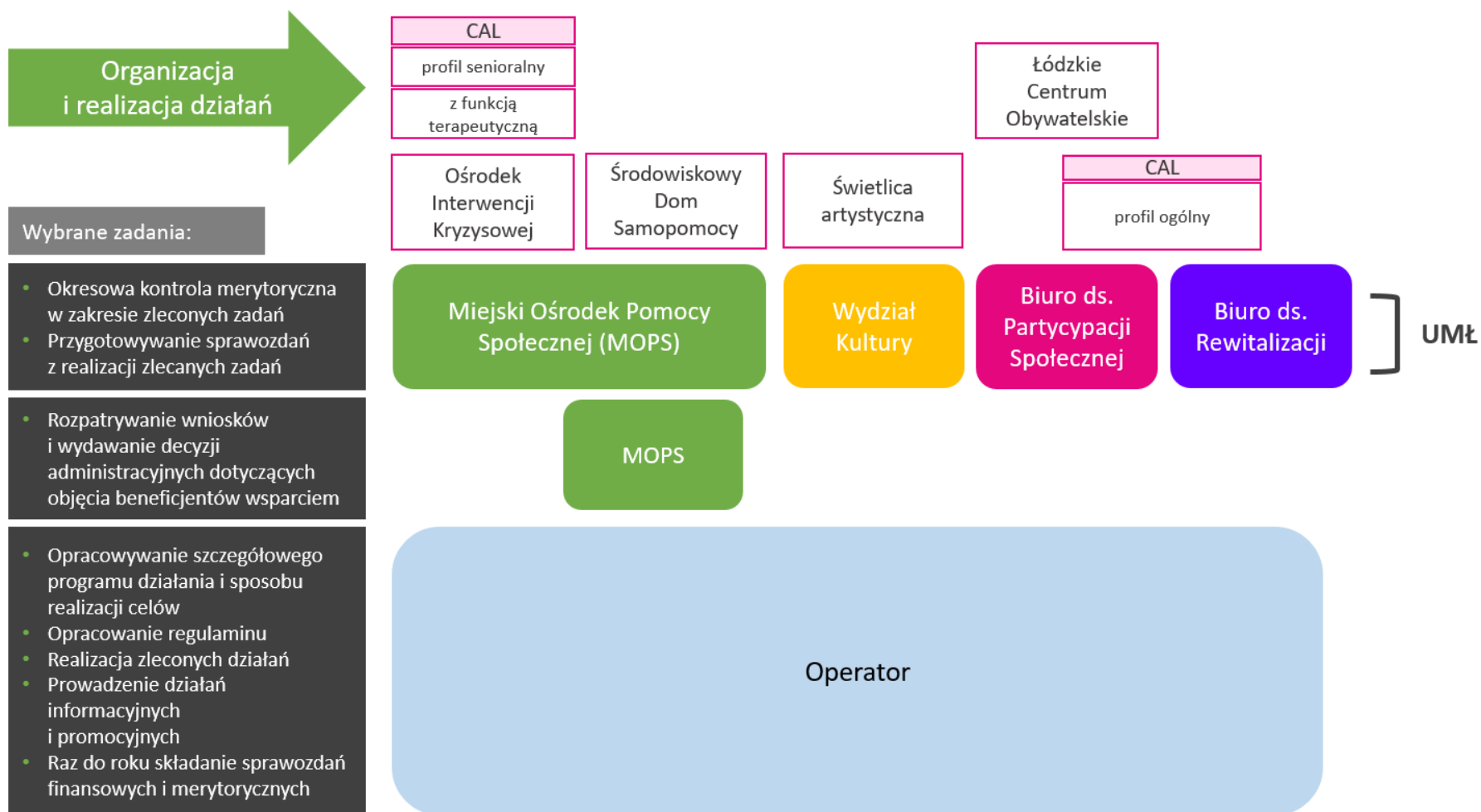
Organizacja i realizacja zadań przewidzianych w ramach poszczególnych funkcji społecznych

Zadania mieszczące się w tym obszarze funkcjonalnym to zadania związane ze specyfiką poszczególnych funkcji społecznych. Proponuje się, by za ich realizację w zdecydowanej większości odpowiadały wyspecjalizowane podmioty zewnętrzne – operatorzy posiadający wiedzę i doświadczenie adekwatne do zaplanowanych działań.

Poza organizacją bieżącej działalności operatorzy zobowiązani będą do corocznego opracowywania sprawozdań merytorycznych i finansowych w oparciu o wzór zamieszczony w rozporządzeniu Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań. Po stronie Miasta nadzór merytoryczny nad funkcjami społecznymi – w oparciu o dokumenty przygotowane przez operatorów – leży w gestii tych samych komórek miejskich, które odpowiedzialne są za wybór operatorów poszczególnych funkcji społecznych. Jedyny wyjątek w tej kwestii stanowi Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych. Rekomenduje się, by w przypadku funkcji, w których to właśnie ten wydział przeprowadza otwarty konkurs ofert, nadzór merytoryczny powierzony został Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej (zgodnie z zapisami we wnioskach o dotacje unijne). Dodatkowo w przypadku Środowiskowego Domu Samopomocy do zadań MOPS należy także rozpatrywanie wniosków i wydawanie decyzji administracyjnych dotyczących objęcia programem wsparcia przewidzianym w ramach tej funkcji społecznej.

Wykaz przykładowych zadań poszczególnych komórek miejskich przedstawiono na Rysunku 56, należy mieć jednak na uwadze, iż nie ma on charakteru wyczerpującego.

Rysunek 56. Wybrane zadania związane z organizacją i realizacją działań w ramach poszczególnych funkcji społecznych wraz z podmiotami odpowiedzialnymi za ich realizację.

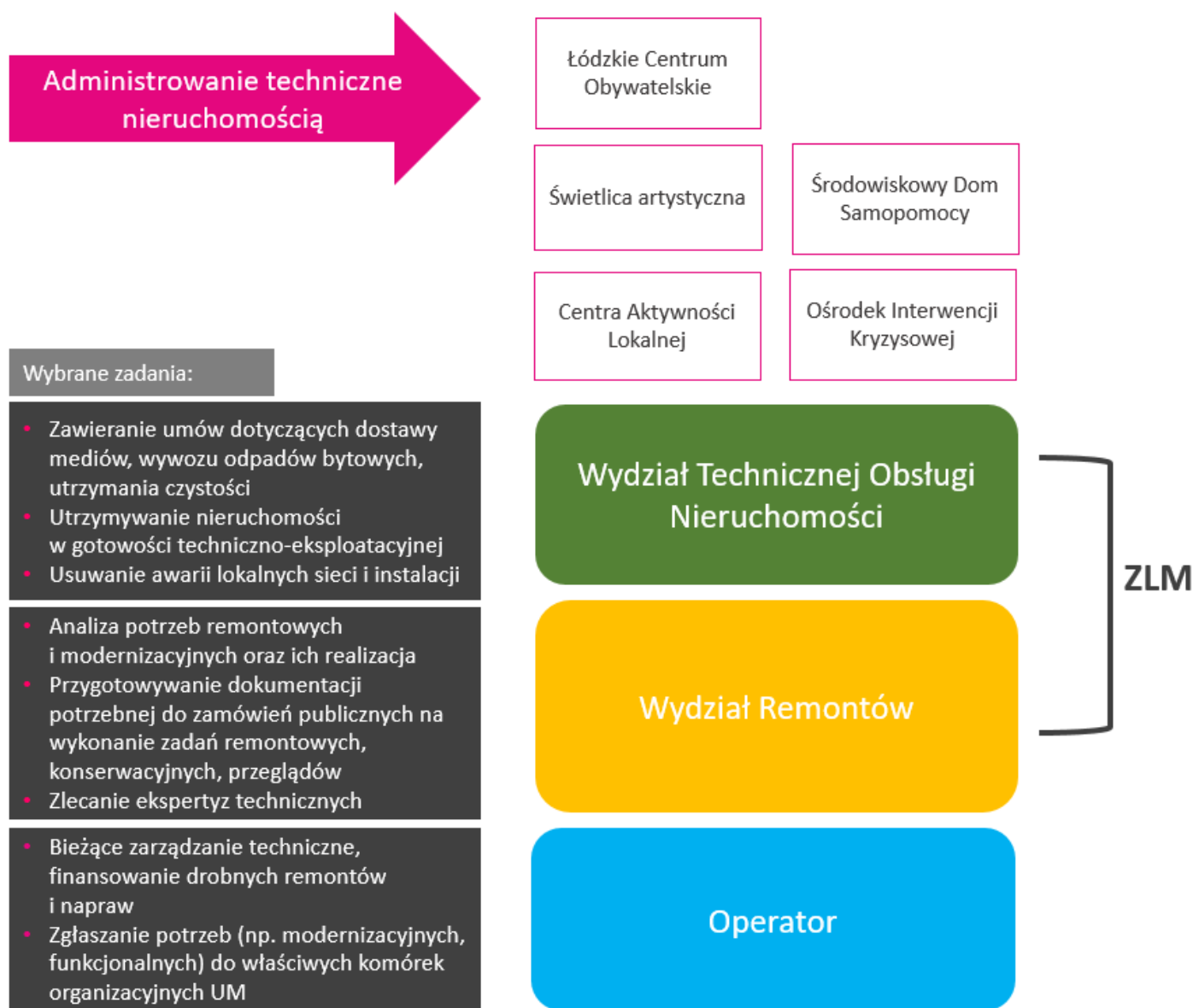

Źródło: Opracowanie własne.

Administrowanie techniczne nieruchomością

Bez względu na specyfikę poszczególnych funkcji społecznych, administrowanie techniczne nieruchomością powinno leżeć w gestii wyspecjalizowanych komórek organizacyjnych ZLM. Udział w bieżącym zarządzaniu lokalami (w tym finansowanie drobnych napraw) przewidziano także po stronie operatorów. Szczegóły przedstawiono na Rysunku 57.

Rysunek 57. Wybrane zadania związane z administrowaniem technicznym nieruchomością wraz z podmiotami odpowiedzialnymi za ich realizację.

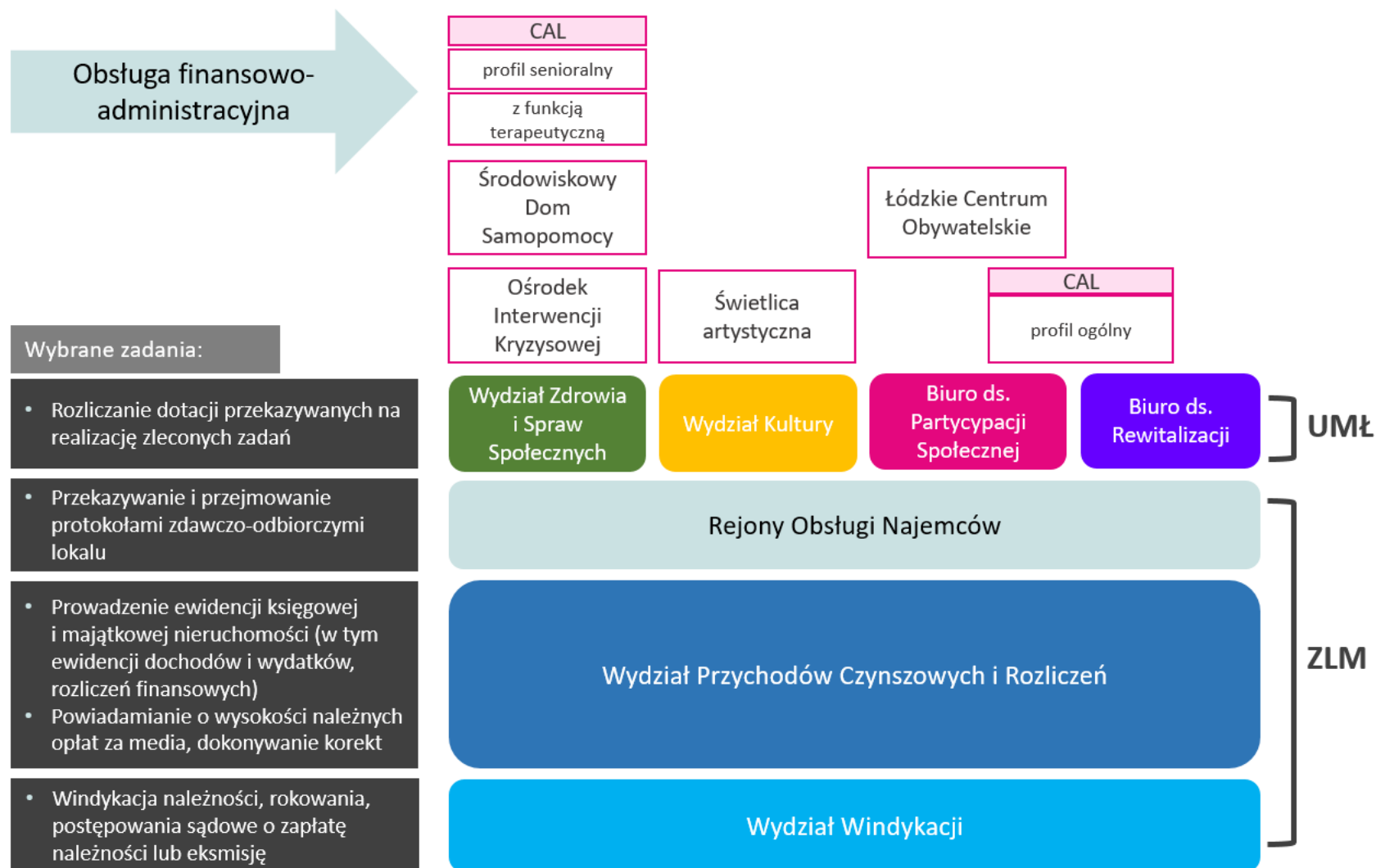

Źródło: Opracowanie własne.

Obsługa finansowo-administracyjna

Rekomenduje się, by za rozliczenia finansowe środków przekazanych operatorom na realizację zadań publicznych w ramach poszczególnych funkcji społecznych odpowiedzialne były te same komórki Urzędu Miasta, które ogłaszają i przeprowadzają otwarte konkursy ofert na operatorów. Z kolei w kwestii obsługi administracyjnej oraz finansowo-księgowej samych nieruchomości, w których realizowane będą funkcje społeczne, proponowany model zakłada podejście uniwersalne, przekazując zarządzanie w opisywanym obszarze wyspecjalizowanym komórkom organizacyjnym ZLM (Rysunek 58).

Rysunek 58. Wybrane zadania związane z obsługą administracyjną wraz z podmiotami odpowiedzialnymi za ich realizację - wykaz według funkcji społecznych.

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik

Wzór ogłoszenia o konkursie ofert⁴⁵

Ogłoszenie

Prezydent Miasta Łodzi

ogłasza otwarty konkurs ofert w formie [powierzenia/wsparcia] realizacji zadania publicznego [nazwa zadania publicznego], dotyczącego [nazwa zadań konkursowych] w zakresie:

1. **Rodzaj zadań i wysokość środków publicznych, które Miasto Łódź ma zamiar przeznaczyć na realizację tych zadań, a także termin realizacji zadań.**

Prowadzenie [nazwa funkcji społecznej].

Termin realizacji:

Wysokość środków przeznaczonych na realizację zadania w roku ... wynosi

Przewidywana wysokość środków finansowych w r. na realizację zadania może ulec zmianie w wyniku ustalenia w budżecie Miasta Łodzi innej kwoty przeznaczonej na powyższe zadanie.

W roku kolejnym przyznanie i wysokość dotacji będą uzależnione od wysokości środków finansowych zaplanowanych w budżecie Miasta Łodzi na realizację tego zadania.

2. **Informacja o zrealizowanych zadaniach publicznych z tego samego zakresu co zadanie konkursowe Nr 1 i związanych z nimi kosztach, ze szczególnym uwzględnieniem wysokości dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym i podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie:**

w roku poprzedzającym rok ogłoszenia otwartego konkursu ofert – ... zł, w tym wysokość dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym i podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – ... zł;

w roku ogłoszenia konkursu ofert – ... zł, w tym wysokość dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym i podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – ... zł.

3. **Warunki przyznawania dotacji**

W otwartym konkursie ofert, zwanym dalej konkursem, dotacje mogą otrzymać organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zwane dalej oferentami, które łącznie spełniają następujące warunki formalne:

⁴⁵ Wzór aktualny na dzień 30.04.2019 r., może ulec zmianie.

1. prowadzą działalność statutową w zakresie objętym konkursem;
2. złożą ofertę w terminie, a działania zaplanują w okresie wskazanym w ogłoszeniu konkursowym;
3. przedstawia ofertę poprawnie sporządzoną na formularzu zgodnym ze wzorem określonym w aktualnym rozporządzeniu ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego w postaci elektronicznej z wykorzystaniem Generatora Wniosków;
4. prawidłowo oszacują wkład własny i kwotę dofinansowania w ramach dotacji;
5. złożą ofertę podpisaną przez wszystkie osoby upoważnione do składania oświadczeń woli w imieniu oferenta;
6. załączą poprawnie wypełnione załączniki tj.:
 - 1) oświadczenie oferenta o nieposiadaniu zobowiązań wobec Miasta Łodzi, stanowiące załącznik Nr 3 do zarządzenia,
 - 2) aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego, innego rejestru lub ewidencji (odpis musi być zgodny z aktualnym stanem faktycznym i prawnym, niezależnie od tego, kiedy został wydany),
 - 3) *w przypadku wyboru innego sposobu reprezentacji podmiotów składających ofertę wspólną niż wynikający z Krajowego Rejestru Sądowego lub innego właściwego rejestru – załączą dokument potwierdzający upoważnienie do działania w imieniu oferenta(-ów),*
 - 4) dokumenty potwierdzające doświadczenie w realizacji zadań publicznych podobnego rodzaju (ze wskazaniem, które z tych zadań realizowane były we współpracy z administracją publiczną) np. w formie umów, rekomendacji, opinii, zaświadczeń i innych dokumentów potwierdzających realizację zadań podobnego rodzaju,
 - 5) dokumenty potwierdzające kwalifikacje i doświadczenie wykwalifikowanej kadry, gwarantującej odpowiedni poziom merytoryczny do realizacji zadania,
 - 6) [załączniki specyficzne dla poszczególnych funkcji społecznych]
7. Załączniki należy złożyć w formie elektronicznej za pośrednictwem Generatora Wniosków dodając je do składanej oferty. Dopuszcza się możliwość dostarczenia załączników w formie papierowej, składając je wraz z potwierdzeniem złożenia oferty.
8. Oferty, które spełnią wymogi formalne opiniowane będą pod względem merytorycznym z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
9. W konkursie na realizację zadania może zostać wybrana więcej niż jedna oferta.
10. Postępowanie konkursowe odbywać się będzie z uwzględnieniem zasad określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
11. Kwota wnioskowanej dotacji dla oferty stanowi całkowity koszt realizacji zadania.
12. Dwie lub więcej działających wspólnie organizacji pożytku publicznego mogą złożyć ofertę wspólną.
13. Oferta wspólna wskazuje:
 1. jakie działania w ramach realizacji zadania publicznego będą wykonywać poszczególne organizacje pożytku publicznego
 2. sposób reprezentacji podmiotów, o których mowa w pkt 1, wobec organu administracji publicznej.

14. umowę zawartą między organizacjami pożytku publicznego określającą zakres ich świadczeń składających się na realizację zadania publicznego, załącza się do umowy o [powierzeni/wsparcie] realizacji zadania publicznego.
15. Organizacje pożytku publicznego składające ofertę wspólną ponoszą odpowiedzialność solidarną za zobowiązanie do wykonania zadania publicznego w zakresie i na zasadach określonych w umowie o wsparcie realizacji zadania publicznego, *sporządzonej z uwzględnieniem art. 151 ust. 2 i art. 221 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2077 oraz z 2018 r. poz. 62) oraz przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.*
16. Kwota wnioskowanej dotacji dla jednej oferty nie może przekroczyć ...% całkowitego kosztu realizacji tej oferty, przy czym finansowy udział środków własnych oferenta bądź pozyskanych z innych źródeł nie może być mniejszy niż ...% całkowitego kosztu realizacji zadania ujętego w ofercie. (nie dotyczy powierzenia realizacji zadania)

4. Warunki realizacji zadań

1. Szczegółowe warunki realizacji ww. zadań określi umowa, sporządzona w oparciu o Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań (Dz. U. 2018 poz. 2057)
2. Podmioty, które otrzymają dotację na realizację zadań są zobowiązane zamieszczać w sposób czytelny informację, iż realizowany projekt jest dofinansowany/finansowany z budżetu Miasta Łodzi. Informacja, wraz z logotypem Miasta Łodzi, powinna być zawarta w wydawanych w ramach zadania publikacjach, materiałach informacyjnych, promocyjnych, poprzez media, w tym na stronie internetowej zleceniobiorcy, jak również stosownie do charakteru zadania, poprzez widoczną w miejscu jego realizacji tablicę lub przez ustną informację kierowaną do odbiorców w następującym brzmieniu: „Zadanie (nazwa zadania) zostało/jest zrealizowane/realizowane dzięki dofinansowaniu/ finansowaniu z budżetu Miasta Łodzi”. Logotyp dostępny jest na stronie: <http://uml.lodz.pl/dla-mieszkancow/o-miescie/herb-logo-i-symbole-lodzi/>.
3. Dopuszcza się możliwość dokonania pomiędzy poszczególnymi pozycjami w kosztorysie przesunięć do 10% wysokości dotacji, z zachowaniem kwoty dotacji, bez konieczności aneksowania umowy. Przesunięcie w tym trybie w ramach danej dotacji nie może być większe niż kwota 5.000,00 zł. Powyższe przesunięcia nie mogą zwiększać wysokości środków przewidzianych na pokrycie kosztów obsługi zadania, w tym kosztów administracyjnych i wynagrodzeń za czynności związane z obsługą zadania. O przesunięciach, wraz z uzasadnieniem, należy poinformować w sprawozdaniu końcowym z realizacji zadania.
4. Przesunięcia pomiędzy poszczególnymi pozycjami w kosztorysie, w części dotyczącej przyznanej dotacji, które przekroczą 10%, wymagają pisemnej zgody realizatora konkursu ofert, po wcześniejszym złożeniu przez zleceniobiorcę stosownego wniosku wraz z uzasadnieniem. Wskazane zmiany wymagają sporządzenia aneksu.

5. Przesunięcia wydatków po stronie finansowego wkładu własnego w uzasadnionych okolicznościach mogą przekraczać próg 10%, jeśli ich konieczność zostanie wykazana w sprawozdaniu. Powyższe przesunięcia nie mogą zwiększać wysokości środków przewidzianych na pokrycie kosztów obsługi zadania, w tym kosztów administracyjnych i wynagrodzeń za czynności związane z obsługą zadania.

5. Koszty kwalifikowane

Środki z przyznanej dotacji mogą być wydatkowane wyłącznie na pokrycie wydatków:

1. niezbędnych do realizacji zadania;
2. przewidzianych w ofercie, uwzględnionych w kosztorysie stanowiącym załącznik do umowy zawartej pomiędzy oferentem a Miastem Łódź;
3. spełniających wymogi racjonalnego i oszczędnego gospodarowania środkami publicznymi z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów;
4. faktycznie poniesionych w terminie realizacji zadania i opłaconych nie później niż 14 dni po jego zakończeniu, jednak w terminie nie późniejszym niż przed zakończeniem roku budżetowego;
5. możliwych do zidentyfikowania i zweryfikowania oraz popartych dowodami księgowymi i wykazanych w dokumentacji finansowej oferenta;
6. związanych z kosztami obsługi zadania, w tym kosztami administracyjnymi (m.in.: koordynacja administracyjna zadania, wykonywanie zadań administracyjno-nadzorczo-kontrolnych, obsługa prawna i finansowa zadania);
7. związanych z zakupem środków trwałych, których jednostkowy koszt nie przekracza 3.500,00 zł;
8. zgodnych z wymaganiami szczegółowymi realizacji zadania zawartymi w części IX ogłoszenia.

6. Koszty niekwalifikowane

Za koszty, których nie można sfinansować z przyznanej dotacji uznaje się w szczególności:

1. zobowiązania powstałe przed terminem rozpoczęcia zadania;
2. budowę, zakup budynków lub lokali, zakup gruntów;
3. wydatki związane z działalnością gospodarczą;
4. odsetki od zobowiązań uregulowanych po terminie płatności;
5. koszty kar i grzywien, koszty egzekucji komorniczej i administracyjnej, a także koszty procesów sądowych oraz koszty realizacji ewentualnych postanowień;
6. wydatki związane z umową leasingu, a w szczególności: podatek, marża finansującego, odsetki od refinansowania kosztów, koszty ogólne, opłaty ubezpieczeniowe;
7. odliczony podatek VAT.

7. Termin i warunki składania ofert

1. Oferty do konkursu ofert składa się na formularzu oferty, zgodnym ze wzorem określonym w aktualnym rozporządzeniu ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego, w postaci elektronicznej, z wykorzystaniem Generатора Wniosków, w nieprzekraczalnym terminie ... dni od dnia ukazania się ostatniego ogłoszenia.

2. Za prawidłowe zostaną uznane podpisy z pieczętą imienną, a w przypadku braku pieczętki – z czytelnym podpisem lub wydrukiem imienia i nazwiska, opatrzonym podpisem, umożliwiającym weryfikację osób podpisujących potwierdzenie złożenia oferty.
3. Oferta nie podlega opiniowaniu i zostaje odrzucona z powodu następujących błędów formalnych:
 - 1) złożenie po terminie;
 - 2) niewypełnienie wszystkich punktów formularza oferty;
 - 3) złożenie w sposób niezgodny z wymaganiami szczegółowymi zawartymi w części IX ogłoszenia o konkursie;
 - 4) złożenie na niewłaściwym formularzu;
 - 5) złożenie przez podmiot nieuprawniony;
 - 6) złożenie przez oferenta, który nie prowadzi działalności statutowej w dziedzinie objętej konkursem;
 - 7) złożenie oferty na zadanie, które nie jest realizowane na rzecz Miasta Łodzi lub jego mieszkańców;
 - 8) złożenie oferty na zadanie, którego termin realizacji nie mieści się w przedziale czasowym wskazanym w ogłoszeniu;
 - 9) wnioskowana przez oferenta kwota dofinansowania nie spełnia kryterium określonego w ogłoszeniu konkursowym;
 - 10) wysokość wkładu własnego oferenta nie spełnia kryterium określonego w ogłoszeniu konkursowym;
 - 11) niezłożenie oferty z wykorzystaniem Generatora Wniosków wraz z potwierdzeniem złożenia oferty w wersji papierowej;
 - 12) złożenie potwierdzenia złożenia oferty niepodpisanego przez osoby uprawnione.
4. Do ofert, które podlegają jednokrotnemu usunięciu braków i nieprawidłowości należą te, w których:
 - 1) brak jest podpisu jednej z osób uprawnionych na potwierdzeniu złożenia oferty;
 - 2) nie załączono wymaganych załączników wskazanych w ogłoszeniu konkursowym lub złożono je niekompletne;
 - 3) potwierdzenie złożenia oferty w postaci papierowej nie posiada tej samej sumy kontrolnej co wersja elektroniczna oferty.
5. Braki formalne i nieprawidłowości wskazane w ust. 5 mogą zostać usunięte w terminie do 3 dni od daty otrzymania przez oferenta powiadomienia o konieczności uzupełnienia oferty. Powiadomienie przekazane zostanie drogą elektroniczną poprzez konto założone przez oferenta w Generatorze Wniosków. Ponadto, lista podmiotów wzywanych do ich uzupełnienia braków formalnych publikowana może być na Portalu. Lista podmiotów zawiera wskazanie nazwy oferenta, tytuł zadania oraz wskazanie braków i nieprawidłowości do usunięcia.
6. Nieuzupełnienie wszystkich wskazanych braków i nieprawidłowości, o których mowa w ust. 5 lub uzupełnienie ich po terminie skutkuje odrzuceniem oferty na etapie oceny formalnej.

7. Przed złożeniem oferty pracownicy realizatora konkursu ofert mogą sprawdzić ofertę pod względem formalnym i udzielić stosownych wyjaśnień najpóźniej w terminie do 2 dni roboczych przed upływem terminu składania ofert.
8. Oferent nie może posiadać wymagalnego zadłużenia wobec Miasta Łodzi (Urzędu Miasta Łodzi i miejskich jednostek organizacyjnych), Urzędu Skarbowego oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.
9. Wobec oferenta nie mogą być prowadzone egzekucje sądowe, administracyjne bądź zajęcia wierzytelności.
10. Miasto Łódź zastrzega sobie prawo do odstąpienia od zawarcia umowy lub natychmiastowego jej rozwiązania, jeżeli po zakończeniu procedury konkursowej do Urzędu Miasta Łodzi wpłynie informacja o wymagalności zadłużenia oferenta wobec Miasta Łodzi (Urzędu Miasta Łodzi i miejskich jednostek organizacyjnych), Urzędu Skarbowego oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub zostanie wobec oferenta rozpoczęta egzekucja sądowa, administracyjna bądź zajęcie wierzytelności.

8. Kryteria i tryb wyboru ofert.

1. Oferty będą opiniowane przez Komisję Konkursową w sposób określony w Regulaminie pracy Komisji Konkursowej.
2. Kryteria oceny złożonych ofert i skale punktowe:
 - 1) możliwość realizacji zadania publicznego przez oferenta – [od 0 do 6] pkt;
 - 2) przedstawiona kalkulacja kosztów realizacji zadania publicznego, w tym w odniesieniu do jego zakresu rzeczowego – [od 0 do 8] pkt;
 - 3) proponowana jakość wykonania zadania i kwalifikacje osób przy udziale których oferent będzie realizować zadanie publiczne – [od 0 do 14] pkt;
 - 4) wysokość planowanego przez oferenta udziału środków finansowych własnych lub środków pochodzących z innych źródeł na realizację zadania publicznego – [od 0 do 5] pkt (nie dotyczy zadania w formie powierzenia jego realizacji);
 - 5) planowany przez oferenta wkład rzeczowy, osobowy, w tym świadczenia wolontariuszy i praca społeczna członków – [od 0 do 5] pkt;
 - 6) ocena realizacji zadań publicznych w przypadku organizacji, które w latach poprzednich realizowały zlecone zadania publiczne, w tym rzetelności i terminowości oraz sposobu rozliczenia środków otrzymanych na realizację zadań – [od -2 do 2] pkt;
3. Maksymalna liczba punktów możliwych do uzyskania w konkursie wynosi 40 pkt. Dotacja może być przyznana tylko w przypadku uzyskania przez ofertę nie mniej niż 55% punktów możliwych do uzyskania w konkursie.
4. Komisja Konkursowa może zmienić wysokość dotacji i zakres realizacji zadania w stosunku do złożonej oferty. Przed podpisaniem umowy zmiana ta wymaga zaktualizowania kosztorysu i harmonogramu realizacji zadania przez oferenta.
5. Ogłoszenie wyników konkursu ofert nastąpi niezwłocznie po jego rozstrzygnięciu w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Łodzi pod adresem internetowym: bip.uml.lodz.pl, na

Portal: <http://uml.lodz.pl/dla-mieszkancow/lodzianie-decyduja/organizacje-pozarzadowe/konkursy> i na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta Łodzi.

6. O rozstrzygnięciu oraz o przyznanej kwocie dotacji oferent jest zawiadamiany również elektronicznie.
7. Konkurs ofert zostaje unieważniony, jeżeli:
 - 1) nie złożono żadnej oferty;
 - 2) żadna ze złożonych ofert nie spełniała wymogów zawartych w ogłoszeniu.
8. Zastrzega się możliwość przesunięcia terminu składania ofert, zmiany terminu zakończenia postępowania konkursowego oraz zwiększenia wysokości środków w zadaniach konkursowych, bez podania przyczyny – nie później niż do dnia zatwierdzenia wyników konkursu.
9. Zastrzega się możliwość odwołania konkursu ofert, bez podania przyczyny, przed otwarciem kopert z ofertami.

9. Wymagania szczegółowe dotyczące realizacji zadań:

1. Zadania muszą być realizowane w sposób zapewniający dostępność dla osób dotkniętych różnego rodzaju niepełnosprawnościami, zgodnie z „Łódzkim standardem dostępności”.
2. W części IV.6 oferty, „Opis poszczególnych działań w zakresie realizacji zadania publicznego”, należy opisać sposób zapewnienia dostępności prowadzonych działań dla osób z niepełnosprawnościami.
3. Zadania muszą być realizowane w sposób zapewniający zgodność z celami sformułowanymi w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Łodzi.

Szczegółowe warunki realizacji zadań:

[wymagania wobec operatorów, zakres ich działań, kwestie związane z użyczeniem lokali opisane szczegółowo w rozdziale *Zakres koniecznej wiedzy i kompetencji operatora/operatorów*]

Partnerstwo i podwykonawstwo

1. Zadania zawarte w ofercie mogą być realizowane przy udziale partnera. W przypadku wskazania partnera niezbędne jest dołączenie do oferty umowy partnerskiej, oświadczenia partnera lub innego dokumentu poświadczającego partnerstwo w realizacji zadania.
2. Podmioty, które nie mają możliwości samodzielnej realizacji zadania, zgodnie z art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, powinny przedstawić w ofercie informację na ten temat ze wskazaniem zakresu, w jakim zadanie będzie realizowane przez podwykonawców.
3. Partner nie może być podwykonawcą, jak również podwykonawca nie może być jednocześnie partnerem.
4. Podmiot, realizując zadanie, zobowiązany jest do stosowania przepisów prawa, powszechnie obowiązującego, w szczególności przepisów z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 922 oraz z 2018 r. poz. 138), ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1579 i 2018) oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

Metodologia analizy przygotowania lokalnych organizacji pozarządowych, PES oraz innych podmiotów realizujących zadania lub świadczących usługi do zarządzania lokalami z przypisaną funkcją społeczną

Analiza danych zastanych

Technika i uzasadnienie wyboru: W pierwszej kolejności analizie poddane zostały raporty, opracowania naukowe, dokumentacje organizacji (statuty, sprawozdania z projektów, ewaluacje), strony internetowe, itp., dotyczące działalności organizacji pozarządowych (w tym w zakresie współpracy z samorządem) oraz działalności PES. Analiza objęła podmioty funkcjonujące na obszarze rewitalizacji, całej Łodzi oraz okolic i została przeprowadzona przede wszystkim pod kątem zidentyfikowania organizacji o profilu odpowiadającym opracowanemu na poprzednim etapie badań profilowi operatora/operatorów funkcji społecznych. Dzięki temu oszacowano wstępnie potencjał analizowanych organizacji – z uwzględnieniem zarówno posiadanego doświadczenia, jak i skali prowadzonych działań.

Badanie ilościowe

Technika: CAWI – ankieta on-line. Ankieta przeprowadzona została wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz PES działających na terenie obszaru rewitalizacji, Łodzi i okolic. W pierwszej kolejności stworzono listę ww. podmiotów w oparciu o ogólnodostępne bazy i publikacje (w tym: bazę Stowarzyszenia Klon/Jawor, bazę organizacji pozarządowych w serwisie mojepanstwo.pl, wykaz organizacji pożytku publicznego publikowany na stronie Narodowego Instytutu Wolności, sprawozdania z realizacji rocznych programów współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi, itp.). Dobór próby do badania był celowy. Otrzymałą w ten sposób bazę przefiltrowano pod kątem przedmiotu działalności zidentyfikowanych organizacji, tak by spośród nich wyłonić te, które prowadzą szeroko rozumiane działania o charakterze społecznym (np. w obszarze rozwoju lokalnych społeczności, aktywizacji, pomocy społecznej, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, wsparcia grup społecznych zagrożonych wykluczeniem). Do tak zawężonej grupy rozesłano drogą mailową link do kwestionariusza. Badanie nie miało charakteru anonimowego, a zwrot odpowiedzi był cyklicznie monitorowany, co umożliwiło identyfikację organizacji, które nie wypełniły ankiety. W takich przypadkach prośba o udział w badaniu ponawiano mailowo, a następnie telefonicznie.

Uzasadnienie wyboru: Ankieta on-line umożliwiła dotarcie w relatywnie krótkim czasie do możliwie największej liczby organizacji pozarządowych oraz PES, których baza została stworzona na etapie początkowej analizy danych zastanych. Dzięki możliwości wprowadzenia pytań warunkowych, ankieta on-line pozwoliła na łatwe dostosowanie treści wyświetlanych respondentowi w zależności od profilu i przedmiotu działalności organizacji, którą reprezentuje.

Pytania badawcze:

- Ile badanych podmiotów spełnia wymogi sformułowane wobec operatora każdej ze wskazanych w Zadaniu 3 funkcji społecznych, w tym w zakresie:
 - Doświadczenia (określonego np. w latach, liczbie zrealizowanych działań określonego typu/na określonym obszarze/z określonymi grupami odbiorców, itp.).
 - Od jak dawna organizacja jest aktywna w danym obszarze działalności?
 - Kim są beneficjenci działań prowadzonych przez organizację?
 - Wiedzy i kompetencji (określanych np. poprzez edukację, szkolenia, itp.)
 - Potencjału organizacyjnego (określanego np. poprzez liczbę ekspertów/specjalistów, możliwy czas zaangażowania, itp.)
 - Ile osób zatrudnia organizacja (w tym z konkretnym doświadczeniem/wykształceniem określonym na poprzednich etapach badań)?
- Jaka jest gotowość organizacji do podjęcia roli operatora?
 - Czy organizacja jest zainteresowana podjęciem roli operatora danej funkcji społecznej?
 - Jakie elementy kwalifikacji/doświadczenia organizacji byłyby najbardziej pomocne w pełnieniu takiej funkcji?
 - Jakie dodatkowe przygotowanie mogłoby pomóc organizacji w sprawnym pełnieniu roli operatora?
 - Dlaczego organizacja (nie) chciałaby podjąć się roli operatora?
- Jakimi kompetencjami i doświadczeniem w obszarze stanowiącym przedmiot zainteresowania z uwagi na specyfikę poszczególnych funkcji społecznych dysponują podmioty, które najlepiej przygotowane są do pełnienia roli operatora/operatorów?

Badanie jakościowe

Technika i uzasadnienie wyboru: Minimum trzy indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami organizacji, które na podstawie przeprowadzonych dotychczas badań wykazały znajomość potrzeb społecznych w lokalnym środowisku oraz potencjał do podjęcia roli operatora/operatorów planowanych funkcji.

IDI pozwoliły pogłębić informacje uzyskane w drodze badania ilościowego. Otwarta formuła badania umożliwiła szczegółowe przedyskutowanie kwalifikacji i doświadczenia posiadanego przez rozmówców oraz ocenienie ich gotowości i motywacji do podjęcia roli operatora. Wywiady były także ostatnim krokiem w kierunku weryfikacji zapotrzebowania na planowane funkcje społeczne oraz określenia kluczowych kompetencji i zasobów, którymi dysponować powinni ich operatorzy.

Pytania badawcze:

Pytania pogłębiające część badania ilościowego dotyczącą weryfikacji zapotrzebowania na planowane funkcje społeczne:

- Jak wygląda dotychczasowa działalność wybranych organizacji?
 - Jak dokładnie formy wsparcia oferują i na jaką skalę?
 - Na jakie działania przeznaczane są największe zasoby?

- Kim są beneficjenci prowadzonych działań?
 - Jaka jest charakterystyka najliczniej reprezentowanych grup odbiorców wsparcia?
 - Na jakich zasadach organizacje podejmują decyzje o przyznaniu określonych form wsparcia?
- W jaki sposób i w jakim stopniu zakres wsparcia (w tym w wymiarze czasowym) różnicowany jest między poszczególnymi beneficjentami?
- Czy wśród podopiecznych organizacji są osoby, w przypadku których oferowane wsparcie jest niewystarczające?
 - Na jakie działania/usługi jest największe niezaspokojone zapotrzebowanie?
 - Jakich grup osób problem ten dotyczy w największym stopniu?
- Ile osób, pomimo zgłoszenia chęci korzystania z oferty organizacji, nie zostało objętych wsparciem/wciąż na nie oczekuje? Jakie są najczęstsze tego przyczyny?
- Wg szacunków organizacji ile osób w skali miasta/terenu objętego ROCT kwalifikowałoby się do otrzymania świadczonego przez organizację wsparcia? Czy organizacjom znane są inne podmioty, które prowadzą działania podobne lub o innym charakterze, ale odpowiadające na te same problemy/deficyty?

Pytania pogłębiające część badania ilościowego dotyczącą oceny potencjału organizacji w kontekście pełnienia roli operatora/operatorów funkcji społecznych:

- Czy wybrane organizacje wykazują zainteresowanie rolą operatora? Których z planowanych funkcji społecznych dotyczy to zainteresowanie?
- Jakie jest ich wyobrażenie na temat zakresu działań i obowiązków operatora?
- Czy gotowe są pełnić rolę operatora samodzielnie czy wspólnie z inną organizacją?
- Jakie zasoby, kwalifikacje, doświadczenie i wiedzę posiadają?
 - Które spośród wymienionych elementów uważają za kluczowe dla roli operatora?
 - Czy w kontekście pełnienia roli operatora dostrzegają jakieś obszary wiedzy/kwalifikacji, w uzupełnieniu których chcieliby uzyskać wsparcie?
- Czy wybrane organizacje mają jakieś obawy w kontekście pełnienia roli operatora? Jeśli tak, to jakie są to obawy? Co może pomóc rozwiązać te obawy?
- Co sądzą na temat proponowanego trybu wyboru operatora?

Bibliografia

- Adamiak P., Charycka B., Gumkowska M., Polskie organizacje pozarządowe 2015, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2006, Warszawa <http://www.kson.pl/attachments/article/1436/PolskieOrganizacje2015.pdf> [dostęp: 2 marca 2019 r.]
- Anheier H. K., Salamon L. M., Defining the Nonprofit Sector: A Cross-National Analysis, Johns Hopkins Nonprofit Sector Series, no. 4, 1997, Manchester University Press.
- Badura-Madej, W., Wybrane zagadnienia interwencji kryzysowej, Poradnik dla pracowników socjalnych, Wydawnictwo "Śląsk", 1999, Katowice
- Bogacz-Wojtanowska, E., Zdolności organizacyjne a współdziałanie organizacji pozarządowych, Monografie i Studia Instytutu Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2013, Kraków
- Cohen W., Levinthal D., Absorptive Capacity: A New Perspective on Learning and Innovation, Administrative Science Quarterly, Vol. 35, No. 1, Special Issue: Technology, Organizations, and Innovation (Mar., 1990), s. 128-152
- Gableta M., Potencjał pracy w przedsiębiorstwie. Kształtowanie i wykorzystanie, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, 1998, Wrocław, s. 9-18
- Główny Urząd Statystyczny, Warunki życia – dane o Łodzi 2016, Wymiar sprawiedliwości. Bezpieczeństwo publiczne, http://lodz.stat.gov.pl/files/gfx/lodz/pl/defaultstronaopisowa/1216/2/1/201612_r_16m_dzial_04.pdf [dostęp: 20 grudnia 2018 r.]
- Hall M. H. (red), The Capacity to Serve: A Qualitative Study of The Challenges Facing Canada's Nonprofit and Voluntary Organizations, Canadian Centre for Philanthropy, 2003, Toronto
- Handy C., Types of Voluntary Organizations [w:] Batsleer J., Cornforth C., Payton R. (red.), Issues in Voluntary and Non-profit Management, AddisonWesley Publishing Company, s. 13-19, 1992
- Kożuch B., Nauka o organizacji, Wydawnictwa Fachowe CeDeWu, 2007, Warszawa
- Łódź w liczbach 2018, Urząd Statystyczny w Łodzi, <http://lodz.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/foldery/lodz-w-liczbach-2018,3,6.html#> [dostęp: 27 grudnia 2018 r.]
- Model Domu Sąsiedzkiego, Gdańska Fundacja Innowacji Społecznej, 2011, Gdańsk, https://inicjatywa.um.warszawa.pl/sites/inicjatywa.um.warszawa.pl/files/GFIS_MODEL_-Dom-S%C4%85siedzki.pdf [dostęp: 27 lutego 2019 r.]
- Niepełnosprawni w województwie łódzkim, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź, 2014

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 kwietnia 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz.U. 2018 poz. 998

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 października 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, Dz.U. 2018 poz. 1983

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 września 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, Dz.U. 2018 poz. 1878

Ośrodek Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przestępstwem prowadzony przez Fundację Subvenio <http://subvenio.org.pl/osrodek-pomocy-dla-osob-pokrzywdzonych-przestepstwem/> [dostęp: 1 marca 2019 r.]

Powiatowy Urząd Pracy w Łodzi, Statystyki bieżące, Sprawozdanie o rynku pracy MRPiPS-01 – listopad 2018

Sprawozdanie z realizacji procedury „Niebieskiej Karty” z 2017 r., Wydział Prewencji Komendy Głównej Policji, <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/137709,Sprawozdania-z-realizacji-procedury-quotNiebieskie-Kartyquot.html> [dostęp: 27 grudnia 2018 r.]

Strona internetowa Choroba Parkinsona <http://www.chorobaparkinsona.net/parkinson/parkinson-statystyki/> [dostęp: 7 stycznia 2019 r.]

Strona internetowa Dziennika Łódzkiego, <https://dzienniklodzki.pl/w-lodzi-chorzy-na-alzheimera-czekaja-20-lat-na-miejsce-w-placowce/ar/3563283> [dostęp: 1 marca 2019 r.]

Strona internetowa Fundacji Euro Event http://www.fundacjaeuroevent.pl/?page_id=1466 [dostęp: 27 lutego 2019 r.]

Strona internetowa Krajowej Mapy Zagrożeń, <http://www.policja.pl/pol/mapa-zagrozen-bezpiecze/33880,dok.html> [dostęp: 20 grudnia 2018 r.]

Strona internetowa Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej dot. Klubów Integracji Społecznej <https://mops.uml.lodz.pl/pomoc/kluby-integracji-spolecznej/> [dostęp: 27 lutego 2019 r.]

Strona internetowa Najwyższej Izby Kontroli <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-opiece-nad-chorymi-na-alzheimera.html> [dostęp: 7 stycznia 2019 r.]

Strona internetowa Urzędu Miasta Łodzi <https://bip.uml.lodz.pl/urzed-miasta/programy-publicacje-raporty/zdrowie/miejskie-programy-przeciwdzialania-uzaleznieniom/> [dostęp: 27 grudnia 2018 r.]

Strona internetowa Urzędu Miasta Łodzi, <https://uml.lodz.pl/dla-mieszkancow/lodzianie-decyduja/ngo/lodzkie-centrum-obywatelskie/> [dostęp: 21 grudnia 2018 r.]

Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz.1234 z późn. zm.)

Uchwała Nr XXXIX/1032/2016 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na rok 2017, http://archiwum.uml.lodz.pl/files/p_21088_2a1a9904.pdf [dostęp: 27 grudnia 2018 r.]

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Z 2018 roku, poz. 450 z późn. zm.)

Warzywoda-Kruszyńska, W., Golczyńska-Grondas, A., Łódzkie enklawy biedy po 10-ciu latach w ramach projektu WZLOT – Wzmocnić szansę i osłabić transmisję biedy wśród mieszkańców miast województwa łódzkiego, Łódź 2010

Wykaz Środowiskowych Domów Samopomocy w województwie łódzkim,
http://www.pomoc.lodzkie.eu/data/other/wykaz_sds_oraz_ks.pdf [dostęp: 21 grudnia 2018 r.]